

แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี

นางสาวพิมพ์ธิดา อินทร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

MANAGING GUIDELINE DEVELOPMENT OF MANGROVE FOREST CONSERVE AND
NATURAL STUDY CENTER FOR ECOTOURISM IN CHONBURI

Miss Pimthira Inthorn

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science Program in Sports Science

Faculty of Sports Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษา
ธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิง
นิเวศ จังหวัดชลบุรี

โดย

นางสาวพิมพ์ิธรา อินทร

สาขาวิชา

วิทยาศาสตร์การกีฬา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ กาญจนกิจ

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชรินทร์ชัย อินทรภรณ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชาติ ทวีพรปฐมกุล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ กาญจนกิจ)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพรัตน์ พบลาภ)

พิมพ์ธิดา อินทร : แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี. (MANAGING GUIDELINE DEVELOPMENT OF MANGROVE FOREST CONSERVE AND NATURAL STUDY CENTER FOR ECOTOURISM IN CHONBURI) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ. ดร. สมบัติ กาญจนกิจ, 107 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเพื่อสร้างแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างมี 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนทั้ง 4 จังหวัดทางภาคตะวันออกได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี และตราด จำนวน 400 คน ใช้วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เริ่มจากการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา โดยการนำกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่างจำนวนเท่าๆกัน ทั้ง 4 แห่ง จังหวัดละ 100 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ทำการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ทางภาครัฐที่มีความรู้ ความสามารถ พร้อมทั้งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ การพัฒนา การปรับปรุง และการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลน จังหวัดละ 3 คน รวมจำนวน 12 คน การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้เป็นการเลือกแบบเจาะจง และการสนทนากลุ่มในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ทางภาครัฐ จำนวนรวมทั้งสิ้น 8 คน ใช้วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเช่นกัน นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและจัดเนื้อหาให้เป็นหมวดหมู่ นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปตารางประกอบความเรียงและนำเสนอแนวทางเป็นรายชื่อ

ผลการวิจัยพบว่า

นักท่องเที่ยวทั้งเพศชายและเพศหญิงมีจำนวนเท่ากัน มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออก มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เป็นนักเรียน นักศึกษา ส่วนใหญ่ต้องการสนับสนุนการท่องเที่ยวที่คนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ ต้องการให้มีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการบริการด้านต่างๆ ให้แก่เจ้าหน้าที่ เช่น บริการนำเที่ยวและสื่อความหมาย และมีความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกัป่าชายเลนมีความต้องการให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว และควรปลูกฝังให้นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าชายเลน รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หน่วยงานรับผิดชอบหลักในพื้นที่ ควรจัดทำแผนงาน และนโยบายด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างชัดเจน รวมทั้งโครงการส่งเสริมและพัฒนาที่เป็นรูปธรรมที่มีความเป็นไปได้ และสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ความจำเป็นของนักท่องเที่ยว และความต้องการของชุมชน ดูแลปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมตามความเหมาะสมของพื้นที่

สาขาวิชา วิทยาศาสตร์การกีฬา

ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2556

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

5578412739 : MAJOR SPORTS SCIENCE

KEYWORDS: GUIDELINE / MANGROVE FOREST CONSERVE AND NATURAL IN CHONBURI / ECO-TOURISM

PIMTHIRA INTHORN: MANAGING GUIDELINE DEVELOPMENT OF MANGROVE FOREST CONSERVE AND NATURAL STUDY CENTER FOR ECOTOURISM IN CHONBURI. ADVISOR: PROF. SOMBAT KANJANAKIT, Ph.D., 107 pp.

The purposes of this research were to investigate and to construct the managing guideline for management of the natural education center for mangrove conservation and ecotourism in Chonburi. Samples consisted of three groups: Firstly, Thai tourists group who traveled to the mangrove area of 4 Eastern provinces of Thailand, they were Chachoengsao, Rayong, Janthaburi and Trad province. This sample group relied on non-probability sampling obtained by Multi-stage sampling method. The samples size were divided into 4 places, each composed of 100 people in each place specified by quota sampling methods. Questionnaires were used as research instrument to collecting data. The data were statistically analyzed by descriptive statistics (frequency and percentage). The semi-structured interview was used on 12 specialists and government representative officers, purposive sampling method was employed. In addition, focus group was also operated, among specialists and government representative officers, by purposive sampling. Details from interviewing and focus group meeting were analyzed by content analysis and grouped in categories. The results were presented by tables with details and in item lists.

Results indicated that most of tourists were equal males and females, below 20 years of age, domicile located in Eastern of Thailand, bachelor degree background. They would like to travel to the destinations where local people received benefits, they wanted staffs had training for enhancing service skills, for instance, tour and interpretive guides and interpretive signage. Moreover, they would like to be as a part of the tour with responsibilities for society and the environment.

The specialist and representative of government officers group had opinions that all sectors should involve in tourism management and should be instilled with the consciousness of mangrove forest conservation and rehabilitation. In addition, the infrastructure should be improved to supporting the travelers.

The managing guidelines of the natural education center for mangrove conservation and ecotourism in Chonburi were: the responsible unit heads should clearly plan and set policy for tourism, including expanding the projects and substructures that were possible for promoting and developing the potential of mangrove area toward satisfying tourists and community needs.

Field of Study: Sports Science

Student's Signature

Academic Year: 2013

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆของการวิจัยครั้งนี้มาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งและขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ทวีพรปฐมกุล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพรัตน์ พบลาภ กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัยในการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์เทพประสิทธิ์ กุลธวัชวิชัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์พนมศักดิ์ สวัสดิ์พงษ์ ดร.วัชรินทร์ ชีทอง ดร.รชดา เครือทิวา และคุณวีระ ทองประไพ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญด้านป้าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรีแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนตำบลท่าข้าม จังหวัดฉะเชิงเทราศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลน แหล่งรวมชีวิตลุ่มน้ำประแส จังหวัดระยอง ศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี และสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่4 น้ำเขียว จังหวัดตราดทุกท่านที่ได้คอยช่วยเหลือให้ความสะดวกทุกๆด้าน ทำให้งานวิจัยสำเร็จไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์และบุคลากรทุกท่านในคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อนๆ.โท ร่วมรุ่นแขนงวิชาการจัดการนันทนาการการท่องเที่ยวทุกคนที่ได้ร่วมศึกษาเล่าเรียนฝึกฝนฝ่าอุปสรรคด้วยกันมา และเพื่อนๆรอบข้างทุกคนที่คอยช่วยเหลือ ให้กำลังใจตลอดมา รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ร.ต.ต.สุภาพ อินทร บิดา-นางนฤมล อินทร มารดา ที่ได้ให้ความรัก ดูแลและเอาใจใส่ผู้วิจัยมาโดยตลอด รวมทั้งญาติๆทุกคนที่คอยสอบถามและสนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ช่วยผลักดันให้การวิจัยครั้งนี้ประสบผลสำเร็จ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของทุกท่านที่กล่าวมาแล้วและมิได้กล่าวมาในที่นี้ จึงขอขอบพระคุณมาในที่นี้ด้วย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	1
บทที่ 1 บทนำ	2
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	2
คำสำคัญ	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
ขอบเขตด้านพื้นที่.....	4
คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ	7
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	8
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	10
การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis).....	14
นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	21
ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี.....	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	29
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	37
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	38
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	38
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	40
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	43

การวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	46
ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่า ชายเลน.....	50
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	78
สรุปผลการวิจัย	78
อภิปรายผล	80
ข้อเสนอแนะ	84
รายการอ้างอิง	86
ภาคผนวก.....	88
ภาคผนวก ก ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	89
ภาคผนวก ข หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ.....	91
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	100
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	107

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ..... 46
2	จำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ..... 46
3	จำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพสมรส..... 47
4	จำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามภูมิลำเนา..... 47
5	จำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา..... 48
6	จำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ..... 48
7	จำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน..... 49
8	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่าชายเลน..... 50
9	การสนทนากลุ่มแสดงความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว..... 51
10	การสนทนากลุ่มแสดงความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน ด้านการบริการ..... 52
11	การสนทนากลุ่มแสดงความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนด้านตลาดของการท่องเที่ยว..... 53
12	การสนทนากลุ่มแสดงความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนด้านบริหารการจัดการท่องเที่ยว..... 54

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำ โดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึงการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกลและการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้รูปแบบของการท่องเที่ยวมีด้วยกันอยู่หลายรูปแบบ ทั้งเพื่อการพักผ่อน นันทนาการ การศึกษาหาความรู้ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ซึ่งประเทศไทยนั้นเป็นประเทศที่มีทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่นานาประเทศให้ความสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและนานาชาติ ตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญแก่การให้การศึกษาหรือการเรียนรู้ หรือมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่าการจัดการลดหรือปราศจากผลกระทบและนักท่องเที่ยวพึงพอใจเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อม และให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้สัมผัส เรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติและองค์ประกอบธรรมชาติรวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นตลอดจนผลกระทบของมนุษย์ที่มีต่อระบบนิเวศเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังมีลักษณะที่สำคัญในด้านการท่องเที่ยวที่ดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดความสามารถของธรรมชาติและต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยวอีกทั้งต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันและต้องชี้แจงภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นๆ ป่าชายเลนนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความสำคัญมากขึ้นต่อชีวิตประชาชนและเศรษฐกิจของประเทศที่มีทรัพยากรประเภทนี้ ประเทศไทยใช้ทรัพยากรป่าชายเลน ทั้งทางด้านป่าไม้ และด้านประมง โดยเฉพาะเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ เป็นที่อยู่ของสัตว์เศรษฐกิจ เป็นที่ทำมาหากินของชาวประมงพื้นบ้าน ฯลฯ สำหรับในภาคตะวันออกของประเทศไทยมีป่าชายเลนอยู่ในพื้นที่หลายจังหวัด เช่น ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราด และอีกหนึ่ง

สถานที่ที่เป็นแหล่งป่าชายเลนที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์และเป็นผืนสุดท้ายแห่งหนึ่งของภาคตะวันออก นั่นก็คือป่าชายเลนจังหวัดชลบุรี

จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งในอดีตเคยมีพื้นที่ป่าชายเลนมากแห่งหนึ่งของประเทศไทย แต่ปัจจุบันแทบจะไม่หลงเหลือให้เห็นมากนัก เนื่องจากถูกทำลายอยู่อย่างต่อเนื่อง เช่น การทำนา การทำฟาร์มหอยและฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอื่นๆ พื้นที่ชายฝั่งและป่าชายเลนได้ถูกใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆโดยไม่คำนึงถึงการสูญเสีย ส่งผลให้ป่าชายเลนลดลงไปเป็นจำนวนมาก

สภาพแวดล้อมของป่าชายเลนในจังหวัดชลบุรี มีความแตกต่างจากที่อื่นค่อนข้างมากเพราะสภาพดินจะเป็นดินปนทรายเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น การเจริญเติบโตความสมบูรณ์ของป่าชายเลนจึงมีลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ การปลูกป่าชายเลนในพื้นที่แถบฝั่งชลบุรีจะต้องเอาใจใส่อย่างจริงจัง เพราะชลบุรีเป็นเมืองปากอ่าวแม่น้ำจะไหลลงสู่ทะเล รวมทั้งกระแสลมที่แรงกระทบฝั่งมีผลมากต่อการเติบโตของต้นไม้ที่ปลูกในป่าชายเลน

จังหวัดชลบุรีเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีความพยายามที่จะรักษาและฟื้นฟูระบบ นิเวศน์ป่าชายเลน ให้กลับมาอีกครั้งโดยการร่วมมือกันของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคราชการและบรรดาเหล่าผู้รักธรรมชาติ ที่ร่วมกันสร้างจิตสำนึกที่ดีใน การอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการเพิ่มพื้นที่ป่าและการรักษาพันธุ์พืชพันธุ์ สัตว์ของป่าชายเลนที่นับวันยิ่งจะสูญพันธุ์เต็มที จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์การฟื้นฟูและอนุรักษ์พื้นที่ป่า ชายเลน และก่อตั้งศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัด ชลบุรี ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2544 เพื่อเป็นการอนุรักษ์ป่าชายเลนพื้นที่กว่า 300 ไร่ และเพื่อให้ชาวชลบุรี และนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสมาสัมผัสและศึกษาธรรมชาติ ของป่าชายเลนได้จากสถานที่จริงอย่าง ใกล้ชิดและถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามแผนแม่บทของการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ. 2541-2546 ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศูนย์ศึกษาธรรมชาติแห่งนี้ได้รับความ ร่วมมืออย่างดียิ่งจากภาครัฐและเอกชน และได้เปิดให้บริการเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 พร้อมกันนั้น ทางศูนย์ฯ ยังได้มีโอกาสถวายการต้อนรับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงเสด็จมาเยือนเป็นการส่วนพระองค์ เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 ในปัจจุบันรัฐบาลไทย ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของป่าชายเลน จึงได้วางนโยบายเกี่ยวกับการจัดการ ป่าชายเลนไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีมาตรการรองรับอย่างเพียงพอ ถึงแม้ในทางปฏิบัติจะยังมี อุปสรรคอยู่บ้างก็ตามที่ ฉะนั้นการที่ทุกภาคส่วนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและ ช่วยกันดูแลรักษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่จะให้ป่าชายเลนของประเทศไทยเรามีพื้นที่เพิ่ม มากขึ้น เพื่อที่จะยังสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับคนไทยเราอย่างไม่มีวันสิ้นสุดตลอดไป (ที่เที่ยวไทย , 2556)

แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะเกิดประโยชน์อย่างมากต่อทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี ซึ่งจะได้นำข้อมูล ข้อเสนอแนะ มาปรับปรุงและพัฒนาใน

ส่วนต่างๆ ของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อีกทั้งยังเป็นการสร้างจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวที่จะสามารถแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงพัฒนาศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี ให้ดี มีความอุดมสมบูรณ์ คงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้คนรุ่นหลังสืบไป

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรีซึ่งมีผลโดยตรงต่อนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดชลบุรี เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบความคิดเห็นและนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรีและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลต่อไป

คำสำคัญ

แนวทางพัฒนา, ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนจังหวัดชลบุรี, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน ผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐหรือภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสนอแนะแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน จังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย จำนวน 5 จังหวัด คือ ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรีและตราด ตามลำดับ ดังนี้

1. ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี
2. แหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนตำบลท่าข้าม จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลน แหล่งรวมชีวิตลุ่มน้ำประแส จังหวัดระยอง
4. ศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี
5. สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 น้ำเขียว จังหวัดตราด

คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยอาศัยแนวทางการบริหารจัดการรวม 4 ด้านแก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการบริการ ด้านการตลาดและด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน ภาคตะวันออก

ป่าชายเลน หมายถึง ป่าชายเลนทางชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย จำนวน 5 จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรีและตราด

ภาคตะวันออกหมายถึง จังหวัดที่อยู่ติดพื้นที่ชายฝั่งทะเลทางภาคตะวันออกของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรีและตราด

นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยวทั้งเพศชายและหญิงโดยมีสัญชาติไทย เดินทางเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษารวมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนภาคตะวันออกด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตาม ยกเว้น เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

ผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลน เจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือภาคเอกชน หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์ การจัดการ และการฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลนที่อยู่ในท้องถิ่นเขตพื้นที่นั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า 2 ปี ซึ่งมีความเต็มใจและมีหน้าที่ให้การสนับสนุนชุมชน ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องป่าชายเลน ดังนั้นหากชุมชนต้องการคำปรึกษาหารือ หรือต้องการสนับสนุนในด้านต่างๆ สามารถที่จะให้คำแนะนำ ชี้แนวทางให้กับชุมชนและเป็นตัวแทนของชุมชนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆได้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบข้อมูลพื้นฐานที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการฟื้นฟูหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี
2. องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน สามารถนำแนวทางไปใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบาย เพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่าชายเลน ของจังหวัดชลบุรี
3. ผลที่ได้คาดว่าจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บริเวณป่าชายเลนในภาคต่างๆที่มีลักษณะเดียวกันกับภาคตะวันออก

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค
6. นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
7. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ

เบญจมาศ ประยูรหงส์ (2549) กล่าวว่า ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึก หรือทัศนคติทางบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลได้ ทั้งนี้ความพึงพอใจของแต่ละบุคคลนั้นมีความแตกต่างกันไปตามค่านิยม และประสบการณ์ที่ได้รับ

ชวลิต เหล่ารุ่งกาญจน์ (2538) กล่าวว่า ระบบความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองหรือบรรลุจุดมุ่งหมายในระดับหนึ่งความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้นหากความต้องการหรือจุดมุ่งหมายนั้นไม่ได้รับการตอบสนองหรือจะเกิดขึ้นเมื่อความรู้สึกทางบวกมีค่ามากกว่าความรู้สึกทางลบ

จากความหมายข้างต้น ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า ความพึงพอใจคือ ความชอบของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลได้จนทำให้เกิดความพึงพอใจต่อสิ่งนั้นที่ได้รับ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ

ไชยธัช บุญภูพันธ์ตันติ (2544) ได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ ทำให้ทราบถึงแนวทางในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ ปัจจัยทางด้านสังคม คือ เพศ อายุ รายได้ และภูมิสำเนา ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ คือ ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว จำนวนครั้งที่มาเที่ยว การรับรู้ข่าวสาร วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาของนักท่องเที่ยว และระยะเวลาในการเดินทาง

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะ เป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งการประเมินกรณีดังกล่าว แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

ด้านอัตวิสัย และด้านวัตถุวิสัย โดยแต่ละด้านมีวิธีวัดความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการที่แตกต่างกันออกไป

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในการบริการ

ปริดา แซ่เล่า (2551) กล่าวว่าไว้ว่าการบริการ เป็นหัวใจสำคัญในการทำธุรกิจในปัจจุบัน ดังนั้น การบริการจึงมีความสำคัญและจำเป็น เพราะสามารถทำให้ลูกค้าเกิดความประทับใจในการเข้ารับบริการ ทักษะที่ดีต่อการให้บริการ ตลอดจนสามารถสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่องค์กรได้ ในเรื่อง ความหมายของการบริการนั้น มีนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ต่างได้ให้คำนิยามและคำจำกัดความไว้มากมายดังนี้

สุขุม นวลสกุล (2538) กล่าวว่า คำว่าบริการน่าจะ เป็นคำที่มีคุณค่าและชวนให้ภูมิใจ เพราะว่าการบริการนั้น หมายถึง การทำประโยชน์ให้กับคนอื่นที่มีความสุขความพอใจ ซึ่งคนที่ทำก็น่าจะมีความสุขที่ตัวเองมีคุณค่าแก่คนอื่น ฉะนั้นถ้าเราตั้งอุดมการณ์ไว้ว่า งานของเราคือบริการแล้ว ละครัก งานของเราจะเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการเสมอ ผู้ที่มีหัวใจบริการจริงๆ นั้นต้องแสวงหาความรู้รอบตัว เพื่อจะได้ใช้ความรู้ที่นำมาใช้บริการเขาได้ ความเจริญรุ่งเรืองของธุรกิจหรือองค์กร ไม่ได้ขึ้นอยู่กับระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ หรือสินค้าที่คุณภาพเลิศเท่านั้น การพัฒนาให้มีหัวใจบริการกับคนในองค์กร ก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ละเลยไม่ได้

วันเพ็ญ แต่งตั้ง (2546) กล่าวว่าไว้ว่าความพึงพอใจกับการให้บริการเป็นระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการได้รับบริการในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

1. ด้านความสะดวกที่ได้รับ
2. ด้านคุณภาพของบริการที่ได้รับ
3. ด้านตัวเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ
4. ด้านระยะเวลาในการดำเนินงาน
5. ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการบริการ

จากความหมายข้างต้น ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า การบริการ คือการสร้างความประทับใจ และทัศนคติที่ดีกับบุคคลอื่น เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ จนทำให้บุคคลนั้นกลับมาใช้บริการใหม่

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ

สมคิด บางโม (2538) กล่าวว่า คำว่า Management จะใช้ในภาษาไทยว่า การจัดการ แต่ยังมีบางคนมักจะเข้าใจสับสนกับคำว่า การบริหาร ซึ่งจะตรงกับคำว่า Administration มากกว่า ทั้งนี้ ความหมายของคำว่าการบริหาร (Administration) นิยมใช้กับการบริหารราชการ หรือการจัดการ เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย ส่วนการจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชนหรือ เป็นเรื่องของการนำนโยบายไปปฏิบัติ แต่อย่างไรก็ดีในภาพรวมแล้วนักวิชาการส่วนใหญ่ยังคงมองว่า การจัดการและการบริหารเป็นเรื่องเดียวกัน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ได้ให้ความหมายของการจัดการ (Management) คือ กระบวนการในการประสานบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยทั่วไป ในการบริหารมักจะอาศัยทรัพยากรหลักประเภทวัสดุอุปกรณ์ คน เงินและข่าวสารข้อมูล

เจมส์ เอเอฟ สโตนเนอร์ และ อาร์ แอดเวด ฟรีแมน (Stoner & Freeman, 1994) กล่าวว่า การจัดการคือ กระบวนการ (Process) ของการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organization) การสั่งการ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ความพยายามของสมาชิกในองค์การและการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์การกำหนดไว้

จากความหมายข้างต้น ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า การจัดการ คือกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดความสำเร็จ เช่น การประสานงาน การวางแผนการจัดการ การสั่งการ และการควบคุม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีผลต่อความสำเร็จที่เกิดขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่อิงอยู่กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นสำคัญ ซึ่งมีนักวิชาการในสาขาต่างๆ ได้หันมาสนใจคิดหากระบวนการจัดการกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ให้มีความถูกต้องและเหมาะสม ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึงก็คือ ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งคำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแปลมาจากคำในภาษาอังกฤษที่ว่า Eco-tourism เป็นคำที่ผสมกันระหว่างคำว่า Ecology หรือ นิเวศวิทยา กับ คำว่า Tourism ดังนั้นคำว่า Eco-tourism จึงหมายถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาษาไทย มีความหมายคือเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมและประเพณีที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น

สำหรับความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้มีบุคคลหรือองค์กรต่างๆ ให้ความหมายและคำจำกัดความไว้มากมาย เป็นที่ยอมรับในระดับหนึ่งและได้รับการอ้างอิงถึงเสมอ ที่สำคัญมีดังนี้

เสรี เวชบุษกร (2542) ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติและต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมซึ่งหมายรวมถึงวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นตลอดจนโบราณสถานโบราณวัตถุที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้วย

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

สิริวัฒนา ไจมาและคณะ (2546) ให้ความหมายที่แตกต่างไปจากนักวิชาการท่านอื่น โดยกล่าวเสริมในเรื่องของรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าการจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรเน้นการนำเสนอธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จะต้องได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทุกขั้นตอนของการดำเนินการงาน

สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ (2546) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ว่าหมายถึงการท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความถึงพอใจความประทับใจ ควบคู่ไปกับการได้รับความรู้ในการคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติระบบนิเวศ และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการบริหารและจัดการมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวและต้องให้ความสำคัญต่อบทบาทของชุมชนท้องถิ่น

จากความหมายข้างต้น ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายถึง การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ที่ไม่มีการรบกวน และสร้างความเสียหายให้กับธรรมชาติ การท่องเที่ยวที่นั่นนอกจากจะเป็นการท่องเที่ยวเพื่อความสวยงามแล้ว ยังเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติอีกด้วย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ทำการศึกษากำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศและขอให้ราชบัณฑิตสถานกำหนดความหมายคำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึงการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันหลายองค์ประกอบ ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กล่าวเน้นไว้ 4 ประการ

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและการจำกัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วแหล่งท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass Root) จนถึงการปกครองท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ตามลักษณะดังกล่าวข้างต้น จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไปความสมบูรณ์จะลดน้อยลงจนอาจกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อบริการให้นักท่องเที่ยว เดินทางสะดวก ได้ความรู้ และประสบการณ์ใหม่ โดยที่แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีคุณภาพมีมาตรฐานในระดับสากลเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เน้นผู้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวต้องดำเนินการวางแผนพัฒนา จัดทำแผนงานและแผนปฏิบัติเพื่อการดำเนินการตามขั้นตอน (วิมล วิโรจพันธุ์และคณะ, 2548) ดังนี้

1.1 การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ต้องมีการวางแผนปรับปรุงพัฒนากฎระเบียบระหว่างผู้ประกอบการ ภาครัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชนกับประชาชนท้องถิ่น องค์กรประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวจะต้องเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการอย่างเสมอภาคกัน

1.2 การให้การศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ให้การศึกษาต่อประชาชนในท้องถิ่นทุกระดับ ให้มีการเรียนรู้เพิ่มเติมประสบการณ์ รู้วิธีการบริการบริการ การฝึกอบรมดูงาน ให้เกิดความรู้ใหม่ๆทันเหตุการณ์เสมอ

1.3 การกำจัดของเสีย จะต้องมึระบบการกำจัดน้ำที่มีประสิทธิภาพ การบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้งตามธรรมชาติ การกำจัดขยะและปฏิภูลือหลักใช้แล้วใช้ซ้ำและเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อีก (Recycle) สำหรับของเสียจากห้องสุขาอาจใช้ระบบการทำแก๊สมูลชีวภาพ

1.4 การศึกษาวิเคราะห์ความอ่อนไหวของระบบนิเวศ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม และแหล่งโบราณคดี โบราณสถานต่างๆ แม้เป็นเพียงเนินดินร้างย่อมสะท้อนอดีตกาลที่ทรงคุณค่า ซึ่งสามารถศึกษาค้นคว้าถึงลักษณะการตั้งถิ่นฐานชุมชนโบราณได้

1.5 ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ควรสร้างห้องสุขาบริการตามระยะทางเดินห่างกันอย่างน้อย 3 กิโลเมตรต่อหนึ่งห้อง ห้องสุขาต้องสะอาด คิดค่าบริการเพื่อเป็นค่าการจัดจ้างแรงงานดูแล

1.6 การเดินทางเข้าชมสะดวก ทางเดินในแหล่งธรรมชาติที่เปราะบางควรทำทางเดินข้าม (Board Walk) คำนึงถึงความปลอดภัย มีระบบการสื่อความหมายที่ดี รวมถึงการติดต่อสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน ป้ายชี้ทาง ป้ายสื่อความหมายควรออกแบบใช้ได้ทนทาน

1.7 การรักษาสภาพของแหล่งท่องเที่ยว รักษาไว้ให้มีสภาพดั้งเดิมมากที่สุดและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

1.8 การตรวจสอบผลกระทบ การประเมินศักยภาพในแหล่งท่องเที่ยวจะต้องกำหนดสถานภาพให้เหมาะสม โดยหารายละเอียด รวบรวมข้อมูลสภาพแวดล้อมในที่แห่งนั้นว่าควรอยู่ในระดับไหน หาความสมดุลระหว่างความสามารถ การรองรับของพื้นที่กับความต้องการของนักท่องเที่ยว และการยอมรับของชุมชนท้องถิ่นต่อการพัฒนา รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลจะต้องมีความสัมพันธ์กัน เป้าหมายของการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องสอดคล้องจากฝ่าย

บริหารทุกระดับ การจัดการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงการลงทุน ต้นทุนของวัฒนธรรมด้วย

1.9 การจัดการ การบริการ ควรคำนึงถึงระดับมาตรฐานสากล ปัจจุบันคือ ISO 9000/ISO18000ด้วย

1.10 การศึกษาและสำรวจแหล่งพลังงาน เพื่อนำมาใช้ก่อประโยชน์มากที่สุด อาทิ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานกระแสลม พลังงานความร้อนใต้พิภพ ควรใช้พลังงานธรรมชาติมากที่สุด หลีกเลี่ยงการใช้น้ำธรรมชาติ ให้ใช้อย่างคุ้มค่า หลีกเลี่ยงการใช้เครื่องปรับอากาศมากที่สุด

1.11 การจัดการสาธารณูปโภคพื้นฐาน ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถ ขอบเขตในการรองรับปริมาณนักท่องเที่ยว โดยใช้หลักการสภาพแวดล้อม ขีดความสามารถการรองรับทางกายภาพ (Physical Carrying Capacity) และขีดความสามารถการรองรับทางสภาพแวดล้อม (Environmental Carrying Capacity) อาทิ น้ำประปาไฟฟ้า ขยะมูลฝอย ต้องมีแผนการจัดการอย่างดีเพียงพอต่อการใช้

1.12 การออกแบบสิ่งก่อสร้างบริการอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว (ที่จอดรถ ที่พัก การเดินทาง ร้านอาหารเครื่องดื่ม ห้องสุขา) ต้องกลมกลืนกับธรรมชาติ สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่มีสิ่งแปลกปลอมเข้าไป อนึ่ง การก่อสร้างควรคำนึงถึงความสะดวกของคนพิการด้วย ควรหลีกเลี่ยงสิ่งต่างๆ เช่น การตัดต้นไม้เป็นสำคัญ ต้องคำนึงถึงกระแสไฟฟ้าจะไม่ก่อให้เกิดการพังทลาย และไม่กีดขวางเส้นทางเดินของสัตว์ป่า

การจัดการการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการจัดการที่มีเป้าหมายให้บริการที่ดีแก่นักท่องเที่ยวประกอบด้วย

1. การจัดการการนำเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural-based Tourism) ที่มุ่งให้ความรู้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Environmental Education-based Tourism) แก่นักท่องเที่ยว โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ (Community Participal Management) เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ ประทับใจและประสบการณ์ใหม่นั้น ผู้ประกอบการจัดนำเที่ยวจะต้องคำนึงถึงหลักการจัดการ ดังนี้

คุณสมบัติของมัคคุเทศก์ จะต้องเป็นมัคคุเทศก์ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีความรอบรู้ในสถานที่นั้นเป็นอย่างดี
2. รักและรู้คุณค่าศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ
3. มีบุคลิกภาพและความประพฤติเพื่อสร้างความศรัทธาและความประทับใจ ความเป็นมิตรไมตรีกับบุคคลทั่วไปและนักท่องเที่ยว
4. มีศีลธรรม กล้าตัดสินใจ และกำหนดจุดยืนของตนเอง เคารพหลักการและเหตุผล หมั่นพิจารณาตนเอง และมีทัศนคติที่ชัดเจนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
5. มีความสามารถในการสื่อความหมาย การสื่อสารที่ดี
6. เป็นผู้ที่ไม่ใฝ่เรียนรู้ (สังเกต อ่าน จด รู้จักถามและมีความคิดสร้างสรรค์)

3. การจัดบริการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และมีการประสานประโยชน์ร่วมกันกับประชาชนในท้องถิ่น ในการบริการด้านอื่นๆ ต้องมีการพัฒนา ให้มีมาตรฐานสากล มีความปลอดภัยและเป็นมิตรไมตรี

4. การจัดรายการนำเที่ยว เป็นการให้ข้อมูลโดยควรแจ้งรายการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวชัดเจน เพื่อให้นักท่องเที่ยวเตรียมตัวเดินทางได้ถูกต้อง มุ่งเน้นการให้ความรู้ การสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ จากการเดินทางและให้ข้อคิดกับนักท่องเที่ยวในการเดินทางซึ่งมีหลักการปฏิบัติดังนี้

4.1 แจ้งกำหนดการเดินทางนับแต่การเดินทางถึงสิ้นสุดรายการ

4.2 แจ้งอุปกรณ์ของใช้ที่ให้บริการ ส่วนใดที่นักท่องเที่ยวจะต้องจัดเตรียมไปเอง รวมทั้งบริการอาหารและเครื่องดื่ม

4.3 แจ้งราคาค่าบริการ ค่าใช้จ่ายอื่นๆ

4.4 แนะนำแนวคิด ข้อควรพิจารณาแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์ท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น

4.5 มัคคุเทศก์เป็นผู้รอบรู้ (กรณีภาษาต่างประเทศจะต้องแจ้งความสามารถบริการภาษาด้วย

4.6 การมีส่วนร่วม โดยประชนในท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วม (ตกลง รายการนำเที่ยว ผู้เสนอขายรายการ มัคคุเทศก์นำเที่ยว) การจัดการร่วมคิดวางแผน ดำเนินการขายรายการ การได้รับผลประโยชน์อย่างเสมอภาคกัน การจัดการนี้ควรอยู่ในรูปแบบคณะกรรมการสหกรณ์ บริษัท ชุมชน

5. การจัดที่พัก เพื่อบริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การกำหนดลักษณะพักแรมให้ท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น เป็นข้อสรุปจากการประชุมนานาชาติ เรื่อง การจัดการที่พักเพื่อรักษาระบบนิเวศครั้งที่ 2 ที่ประเทศคออสตาริกา เมื่อเดือนตุลาคม 2538 คือ

5.1 เป็นที่พักที่มีขนาดและองค์ประกอบขนาดเล็ก สะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น

5.2 ควรนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาปรับใช้ เน้นการประหยัดพลังงาน

5.3 มีการบริหารจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ต้องเน้นการจัดการขยะ การจัดการของเสีย เน้นการนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่

5.4 การออกแบบก่อสร้าง ควรใช้วัสดุในท้องถิ่นประกอบก่อน และมีรูปแบบสถาปัตยกรรมกลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น

6. มีการบริหารจัดการโดยครอบครัวหรือชุมชนท้องถิ่น หลักการการออกแบบที่พักในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวคิดในการออกแบบเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ควรนำมาพิจารณาในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะถ้าพูดถึงการออกแบบก่อสร้างแหล่งที่พักเชิงนิเวศ เป็นแนวคิดด้านการอนุรักษ์ที่สนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด เกิดการสูญเสียน้อยที่สุดและเอื้อประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การออกแบบที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น มีกลุ่มนักวิชาการและผู้ประกอบการวิชาชีพด้านการวางแผนและออกแบบ ตลอดจนองค์กรและสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น The World Congress of the International Union of Architects (UIA), The American Institute

of Architects (AIA) และองค์กรอื่นๆได้ร่วมกันกำหนดหลักการที่สำคัญ ในการออกแบบเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. ตระหนักเสมอว่าไม่มีสิ่งใดที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์จะคงอยู่ได้อย่างยั่งยืน และการออกแบบไม่สามารถแก้ไขปัญหาในทุกๆเรื่อง จึงไม่ควรที่จะออกแบบเพื่อที่จะเอาชนะ และ/หรือ ควบคุมธรรมชาติ หากแต่ควรปล่อยให้ธรรมชาติเป็นแม่บทหรือผู้ชี้นำการออกแบบ

2. ให้ความสำคัญกับสิทธิของมนุษย์และธรรมชาติอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้องค์ประกอบของทั้งสองส่วนอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อหนุนและสามารถคงไว้ซึ่งความหลากหลายของกันและกันอย่างยั่งยืน

3. ออกแบบให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัดและคุ้มค่า

4. เคารพในความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณ สิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจกับวัตถุและพิจารณาองค์ประกอบทุกอย่างทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมภายในชุมชน สังคมที่เกี่ยวข้องกับงานออกแบบ

5. สร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าในระยะยาว ไม่สร้างปัญหาหรือผลกระทบในการบำรุงรักษาการบริหารจัดการตลอดจนปัญหาด้านความปลอดภัย ให้กับคนรุ่นหลังต้องรับผิดชอบดูแล

6. ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์เพื่อเชื่อมโยงภายในระหว่างองค์ประกอบทุกส่วนของระบบธรรมชาติและผลกระทบจากการออกแบบต่อองค์ประกอบแต่ละส่วนทุกระดับ

7. คำนึงถึงผลทั้งทางตรงและทางอ้อมของการพัฒนาอันเป็นผลมาจากการออกแบบต่อความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์และระบบธรรมชาติ

8. สนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาอย่างคุ้มค่าและไม่มีของเสีย

การจัดการสินค้าของที่ระลึกคุณลักษณะของสินค้าที่ระลึกที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีดังนี้

1. สินค้าของที่ระลึกจำพวกของกิน ทั้งอาหาร ขนม ของกินเล่น ของสดและของแห้ง นั้นควรเป็นสินค้าที่ได้รับมาตรฐานการรับรองด้านความสะอาดและสุขอนามัย ตัดฉลากการรับรองจากสำนักงานมาตรฐานสินค้า (สมก.) สำนักงานอาหารและยา (อย.) มาตรฐานฮาลาลจากสำนักราชมนตรี พร้อมทั้งวันหมดอายุกำกับอยู่ด้วย

2. สินค้าพวกที่ระลึกจำพวกของใช้ของประดับที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาตินั้น ควรเป็นของที่สามารถผลิต ปลูกได้จากตามธรรมชาติที่ปราศจากมลพิษต่างๆ เช่นผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ควรเป็นผลิตภัณฑ์ที่พอกย้อมจากสีธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานที่ย้อมสีเช่นกัน ควรพอกย้อมสีธรรมชาติ เช่น เครื่องจักสานไม้ไผ่ เครื่องจักสานหวาย กกและ ใบลาน ฯลฯ

การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์ศักยภาพ (SWOT Analysis) เป็นการวิเคราะห์องค์กรในปัจจุบันเพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงาน คำว่า SWOT ย่อมาจากประเด็นที่ต้องมีการวิเคราะห์ ได้แก่ S-Strength (จุดแข็ง), W-Weakness (จุดอ่อน), O-Opportunity (โอกาส) และ T-Threat (อุปสรรค)

ทฤษฎีนี้คิดค้นขึ้นโดย อัลเบิร์ต ฮัมฟรีย์ (Humphrey, 1960) ได้นำเทคนิคนี้มาแสดงในงานสัมมนา

หลักการสำคัญของ SWOT Analysis คือ การวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก เพื่อให้รู้จักตนเองและรู้จักสภาพแวดล้อมในการทำธุรกิจ ในการวิเคราะห์นี้จะช่วยให้ผู้บริหารในองค์กรนั้นๆ ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งที่เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อธุรกิจของตน ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์และแผนการดำเนินการต่างๆ ที่เหมาะสมต่อไป

การวิเคราะห์ศักยภาพ (SWOT Analysis)

ปัจจัยภายใน

จุดแข็ง (Strengths : S) พิจารณาปัจจัยภายในองค์กรเกี่ยวกับส่วนดี ความเข้มแข็ง ความสามารถ ศักยภาพ ส่วนที่ส่งเสริมความสำเร็จ

จุดอ่อน (Weaknesses : W) พิจารณาปัจจัยภายในองค์กรเกี่ยวกับ ส่วนเสีย ความอ่อนแอ สิ่งที่ต้องพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ข้อจำกัด ความไม่พร้อม รวมทั้งประเด็นปัญหา

ปัจจัยภายนอก

โอกาส (Opportunities : O) สภาพแวดล้อมภายนอกมีสภาพเป็นเช่นไร ส่งผลกระทบในทางบวกอย่างไร และจะสร้างให้เกิดโอกาสใดให้กับองค์กร

ภัยคุกคาม (Threats : T) สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นอุปสรรคหรือภัยคุกคามก่อให้เกิดผลเสียหรือเป็นข้อจำกัดต่อองค์กร

การวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้รู้สภาพขององค์กร และสภาพการณ์ภายนอกที่จะกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรอย่างไรให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์และสอดคล้องกับบริบทขององค์กรที่เราวิเคราะห์ การรู้เขา-รู้เรา จะทำให้โอกาสของความสำเร็จสูงขึ้น

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (2548) ได้จัดทำโครงการศึกษาและกำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดแนวทางในการบริหารจัดการและดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและยังทำให้นักท่องเที่ยวได้รับการบริการในระดับมาตรฐานและสามารถตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้ความจำเป็นในการกำหนดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประการแรก เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป เนื่องจากการมีทรัพยากรอยู่อย่างจำกัด และมีความต้องการอย่างไม่สิ้นสุด ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาสภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้ยังคงซึ่งศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ต่อไปนั้น จึงต้องการกำหนดมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นการสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวให้เห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประการที่สอง เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในเรื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องเหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลทำให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่นั้นๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงการดำเนินงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามมาตรฐานและสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวกลับมาอีกครั้ง ทั้งยังทำให้เกิดความสะดวกต่อการบริหารจัดการโดยการใช้มาตรฐานเดียวกันและสามารถส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับภูมิภาคและระดับสากลได้ต่อไป

ประการสุดท้าย คือเพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจากการสนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ นอกจากนี้ยังเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวชาวไทยหันมาสนใจกับการท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น เนื่องจากการรักษาคุณภาพที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ทั้งนี้ การกำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ได้นำหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 องค์ประกอบมาพิจารณาตามแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับตัวแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้นองค์ประกอบในเรื่องของศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในการที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมีความสำคัญที่สุด แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแหล่งธรรมชาติที่สามารถก่อให้เกิดความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ ซึ่งอาจจะมี ความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติ หรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยววนั้นๆ นอกจากนี้ การคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ จากแนวคิดดังกล่าว ศักยภาพของแหล่งธรรมชาติในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงสามารถสรุปดัชนีมาตรฐานคุณภาพได้ 4 ดัชนีดังนี้

1.1 แหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้แหล่งธรรมชาติที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีสิ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมได้เป็นอย่างดีและจุดดึงดูดดังกล่าวต้องก่อให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องระบบนิเวศและสร้างความภาคภูมิใจ ความห่วงแหน และจิตสำนึกในการที่จะรักษาสິงนั้นให้คงอยู่ตลอดไป เช่น การมีสัตว์หรือพืชที่มีลักษณะโดดเด่น หายาก ใกล้สูญพันธุ์ เป็นต้น

1.2 มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ แหล่งธรรมชาติควรจะคงสภาพความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมไว้ได้มากที่สุด และมีการรบกวนโดยมนุษย์น้อยที่สุด แหล่งธรรมชาติที่ถูกบุกรุกหรือ

ทำลายโดเมนมนุษย์จนไม่เหลือสภาพเดิมจะทำให้การเรียนรู้ระบบนิเวศและการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ลดลงไปด้วย

1.3 แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจะมีส่วนสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ซึ่งชุมชนควรมีลักษณะเป็นชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในแหล่งธรรมชาติและยังคงรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้ได้ เช่น ชุมชนชาวเขา ชุมชนผีตอเหลือง เป็นต้นหรือแหล่งธรรมชาตินั้นอาจมีหลักฐานชัดเจนที่แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานและการเป็นแหล่งวัฒนธรรมในอดีต เช่น ภาพเขียนฝาผนังถ้ำหรือบริเวณหน้าผา เป็นต้น

1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว โดยจะพิจารณาจากโอกาสหรือความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายจากตัวพื้นที่เองในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยว และจากปัจจัยภายนอกอื่นๆ ได้แก่

- 1.4.1 โอกาสในการเกิดอุบัติเหตุต่างๆ เช่น แผ่นดินไหว สึนามิ น้ำป่า ดินถล่ม
- 1.4.2 สภาพทางกายภาพของพื้นที่ เช่น หน้าผาสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง
- 1.4.3 การเกิดโรคระบาดต่างๆ เช่น มาลาเรีย
- 1.4.4 จากปัจจัยภายนอกอื่นๆ เช่น ภัยจากโจรสลัด

2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

การประเมินมาตรฐานด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนจะต้องพิจารณาการจัดการใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว โดยอาศัยหลักการจำแนกเขตการจัดการและการประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ด้านการบริการนักท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่นและด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว จากแนวคิดดังกล่าวองค์ประกอบนี้จึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ดัชนี โดยมีรายละเอียดของแต่ละดัชนี ดังนี้

2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตำแหน่งท่องเที่ยว ปัจจัยที่ใช้พิจารณาในดัชนีนี้ประกอบด้วย

2.1.1 มีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวที่ชัดเจน เช่น พื้นที่สงวนพื้นที่นันทนาการ และพื้นที่พักอาศัย

2.1.2 มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและฤดูกาล

2.1.3 มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการซึ่งการจัดการตามปัจจัย 3 ด้านจะต้องมีความเป็นระบบหรือได้มาตรฐาน

2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว การประเมินในดัชนีนี้จะพิจารณาจากการดำเนินงานด้านการให้บริการขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการจัดการที่เหมาะสมให้กับนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการได้รับบริการที่คุ้มค่าการที่คุ้มค่าการมาท่องเที่ยว ได้แก่

2.2.1 การมีจำนวนบุคลากรด้านบริการที่เพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว

2.2.2 การมีระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยว และระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

2.2.3 มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ถนน น้ำ ไฟฟ้า ห้องสุขา สถานปฐมพยาบาล ซึ่งสิ่งก่อสร้างดังกล่าวจะต้องมีความเหมาะสมและกลมกลืนกับสภาพพื้นที่

2.2.4 มีการจัดการด้านอาหารและโภชนาที่ถูกลักษณะ มีการจัดเก็บและจำกัดของเสียอย่างถูกวิธี

2.2.5 มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมทั้งด้านความกลมกลืนกับธรรมชาติ การประหยัดพลังงานและการมีระบบจัดของเสียที่ได้มาตรฐาน

2.3 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับระบบนิเวศเป็นหลัก รวมทั้งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประเพณี และ วัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วยซึ่งประเด็นที่จะทำการพิจารณา ได้แก่

2.3.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยา เช่น แหล่งวางไข่และสืบพันธุ์ของสัตว์ เช่น พื้นที่ที่ฝูงนกอยู่ในระยะสืบพันธุ์ กำลังสร้างรังวางไข่ เป็นต้น

2.3.2 กิจกรรมท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของตนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดี หรือวัฒนธรรมของชาติ

2.3.3 มีการศึกษาสภาพภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนแนวทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ

2.3.4 มีการศึกษา วิจัย เกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นและนำข้อมูลมาวางแผนทางการดำเนินการท่องเที่ยวที่ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประเพณีที่ขัดต่อทัศนียภาพ

2.3.5 กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรม ในแหล่งธรรมชาติ เช่น ไม่ทำให้เกิดปริมาณขยะและของเสียที่ขัดต่อทัศนียภาพ

2.4 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว การติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวการใช้ประโยชน์อื่นๆ ทั้งจากในพื้นที่เองและที่มาจากโดยรอบ ซึ่งจะพิจารณาจากการดำเนินงานในปัจจุบันตามลำดับ ดังนี้

2.4.1 มีแผนการดำเนินงาน

2.4.2 มีการเก็บข้อมูล

2.4.3 มีการวิเคราะห์และประเมินผลกระทบจากข้อมูลที่เก็บได้

2.4.4 มีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามผลการวิเคราะห์

2.4.5 มีการปฏิบัติตามขั้นตอนการประเมินผลอย่างต่อเนื่องทุกปี

3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

การจัดการด้านการเรียนรู้และการสร้างจิตสำนึกจะพิจารณาการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งได้กำหนดดัชนีในองค์ประกอบนี้ไว้ 4 ดัชนี ดังนี้

3.1 มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวศูนย์บริการส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลและความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวก่อนที่นักท่องเที่ยวจะดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งศูนย์บริการควรประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

3.1.1 มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ

3.1.2 มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูล ข่าวสารในศูนย์บริการแก่นักท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ

3.1.3 มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่มีอัธยาศัยดีและสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้

3.1.4 สื่อมีความน่าสนใจและเป็นข้อมูลปัจจุบัน

3.1.5 ภาษาที่ใช้ในสื่อประเภทต่างๆ มีทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและกำจัดของเสียอย่างถูกวิธีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียเป็นวิธีการหนึ่งช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาจาก

3.2.1 มีสื่อในการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวช่วยกันประหยัดน้ำและพลังงาน

3.2.2 มีสื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกที่ไม่ทำให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะในแหล่งธรรมชาติ

3.2.3 มีการจัดระบบการทิ้งขยะที่มีการแยกประเภทขยะ

3.2.4 มีการแจกแจงปริมาณการใช้น้ำ การ ใช้ไฟฟ้า และปริมาณขยะให้นักท่องเที่ยวทราบ

3.2.5 มีการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการเก็บและและนำขยะออกจากพื้นที่

3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์พลังงานนำให้นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ พิจารณาจากกิจกรรมและการดำเนินงานต่างๆ ดังนี้

3.3.1 มีจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม

3.3.2 มีการจัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติและป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

3.3.3 มีการจัดการด้านการศึกษาธรรมชาติให้กลับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน เช่น กิจกรรมการดูนก การศึกษาพันธุ์ไม้ ฯลฯ เป็นครั้งคราว

3.3.4 มีการเผยแพร่ข้อมูลในด้านต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ

3.3.5 มีการเผยแพร่ข้อมูลในด้านต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและชุมชน บุคลากรที่ให้ความรู้เดียวกันนักท่องเที่ยวความที่มีความรู้ในเรื่องระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ ซึ่งอาจได้รับความรู้มาจากประสบการณ์การบอก

เล่า การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง การฝึกอบรม หรือการศึกษาปริญญาด้านสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา หรือด้านที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ บุคลากรให้บริการด้านความรู้ที่จะสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่างๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ เป็นการช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอีกด้วย องค์ประกอบนี้ประกอบด้วย 2 ดัชนี โดยพิจารณาจากการที่ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้ต่อประชาชนที่อยู่โดยรอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

4.1.1 การมีตัวแทนของชุมชนในการวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4.1.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว

4.1.3 ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
4.1.4 กิจกรรมท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่
4.1.5 มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่นที่มีบทบาทต่อการจัดการเชิงนิเวศ

4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว พิจารณาจากการที่ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์และรายได้จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่

4.2.1 ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง
4.2.2 ชุมชนมีรายได้จากการนำเที่ยวและให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว
4.2.3 ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานโดยบริษัทนำเที่ยวหรือเจ้าของพื้นที่
4.2.4 ชุมชนมีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก เช่น การจัดโฮมสเตย์
4.2.5 ชุมชนมีรายได้จากการแสดงศิลปพื้นเมือง

นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถานการณ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยรวมในอนาคต เป็นการหวังเป้าหมายสูงสุดหรือผลของการพัฒนา ที่ต้องการให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งระบบ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการด้านอนุรักษ์ กระแสความต้องการของตลาด และกระแสของการพัฒนาคน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดจนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายขั้นตอนและวิธีการจัดการอย่างเป็นระบบ สามารถกำหนดผลสำเร็จของการจัดการและโครงข่ายความเชื่อมโยงที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการปรับสภาพความสมดุลของกระแสความต้องการของแต่ละด้านในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ด้านการรักษาระบบนิเวศ การจัดการในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถควบคุมขนาด การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสม โดยเฉพาะองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ ทางด้านทรัพยากร การท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยวและองค์การบริหารการจัดการ ซึ่งมีประสิทธิผลให้ ทรัพยากรธรรมชาติสามารถอำนวยประโยชน์ ดำรงสถานภาพ บทบาทหน้าที่ และฟื้นตัวได้ตามสภาพ ธรรมชาติ นักท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป มีจิตสำนึกและความตระหนักในการอนุรักษ์ ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม และมีขีดความสามารถในการจัดการ เกิดความภูมิใจและยกระดับ ความเป็นอยู่ของชุมชน

กล่าวโดยสรุป วิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ระยะ 10 ปี) คือ “ การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีการจัดการสิ่งแวดล้อม ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เสริมสร้าง จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป”

จุดมุ่งหมายสูงสุด (Super Goal) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการพัฒนา การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คงสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมที่ดี และประชาชนสามารถ พึ่งตนเองได้ ดังนั้นจุดมุ่งหมายเฉพาะในระยะแรกของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงประกอบด้วย

1. ให้มีแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบ นิเวศในพื้นที่ ที่ได้รับการจัดการอย่างมีความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และการรักษาระบบนิเวศ ที่ยั่งยืนโดยคำนึงถึงขีดความสามารถที่รองรับได้ โดยมีการกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ พื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่นอกเขตอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว
2. ให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบ นิเวศ อันเป็นการสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมโดยรวม
3. ให้มีการจัดการที่ประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตามบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน โดยมีเป้าหมายและทิศทางเดียวกันและมีการศึกษาร่วมกันอย่างมีระบบ ทั้งนี้ต้องมีการจัดการ อย่างมีส่วนร่วมที่เสมอภาคและเป็นธรรมของประชาชนท้องถิ่น ในกระบวนการท่องเที่ยวในด้านการจัดการ กำกับ ดูแล และการประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างเหมาะสม เสริมสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ประชาชนสามารถรักษาวิถีชีวิตที่ดี ชีวิตและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงด้วย ความสมัครใจ
4. ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกลมกลืนกับ ทรัพยากร โดยรักษาสิ่งแวดล้อมที่ดี มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน รักษาเอกลักษณ์ทาง ธรรมชาติและสังคมของพื้นที่ และมีบรรยากาศการท่องเที่ยวที่ให้ความมั่นใจและความปลอดภัยใน การท่องเที่ยว
5. ให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศชาวต่างประเทศที่มีคุณภาพ เดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยมากขึ้น นักท่องเที่ยวชาวไทยมีการเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในประเทศอย่างกว้างขวางมากขึ้นโดยเฉพาะ กลุ่มเยาวชนและประชาชนทั่วไป และมีการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อย่างเหมาะสม

นโยบายการท่องเที่ยวยั่งยืน

2.1 นโยบายหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ต้องมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงกำหนดให้มีนโยบายหลักดังนี้

2.1.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จะต้องมีการควบคุมดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมแท้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรือลดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่อ่อนไหว ง่ายต่อการถูกรบกวนและฟื้นตัวยาก

2.1.2 การจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และการปรับให้สอดคล้องกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ พึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นๆ หากเน้นในการแปรประโยชน์จากการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสู่การท่องเที่ยวโดยรวม

2.1.3 การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจและการมีรายได้เพียงอย่างเดียว

2.1.4 การจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ต้องให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา หรือให้ประชาชนมีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมกันในทุกๆระดับ

2.1.5 ให้ความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เป็นความจำเป็นอันดับต้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งนี้ให้องค์กรต่างๆกำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และกำหนดวิธีการที่เหมาะสม

2.1.6 นำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่างๆอย่างมีความสำคัญ ได้แก่แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรร และการกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ

2.1.7 สนับสนุนการศึกษา วิจัย และประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงอย่างเป็นขั้นตอน

2.1.8 มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำ ตักเตือน และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

2.1.9 จัดทำแนวทางปฏิบัติ หรือคู่มือการจัดการ (Code of Conduct) แก่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างถูกต้อง

2.1.10 จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน โดยให้มีการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารและการจัดการร่วมกันทุกๆระดับ

2.2 นโยบายด้านต่างๆในการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เป็นการจัดการที่ประสานการจัดการในด้านต่างๆภายใต้หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และองค์ประกอบในเชิงระบบของการท่องเที่ยวซึ่ง

กระบวนการจัดการจะต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดระหว่างองค์ประกอบต่างๆ อย่างไรก็ตาม นโยบายการจัดการได้กำหนดแนวทางด้านต่างๆ 6 ด้าน ซึ่งสามารถกำหนดเป็นนโยบายและกลยุทธ์การจัดการที่มีประสิทธิภาพได้ นโยบายเฉพาะด้านดังนี้

2.2.1 นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1) กำหนดกรอบการพัฒนาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีมาตรฐานที่ชัดเจนให้ยกเลิกการท่องเที่ยวในพื้นที่เปราะบาง สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดพื้นที่เหมาะสมในเขตอนุรักษ์

2) สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศนอกเขตอนุรักษ์ ในเขตพื้นที่พุทธธรรมชาติ พื้นที่เอกชนและเขตชุมชน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3) วางแผนการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามขอบเขตของขีดความสามารถที่รองรับได้ โดยการกำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยวเขตสงวนเพื่อการศึกษาและรักษาสิ่งแวดล้อม เขตกันชน และเขตพื้นที่ฟู

4) สนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและโครงข่ายการท่องเที่ยวในท้องถิ่นระดับกลุ่มพื้นที่ให้มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยให้มีการกระจายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับที่สามารถทดแทนแหล่งท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถในการรองรับได้

5) สนับสนุนการจัดระบบข่าวสาร เพื่อใช้ในการเดินทาง การควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่และการถ่ายเทนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอย่างเป็นระบบ

6) กำหนดมาตรฐานการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เข้มงวดมากขึ้น และให้การสนับสนุนการประกอบการที่มีมาตรฐานถูกต้องเหมาะสมอย่างเป็นรูปธรรม

7) สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการควบคุม คุณภาพ ตรวจสอบและการจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

8) สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการวางแผนและจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2.2. นโยบายด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

1) กำกับ ควบคุม ดูแล การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยให้เป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน ที่ถือเอาการปฏิบัติในสนามเป็นบทเรียนของการศึกษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงผลกระทบของกิจกรรมที่มีต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

2) จัดให้มีการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในระบบโรงเรียน และสถาบันการศึกษาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องด้วยการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน

3) สนับสนุนงบประมาณในการจัดสื่อความหมายธรรมชาติที่มีคุณภาพในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

4) สนับสนุนสื่อมวลชนและสื่อข้อมูลข่าวสารอื่นๆ ที่ส่งเสริมการศึกษา ธรรมชาติและวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับใช้เป็นข้อมูลคู่มือและอุปกรณ์การเรียนรู้ ของนักท่องเที่ยวตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง

5) ให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่มาสื่อความกับ นักท่องเที่ยว รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนเป็นมัคคุเทศก์เฉพาะหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับความรู้อย่างแท้จริง และเป็นการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

6) ขยายการให้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้แก่บุคลากรที่ เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและการเรียนรู้ร่วม ทั้งนี้ ในระยะต้นให้มุ่งเน้นการพัฒนา ความรู้จิตสำนึกของบุคลากรในภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีศักยภาพสูง และมีบทบาทในกระบวนการ ท่องเที่ยว

2.2.3 นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

1) พัฒนาแบบแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดรวมถึง การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น เอกชนและประชาชนทั่วไปในด้านการลงทุน การผลิตสินค้าและ บริการ ทั้งนี้ต้องมีความเสมอภาค เป็นธรรมในกรอบที่เหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่นๆ

2) สนับสนุนการจัดตั้งขบวนการร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในรูปขององค์กรหรือคณะกรรมการระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น โดยการเครือข่ายครอบคลุม ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนและทุกระดับ โดยให้องค์กรมีขอบเขตความสามารถในการตัดสินใจและดำเนินการ อย่างอิสระภายใต้กรอบที่ตอบสนองความจำเป็นในการจัดการแต่ละระดับ

3) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจและติดตาม ประเมินผล ตลอดจนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งการปรับทัศนคติ และปรับปรุงเขตความสามารถของหน่วยงานของรัฐให้สามารถร่วมมือ และเกื้อหนุนการมีส่วนร่วม ของประชาชนมากขึ้น

4) ส่งเสริมจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรประชาชนที่ดูแลด้าน สิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งที่เป็นนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคล

5) แก้ไขปรับปรุงและพัฒนากฎหมาย และระบบงบประมาณของภาครัฐให้ สามารถส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการประสานงานความร่วมมือของหน่วยงานปฏิบัติทุกระดับกับ ประชาชนท้องถิ่น ตลอดจนกฎหมายระเบียบข้อบังคับ ในการให้ชุมชนมีโอกาสในการควบคุมกำกับ ดูแลและจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง

6) สนับสนุนพัฒนาศักยภาพของคน โดยการเพิ่มความรู้ทักษะ และการมี จิตสำนึกในการจัดการพัฒนาการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว การอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมสำหรับชุมชนให้กว้างขวางมากขึ้น

7) สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพในด้านการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีอิสระและสามารถจัดเก็บรายได้ เพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง โดยให้มีการพัฒนาทักษะ การจัดการที่ถูกต้อง

2.2.4 นโยบายด้านการส่งเสริมตลาดและการนำเที่ยว

1) กำกับส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในทิศทางที่เหมาะสมกับสภาพทรัพยากร และขีดความสามารถในการจัดการรองรับการท่องเที่ยว ละเว้นหรือชะลอการส่งเสริมตลาดในพื้นที่ที่ยังไม่พร้อม ง่ายต่อการถูกระทบกระเทือนต่อการท่องเที่ยว

2) สนับสนุนการตลาดในรูปแบบประสานการท่องเที่ยว เป็นเครือข่ายที่เหมาะสมทั้งที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลอดโปรแกรม และแบบผสมผสานต่อการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้มีการกระจายนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

3) ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่เน้นการศึกษากิจกรรมเชิงนิเวศ สำหรับกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของตลาด การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยมุ่งเน้นกลุ่มเยาวชน กลุ่มแรงงาน และเกษตรกรเป็นพิเศษ ทั้งนี้รวมถึงการศึกษาและกิจกรรมตอบสนองตลาดต่างประเทศด้วย

4) ส่งเสริมการนำเที่ยวเชิงนิเวศ ให้พัฒนาการบริการที่มีคุณภาพ มุ่งเน้นการให้การศึกษา การเรียนรู้จักประสบการณ์ และการมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรมกับชุมชน ท้องถิ่นตลอดจนมีการสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการใช้มาตรฐานในการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคของการบริการอย่างเต็มที่

5) กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการบริการการนำเที่ยว มาตรฐานการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในลักษณะที่มีความเข้มงวดมากเป็นพิเศษ ภายใต้การจัดให้มีความพึงพอใจต่อนักท่องเที่ยวในระดับที่เหมาะสม โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรที่อยู่เหนือความต้องการของบุคคล

6) ส่งเสริมการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้ขอบเขตการพัฒนาโดยการใช้สื่อที่หลากหลายและมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์การการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภูมิภาค

2.2.5 นโยบายด้านการจัดการ โครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว

1) จัดระบบการเดินทางเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยว ให้มีความสะดวกตามควร ให้เหมาะสมกับพื้นที่และกิจกรรม โดยเน้นด้านความปลอดภัยเป็นหลัก

2) สนับสนุนให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัด เหมาะสมตามความจำเป็น และตามขนาดพื้นที่ท่องเที่ยว และบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สนับสนุนใช้พลังงานทดแทน ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่หมดเปลืองในกิจกรรมการท่องเที่ยว

3) สนับสนุนระบบการสื่อสารโทรคมนาคม สร้างโครงข่ายที่ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม กระจายตัวครอบคลุมท้องที่ท่องเที่ยว และโครงข่ายการมีส่วนร่วมทุกระดับเพื่อการติดต่อสื่อสารการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวและการบรรเทาสาธารณภัยในยามฉุกเฉิน

4) สนับสนุนให้การบริการท่องเที่ยวดำเนินการโดยภาคเอกชน หรือองค์กร หรือประชาชนภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยองค์กรของรัฐเป็นฝ่ายสนับสนุน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการกำหนดพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวรองรับ ทั้งนี้ให้มีการพัฒนาด้านการบริการ ที่มีขนาดรูปแบบและคุณภาพการบริการตามแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5) การจัดบริการของรัฐในพื้นที่ที่จำเป็น จะต้องมีความและบริการที่พอเหมาะโดยมุ่งเน้นการช่วยเหลือ และเรียนรู้ด้วยตนเองของนักท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับรูปแบบและกิจกรรมของการท่องเที่ยววันนั้น ๆ การจัดบริการต้องไม่เป็นการแสวงกำไร หรือแข่งขันกับภาคเอกชนแต่ควรให้มีเป็นรายได้เสริมสำหรับการฟื้นฟูและรักษาทรัพยากร

6) การจัดการบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้คำนึงถึงความเหมาะสมสอดคล้องตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น การเพิ่มโอกาสการมีส่วนร่วม และการกระจายรายได้แก่ชุมชน และประชาชนท้องถิ่น

7) กำหนดมาตรฐานและมาตรฐานในการควบคุมและส่งเสริมการบริการ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการ สร้างมาตรฐานการจูงใจการให้การรับรองมาตรฐานการบริการและการให้รางวัลเป็นต้น

2.2.6 นโยบายด้านการส่งเสริมการลงทุน

1) สนับสนุนการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพได้มาตรฐานอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่กำหนด เป็นโอกาสให้ภาคเอกชนสามารถพัฒนากระบวนการบริการที่มีคุณภาพ โดยใช้มาตรการทางภาษี การสร้างสิ่งจูงใจอื่น ๆ การตอบแทนในรูปแบบของรางวัลเป็นต้น

2) สนับสนุนการลงทุนของชุมชนในรูปแบบ ต่างๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการให้ยืม หรือให้กู้ดอกเบี้ยต่ำ จากสถาบันการเงินของรัฐ

3) ส่งเสริมให้องค์กรธุรกิจเอกชน สนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรประชาชน

4) สนับสนุนด้านงบประมาณ และสิทธิประโยชน์แก่องค์กรพัฒนาเอกชนในการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการสนับสนุนการพัฒนาของประชาชนท้องถิ่น

5) ส่งเสริมการลงทุนผลิตสินค้า อุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดกิจกรรม เชิงนิเวศการจัดการบริการ และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวขึ้นภายในประเทศ หรือลดต้นทุนการนำเข้าสินค้า ที่จำเป็นจากต่างประเทศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542) ได้ให้คำจำกัดความหรือความหมายขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อความชัดเจนมากขึ้น คือ องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นเอกลักษณ์การวัดความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สถานที่พักเชิงนิเวศ กลุ่มเป้าหมาย ทิศทางการมีส่วนร่วมของชุมชน ในกระบวนการท่องเที่ยว ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี จัดสร้างขึ้นภายใต้โครงการส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อการศึกษา และนันทนาการจังหวัดชลบุรี เป็นโครงการที่มีลักษณะการส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่มีอยู่ทั้งในด้านทรัพยากรป่าไม้ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เพื่อประโยชน์ในด้านการเศรษฐกิจ และการศึกษารวมทั้งด้านนันทนาการ

จังหวัดชลบุรี จัดเป็นจังหวัดด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญจังหวัดหนึ่งของประเทศ จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยว นับเป็นจำนวนประมาณ 3 ล้านคน/ต่อปี สร้างรายได้ให้กับประเทศจำนวนประมาณ 38 ล้านบาท/ปี นักท่องเที่ยวมักให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวตามชายหาด หรือทางทะเลเป็นส่วนใหญ่พื้นที่ป่าชายเลนของจังหวัดชลบุรี ทอดยาวตามชายฝั่งทะเลเป็นบริเวณแคบ ๆ ตั้งแต่ปากแม่น้ำบางปะกง ท้องที่ตำบลคลองตำหรุ ตำบลหนองไม้แดง ตำบลบางทราย ตำบลบางปลาสร้อย ตำบลบ้านสวนตำบลเสม็ด และตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี รวมระยะทางยาวประมาณ 18 กิโลเมตร

ป่าชายเลนเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างมหาศาล เป็นกลุ่มแรกของสิ่งมีชีวิต ที่บุกเบิกความเป็นอยู่ลงไปสู่ทะเล พร้อมกับชักนำแผ่นดิน ให้รูก้ำตามลงไป เปรียบเสมือนสถานที่เชื่อมโยงระหว่างบก กับ ทะเล ป่าชายเลนให้ประโยชน์ นานัปการ ต่อมนุษย์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และนิเวศวิทยาที่ประกอบไปด้วยพืชพรรณนานาชาติ สัตว์นานาชนิดที่ใช้เป็นแหล่งอาหาร แหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งขยายพันธุ์ ป่าชายเลนยังทำหน้าที่ดักกรองสิ่งปฏิกูลและมลพิษต่างๆ จากบนบกไม่ให้ลงสู่ทะเล การที่ป่าชายเลนปรากฏอยู่ตามที่ราบชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำ จะช่วยบรรเทาความเร็วของกระแสน้ำลง ทำให้ตะกอนที่พัดพามากับกระแสน้ำ ตกตะกอนที่บดถมเกิดแผ่นดินงอกขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าป่าชายเลนช่วยเพิ่มพื้นที่ประเทศ จากปัจจุบันพื้นที่ป่าชายเลนลดลงอย่างรวดเร็ว เป็นผลสืบเนื่องจากการพัฒนาที่เร่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระยะสั้นโดยไม่คำนึงถึงความสามารถในการดำรงสภาพของทรัพยากรในระยะยาว ส่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรง ต่อสภาพของพื้นที่ป่าชายเลน

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่เลขที่ 223 หมู่ที่ 3 ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เดิมอยู่ในความดูแลความรับผิดชอบของสำนักงานป่าไม้จังหวัดชลบุรี สังกัดกรมป่าไม้ เมื่อสำนักงานป่าไม้ถูกยุบเลิก เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2547 ศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ จึงอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก่อสร้างเมื่อปีงบประมาณ 2545 ใช้งบประมาณสำหรับก่อสร้างจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย งบกลาง (งบกระตุ้นเศรษฐกิจ) จำนวน 17.3 ล้านบาทเศษ และได้รับงบเงินอุดหนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลชลบุรี เมื่อปี งบประมาณ 2547 เพิ่มเติมอีก 1.7 ล้านบาท สิ่งก่อสร้างของแหล่งศึกษาจากธรรมชาติฯ ประกอบด้วย

1. ทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ความยาว 2,236 เมตร
2. ชุมน้ำดื่มตั้งอยู่ตามทางเดินศึกษาทางธรรมชาติป่าชายเลน จำนวน 9 หลัง
3. อาคารเผยแพร่ข้อมูลจำนวน 1 หลัง
4. หอดูนก จำนวน 1 หลัง
5. ชุมน้ำดื่มและเครื่องดื่ม จำนวน 2 หลัง
6. ศาลาพักผ่อน จำนวน 1 หลัง
7. ศาลาศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพใต้น้ำ จำนวน 1 หลัง
8. สะพานแขวน จำนวน 1 แห่ง

จังหวัดชลบุรี เป็น 1 ใน 24 จังหวัดที่มีทรัพยากรป่าชายเลนแต่ถูกบุกรุกอย่างต่อเนื่อง จนอยู่ในสภาพวิกฤติ จากข้อมูลจากการสำรวจสภาพป่าชายเลน อาศัยภาพถ่ายจากดาวเทียม ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2529 จังหวัดชลบุรี มีพื้นที่ป่าชายเลนในเขตอำเภอเมือง และอำเภอพานทอง จำนวนกว่า

1 หมื่นไร่ แต่หลังจากนั้นอีกเพียง 10 ปี คือในปีพ.ศ. 2539 มีพื้นที่ป่าชายเลนเหลืออยู่เพียง 715 ไร่ เท่านั้น ได้มีความพยายามจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ และ เอกชน ที่จะป้องกันและฟื้นฟูสภาพป่าชายเลน ของจังหวัดชลบุรี ให้กลับมาอุดมสมบูรณ์เหมือนในอดีต พร้อมทั้งพยายามที่จะจัดตั้งให้เป็นศูนย์การศึกษาจากป่าชายเลน เพื่อให้ความรู้ในด้านความสำคัญของป่าชายเลน แก่ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน เพราะเห็นว่าป่าชายเลนของจังหวัด ชลบุรี นับว่าเป็นป่าที่อยู่ใกล้กับชุมชนมาก มีศักยภาพในด้านการศึกษเกี่ยวกับระบบนิเวศวิทยาของป่าชายเลน และการท่องเที่ยวเชิงพักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนจังหวัดชลบุรีได้รับงบประมาณค่าก่อสร้างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. 2545 จำนวนเงิน 17.3 ล้านบาทเศษ ได้รับงบประมาณอุดหนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีเมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 จำนวน 1.7 ล้านบาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงภูมิทัศน์ด้านหน้าอาคารเผยแพร่ข้อมูล และทำราวกันตกบนทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ได้รับงบประมาณ งบพัฒนาจังหวัดชลบุรีเมื่อปี พ.ศ. 2552 จำนวน 2 ล้านบาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนค่าใช้จ่ายในการจัดทำองค์ความรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนและค่าใช้จ่ายสำหรับจัดจ้างคนงานและยามรักษาความปลอดภัยเพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยหลังจากนั้นศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนจังหวัดชลบุรี มีได้รับงบประมาณสำหรับบริหารจัดการแต่ประการใด สิ่งก่อสร้างต่างๆ ของศูนย์ธรรมชาติฯ ส่วนใหญ่สร้างด้วยไม้โดยเฉพาะทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนและซุ้ม สื่อความหมาย เมื่อวันเวลาผ่านไปสิ่งก่อสร้างเหล่านี้จะชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลา จึงมีความจำเป็นต้องทำการซ่อมแซมเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรีได้ประสานภาคเอกชนเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากบริษัท SCG (ซีเมนต์) จำกัด เป็นเงินจำนวน 490,000 บาท เพื่อสำหรับซ่อมแซมทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ซ่อมแซมงบประมาณสำหรับบริหารจัดการศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ ให้มีความเรียบร้อยสามารถรองรับการเข้าเยี่ยมชมของนักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชน และนักท่องเที่ยวได้อย่างสม่ำเสมอตลอดไป

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ ตั้งอยู่ใกล้ตัวเมืองบริเวณรอบๆ ด้านบนเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชน มีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นจำนวนมากปัญหาที่ตามมาคือ การปล่อยน้ำเสียจากบ้านเรือน จากชุมชน นับวันยิ่งรุนแรงมากขึ้นเนื่องจากน้ำเสียบางส่วนมิได้เข้าระบบบำบัดน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้น้ำเสียไหลลงสู่ชายฝั่งทะเลเข้าไปในพื้นที่ป่าชายเลน ต้นไม้ป่าชายเลนบริเวณศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ ส่วนใหญ่เป็นไม้สกุลแสมซึ่งระบบรากหายใจจะอยู่ในพื้นดินเลนไม่สามารถทนต่อสภาพดินเลนที่มีการสะสมของน้ำเสียได้เพราะเมื่อน้ำเสียไหลลงไปในดินและทำให้เกิดการสะสมของก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์ซึ่งก๊าซชนิดนี้หากสะสมอยู่ในพื้นดินเลนจะส่งผลทำให้ก๊าซออกซิเจนในพื้นดินเลนหายไปหมด เมื่อดินเลนขาดก๊าซออกซิเจนต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ในพื้นดินเลนก็จะยืนต้นตายเพราะขาดก๊าซออกซิเจน ด้วยเหตุนี้ต้นไม้แสมบริเวณด้านหน้าศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ จึงยืนต้นตายเป็นพื้นที่จำนวนประมาณ 10 ไร่แนวทางการปรับปรุงแก้ไขของศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ คือการนำดินดีใส่ในเชิงไม้ไผ่สูงประมาณ 30 ซม. วางบนดินเลนที่เน่าเสียแล้วนำต้นกล้าไม้โกงกางใบใหญ่ปลูกลงในเชิงไม้ไผ่ที่บรรจุดินดี ซึ่งวางบนดินเลนที่เน่าเสียเพื่อช่วยระบบรากของต้นไม้โกงกางใบใหญ่มีอากาศ(ก๊าซออกซิเจน) สำหรับหายใจมากขึ้น เมื่อต้นกล้าไม้โกงกางใบใหญ่เจริญเติบโตมีอายุ 2-3 ปีขึ้นไป จะมี

รากลอยใจออกออกมา มากเพียงพอสำหรับที่จะทนอยู่ในสภาพพื้นดินเลนที่เน่าเสียได้ ในความเป็นจริงแล้วเมื่อต้นโกงกางใบใหญ่เจริญเติบโต เป็นป่าโกงกางใบใหญ่ที่มีความอุดมสมบูรณ์สามารถที่จะบำบัดน้ำเสียได้ ซึ่งโดยทั่วไปป่าชายเลนที่มีลักษณะพิเศษบางประการหนึ่ง คือระบบรากลอยที่โผล่พื้นดินเลนขึ้นมาโดยเฉพาะไม้สกุลโกงกาง มีประโยชน์ในการดูดซับของเสียและสิ่งปฏิกูลต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สมัยก่อนชาวบ้านมักบอกว่า ป่าเลนเป็นบ่อบำบัดน้ำเสียทางธรรมชาติ

ในแต่ละปีงบประมาณ จะมีบริษัทภาคเอกชนจำนวนมากแจ้งความประสงค์เข้าเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาทางธรรมชาติฯ รวมทั้งทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลน ทำกิจกรรมซ่อมแซมทางเดิน ศึกษาทางธรรมชาติป่าชายเลน ทำกิจกรรมเก็บขยะบริเวณโดยรอบศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ และทำกิจกรรมปล่อยสัตว์น้ำ การทำกิจกรรมต่างๆ เกิดประโยชน์ศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ และต่อระบบนิเวศป่าชายเลนในการศึกษาเป็นอย่างมาก ทำให้พื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มมากขึ้น สัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น ระบบนิเวศป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น

ในปีงบประมาณ 2556 สำนักงานประมงจังหวัดชลบุรี ได้จัดทำโครงการพัฒนาประมงของจังหวัดชลบุรี มุ่งสู่ศูนย์การอาหารทะเล (Seafood Hub) มีการจัดทำคอกเลี้ยงปูทะเล คอกเลี้ยงปลาตีน คอกเลี้ยงปูก้ามดาบ คอกเลี้ยงหอยแครง บริเวณพื้นที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์ แหล่งขยายพันธุ์ แหล่งศึกษาเรียนรู้สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่เข้าเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ พบว่ามีสัตว์หลากหลายชนิด เช่น นกยางขาว หรือ นกยางทะเล นกยางโทนใหญ่ นกกระเต็น นกยางกรอบ นกกาน้ำเล็ก นกตีนเทียน นกอีโก้ย ปูแสม ปูก้ามดาบ ปูทหาร ปูทับทิม ปูแมงมุม ปูไทรห่า แมงดาถ้วย หอยขี้กิ้ง หอยจ๊อบแจงป่า หอยสังข์ป่า หอยทับทิม และในปีงบประมาณ 2556 พบว่ามีค้างคาวแม่ไก่ อพยพเข้ามาอยู่จำนวนหลายพันตัว

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนจังหวัดชลบุรี เปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบันรวมระยะเวลาประมาณ 10 ปีเศษ การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ โดยกรมประมงนับว่าประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งในระดับหนึ่งเนื่องจากตั้งแต่จัดตั้งศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ จึงถึงปัจจุบัน 2551 ไม่มีงบประมาณบริหารจัดการ สำหรับในปีงบประมาณ 2552 ส่วนทรัพยากรธรรมชาติ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี ได้ของบประมาณสนับสนุนจากบริษัท SCG (ซีเมนต์) จำกัด จึงทำให้ศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ มีความพร้อมเพิ่มมากขึ้น และเกิดประโยชน์มากมายหลายประการ

จากการตรวจติดตามประเมินผลการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของป่าชายเลนในพื้นที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนจังหวัดชลบุรี ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบัน และประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ ที่ผ่านมามีหลายประการ สรุปได้ดังนี้

1. มีพื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการสืบพันธุ์ตามธรรมชาติของพันธุ์ไม้เบิกนำดี และเป็นไปอย่างรวดเร็ว เช่น ไม้สกุลแสม ไม้ลำพูทะเล เพราะไม่มีราษฎรบกวนต้นกล้าพันธุ์ไม้ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ซึ่งก่อนหน้านี้มักพบเห็นชาวประมงทำการไถเคยกทำกะปิ หรือใช้เรือลากคราดเหล็กสำหรับเก็บหอยแครงที่เลี้ยงไว้ ทำให้ต้นกล้าพันธุ์ไม้ป่าชายเลนหลุดลอยไม่สามารถเจริญเติบโตเกิดเป็นป่าธรรมชาติ นอกจากนี้ได้มีการสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและ

ภาคเอกชน มาร่วมทำกิจกรรมปลูก ป่าชายเลน (ต้นโกงกางใบใหญ่) อยู่เสมอ จึงทำให้พื้นที่ป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มมากขึ้นเห็นได้อย่างชัดเจน

2. เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศป่าชายเลน และเป็นแหล่งสร้างจิตสำนึก การฟื้นฟูป่าชายเลนที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี เนื่องจากศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ จังหวัดชลบุรี อยู่ใกล้ตัวเมืองชลบุรี การเดินทางสะดวกสบาย จึงมีนักเรียน นิสิต นักศึกษา บริษัทภาคเอกชนต่างๆ ของจังหวัดชลบุรี และจังหวัดใกล้เคียงมาทัศนศึกษา และร่วมทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเป็นจำนวนมาก

3. เป็นแหล่งท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ เดินออกกำลังกายของผู้สูงอายุเนื่องจากทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน มีความยาวประมาณ 2,236 เมตร ทำให้สุขภาพร่างกายของผู้มาเยี่ยมชมแข็งแรง

4. เป็นแหล่งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา ทรัพยากรป่าชายเลนของจังหวัดชลบุรี เนื่องจากมีนักเรียน นิสิต นักศึกษา และพนักงานบริษัทต่างๆ แจ้งความประสงค์ต้องการปลูกป่าชายเลนที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ป่าชายเลนของจังหวัดชลบุรีนี้บวันยังมีความอุดมสมบูรณ์และพื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มมากขึ้น

5. ทำให้ผู้ประกอบการอาชีพขายอาหาร และเครื่องดื่มในพื้นที่มีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการมาเยี่ยมชมทัศนศึกษา ของนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักท่องเที่ยว และผู้สูงอายุ

6. ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของนักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชน นักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศไทย

ณรงค์ พลธิราช (2555) ศึกษาเรื่องระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า การสำรวจข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดชลบุรี จากการสำรวจภาคสนามพบว่าในจังหวัดชลบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนทั้งสิ้น 45 แห่ง จำแนกออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จำนวน 34 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จำนวน 3 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จำนวน 5 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 3 แห่ง และได้นำข้อมูลดังกล่าวมาจัดทำเป็นแผนที่ด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ArcGIS Desktop 10 จากการประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพบว่าแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีมาตรฐานต่ำกว่าเกณฑ์ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 5 แห่งที่มีมาตรฐานคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง วัดญาณสังวรารามวัดเทพวราวม และชุมชนอ่างศิลา และมีแหล่งท่องเที่ยวเพียง 1 แห่งที่มีมาตรฐานอยู่ในระดับดี ได้แก่ น้ำตกชันตาเถรจากนั้นจึงทำการจัดเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนออกเป็น 4 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางที่ 1 เส้นทางธรรมชาติผิงทะเล (R1) เส้นทางที่ 2 ย้อนรอยตำนาน นิตานพื้นบ้านพระรถเมรี (R2) เส้นทางที่ 3 สี่ถ้ำธรรมะ (R3) และเส้นทางที่ 4 ธรรมชาติที่หลากหลาย (R4) ขั้นตอนสุดท้าย คือ วิเคราะห์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนที่สั้นที่สุด (Shortest route) โดยใช้ชุดคำสั่งการวิเคราะห์โครงข่าย (Network Analyst Extension) โดยในเส้นทางที่ 1 มี

ระยะทางรวมเท่ากับ 96.51 กิโลเมตรเส้นทางที่ 2 มีระยะทางรวมเพียง 31.59 กิโลเมตร เส้นทางที่ 3 มีระยะทางรวมเท่ากับ 58.48 กิโลเมตร และเส้นทางที่ 4 มีระยะทางรวมเท่ากับ 36.40 กิโลเมตร

ขยาย ทองหนู้ย (2545) ศึกษาเรื่อง ความพร้อมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการป่าชายเลนชุมชน: กรณีศึกษา จังหวัดระนองผลการวิจัยพบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความพร้อมด้านความรู้ในการ จัดการป่าชายเลนชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง มีความพร้อมด้านเจตคติต่อการจัดการ ป่าชายเลนชุมชนในทิศทางไม่แน่ใจ และมีความพร้อมด้านความต้องการมีส่วนร่วมในการ จัดการป่าชายเลนชุมชนอยู่ในระดับสูง โดยความพร้อมด้านความรู้มีความสัมพันธ์กับการได้รับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ ป่าชายเลน และการให้คุณค่ากับป่าชายเลน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความพร้อมด้านเจตคติมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น ประสบการณ์ การเป็นผู้นำท้องถิ่น การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และการได้รับ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับป่าชายเลน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความพร้อมด้าน ความต้องการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น ประสบการณ์ การเป็นผู้นำท้องถิ่น การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน การได้รับข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับป่าชายเลน และการให้คุณค่ากับป่าชายเลนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 จากผลการวิจัยจึงขอเสนอแนะว่า กรมป่าไม้และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ เกี่ยวกับการจัดการป่าชายเลนชุมชนและเรื่องที่เกี่ยวข้อง แก่สมาชิกองค์การบริหารส่วน ตำบลให้มากยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ และควรร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำโครงการป่าชายเลนชุมชนในลักษณะโครงการนำร่องขึ้นในจังหวัดระนองด้วย

อัศวิน แสงพิกุล (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจความรู้ ทศนคติและพฤติกรรมการท่องเที่ยว เชนิเวศของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่า 1) เยาวชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชนิเวศในระดับปานกลาง โดยเยาวชนในระดับอุดมศึกษามีค่าเฉลี่ยความรู้สูงสุด รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามลำดับ สำหรับด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชนิเวศของเยาวชน พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.0 เคยมีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชนิเวศ ในขณะที่ร้อยละ 34.0 ไม่มีเคยมีประสบการณ์ โดยมีสาเหตุหลักมาจาก เยาวชนไม่มีข้อมูลหรือไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชนิเวศ 2) เยาวชนที่ที่อายุ เพศและระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความรู้และทัศนคติในเรื่องการท่องเที่ยวเชนิเวศแตกต่างกัน 3) เยาวชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชนิเวศไม่แตกต่างกัน ในด้านการเลือกที่พักแรม การใช้จ่าย การเลือกช่วงเวลา และการใช้เวลาในการท่องเที่ยวเชนิเวศ สำหรับแนวทางในการส่งเสริมความรู้ ทศนคติและพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชนิเวศของเยาวชน คือ องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และให้ข้อมูลข่าวสาร หรือความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยว เชนิเวศ รวมทั้งกระตุ้นและส่งเสริมให้เยาวชน มีส่วนร่วมในกิจการท่องเที่ยวเชนิเวศให้มากขึ้น โดยอาจพิจารณาเลือกใช้วิธีการดำเนินการ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของเยาวชนให้มากที่สุด

ชเนตตี มิลินทางกุล and ศิริวรรณ ศิริบุญ (2545) ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการป่าชายเลนอย่างยั่งยืนของชุมชน ชายฝั่งทะเลจังหวัดพังงา: กรณีศึกษาหมู่บ้านบางพัฒนาและหมู่บ้านสามช่องใต้ จังหวัดพังงาพบว่าแนวทางการจัดการสวนป่าชายเลนอย่างยั่งยืนนอกจากปัจจัยภายในชุมชนที่เป็นแนวทางสำคัญของการจัดการสวนป่าชายเลนแล้วยังชี้แนะให้เห็นว่าพัฒนาการของการจัดการสวนป่าชายเลนอย่างยั่งยืนไม่อาจดำเนินการได้เพียงเฉพาะชุมชนเพียงลำพังทั้งสองชุมชนแม้จะมีศักยภาพในการดูแลและจัดการสวนป่าแต่ยังมีข้อจำกัดหลายประการทั้งด้านความรู้ด้านเทคนิควิชาการงบประมาณและการบริหารจัดการในบางส่วนยังต้องพึ่งพาอาศัยหน่วยงานภาครัฐองค์กรอิสระและองค์กรเอกชนในการดำเนินการบางประการซึ่งผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าแนวทางในการจัดการสวนป่าชายเลนจะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนนั้นการดำเนินการต้องอยู่ในรูปของการพึ่งพาอาศัยและการเกื้อกูลกันของทุกองค์กรทุกระดับไม่ว่าจะเป็นชุมชนองค์กรส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรภาครัฐซึ่งสะท้อนความสำเร็จของการบริหารจัดการในรูปของประชาสังคมและการเป็นภาคีของกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ นั้นเอง

สนใจหะวานนท์ and คณะ (2545) ศึกษาวิจัยเรื่องทัศนคติของราษฎรต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชายเลนแบบยั่งยืน พบว่าความสำคัญของป่าชายเลนทั้งในด้านการใช้ประโยชน์จากไม้และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชายฝั่งเพื่อผลผลิตสัตว์น้ำคือการเปิดโอกาสให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและอนุรักษ์ป่าชายเลนการวางแผนเพื่อจัดการป่าชายเลนให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ปัญหาและความต้องการของราษฎรจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการโดยเร่งด่วนควรจำแนกพื้นที่ป่าชายเลนเป็นเขตอนุรักษ์เขตป่าชุมชนเขตป่านันทนาการเขตการวิจัยและเขตเพื่อการพัฒนาอื่นๆให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนและขณะเดียวกันจำเป็นต้องถ่ายทอดความรู้ด้านป่าชายเลนและป่าชุมชนแก่ราษฎรเพื่อให้ราษฎรมีความพร้อมในการรับเอาพื้นที่ป่าชายเลนบางพื้นที่ที่อยู่ใกล้เคียงไปดำเนินการจัดการป่าชายเลนแบบเอนกประสงค์

นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า (2553) การจัดการทรัพยากรป่าชายเลน กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านหนองสมาน หมู่ที่ 3 ตำบลหาดทรายอำเภอสทิงพระ จังหวัดตรัง การศึกษาเรื่อง การจัดการทรัพยากรป่าชายเลน กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองสมาน ตำบลหาดทราย อำเภอสทิงพระ จังหวัดตรัง เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความเป็นมาของแนวคิด หลักการ วิธีการปฏิบัติของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาชุมชน (2) ศึกษาถึงพัฒนาการ และประวัติความเป็นมาของชุมชนหนองสมานกับการจัดการแก้ไขปัญหาทรัพยากรในพื้นที่ป่าชายเลน (3) ศึกษาถึงโครงสร้างการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านหนองสมาน (4) ศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของชุมชนบ้านหนองสมาน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบริเวณป่าชายเลน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่มสตรีอาสาพัฒนาบ้านหนองสมาน คณะกรรมการหมู่บ้าน และคณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการทรัพยากรบ้านหนองสมาน และสมาชิกในชุมชน 10 ครอบครัว โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่าง เพื่อจัดทำสารสนเทศกลุ่ม จำนวน 2 กลุ่ม มีผู้เข้าร่วมสารสนเทศละ 7 และ 6 คน รวมทั้งหมด 13 คน และสัมภาษณ์เชิงลึก 20 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบพรรณนาผลการวิจัยพบว่า การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนของชุมชนบ้าน

หนองสมาน คือ การจัดการภายใต้แนวคิดที่ว่า “ทุนทางสังคมหรือทุนของชุมชน” คนกับป่าสามารถอยู่ร่วมกันได้ ภายใต้ข้อตกลง กติการ่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การจัดการป่าชายเลนมีจุดเริ่มต้นมาจากชาวบ้านหนองสมานประสบกับปัญหาป่าชายเลนถูกทำลาย ทำให้ปริมาณสัตว์น้ำลดลง ส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพ รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ด้วยเหตุนี้ทำให้ชาวบ้านหนองสมานมีการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยการฟื้นฟูป่าชายเลนจำนวน 350 ไร่ แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วยพื้นที่ป่าฟื้นฟูจำนวน 200 ไร่ ป่าพิทักษ์รักษาสัตว์น้ำจำนวน 100 ไร่ และป่าใช้สอยของชุมชนอีกจำนวน 50 ไร่ เมื่อนำแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น มาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับการพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนของชุมชน ทำให้เห็นการตัดสินใจในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง เพื่อสนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐาน ในเรื่องของปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตประจำวันของคนในชุมชน เช่น การใช้ประโยชน์จากไม้ป่าชายเลนในการสร้างที่อยู่อาศัย การเก็บหาสมุนไพรในป่าชายเลน เพื่อใช้ในการรักษาโรค และการประกอบอาชีพประมง โดยการจับสัตว์น้ำมาเป็นอาหาร และส่วนที่เหลือนำไปขายเพื่อเป็นรายได้ของครอบครัวสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ผลจากการมีทรัพยากรป่าชายเลนสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของชุมชนซึ่งเป็นวิถีชีวิตจึงนำไปสู่แนวคิดการพัฒนาจากภายในชุมชน คือ เมื่อชาวบ้านหนองสมานสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีวิถีชีวิตที่ไม่ทำลายทรัพยากรป่าชายเลนของชุมชน ทำให้เกิดการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในขั้นตอนการวิเคราะห์สภาพปัญหา และนำไปสู่การฟื้นฟูป่าชายเลน เมื่อมีการฟื้นฟู ป่าชายเลนสมบูรณ์มากขึ้น ปริมาณสัตว์น้ำก็เพิ่มขึ้น ทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของป่าชายเลนเกิดการสงวนพื้นที่ป่าชายเลนของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ มีการควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน โดยชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อมีการใช้ประโยชน์ชุมชนบ้านหนองสมานได้ดำเนินกิจกรรม การอนุรักษ์ป่าชายเลนด้วยการปลูกป่าชายเลน ไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่ และมีการกำหนดเครื่องมือการทำประมงที่ถูกกฎหมายรวมทั้งการถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในชุมชนและภายนอกชุมชน เกิดการพัฒนาป่าชายเลน โดยความพยายามสร้างเครือข่ายในการจัดการป่าชายเลน ยกย่องให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้การจัดการทรัพยากรป่าชายเลน เพื่อการปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่เด็กเยาวชนรุ่นหลังโดยการถ่ายทอดความรู้เชื่อมโยงกับโรงเรียนชุมชนบ้านหนองสมานและชุมชนใกล้เคียงต่อไป

วีระศักดิ์ กราปัญจะ (2554) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน - บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบทชุมชนและป่าชุมชน บ้านอ่าวท่าเลน - บ้านท่าพรุ ตำบล เขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ (2) ศึกษาหลักเกณฑ์ กฎ กติกา ที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน - บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ (3) ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชน บ้านอ่าวท่าเลน - บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ (4) ศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้าน

อ่าวท่าเลน - บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และ (5) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชน บ้านอ่าวท่าเลน - บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู/อาจารย์ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ในเขตพื้นที่ตำบล และคณะกรรมการป่าชุมชน รวม 40 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ตำบล จำนวน 72 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมระดมความคิดเห็นราษฎร วิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์และการประชุมระดมความคิดเห็น ประกอบกันเป็นการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาความสัมพันธ์ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ผลการศึกษาพบว่า (1) ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน - บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ มีศักยภาพเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน (2) การกำหนดหลักเกณฑ์ กฎ กติกา ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และออกเป็นข้อบัญญัติตำบล เพื่อบังคับใช้ให้ครอบคลุมทุกด้าน (3) การบริหารจัดการป่าชุมชนควรบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการป่าชุมชน โดยมีผู้แทนของหมู่บ้าน เป็นคณะกรรมการป่าชุมชน (4) รูปแบบกิจกรรม ควรเกี่ยวเนื่องประเพณีท้องถิ่นหรือการประกอบอาชีพของชุมชน การพัฒนาควรพัฒนาในด้านการจัดการการท่องเที่ยว ด้านความรู้ในท้องถิ่น ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวก และ (5) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ชุมชนขาดการมีส่วนร่วม ควรส่งเสริมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและ การจัดการป่าชุมชน

มัชฌิมา อุดมศิลป์ (2556) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคกน้จังหวัดสมุทรสงคราม การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว ที่มาเที่ยวในชุมชนคลองโคกน้ จังหวัดสมุทรสงคราม 2) ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนคลองโคกน้ จังหวัดสมุทรสงคราม 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคกน้จังหวัดสมุทรสงคราม ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 361 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 8 คนและการสนทนากลุ่มจำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชนคลองโคกน้ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังชุมชนคลองโคกน้ กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคลองโคกน้ จังหวัดสมุทรสงครามในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก (ด้านความประทับใจ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว) 2) การปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนคลองโคกน้ จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้นแบบในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ความมีจิตสาธารณะของ

ชุมชนในความร่วมมือและการจัดการ รวมไปถึงการร่วมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งของสมาชิกในชุมชนในการทำกะปิคลองโคนจากภูมิปัญญาชาวบ้านจนมีชื่อเสียงโด่งดัง และการใช้ชีวิตแบบพอเพียง 3) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ควรมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้เพื่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นหน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องระดับจังหวัดควรเร่งรัดและสนับสนุน ส่งเสริมประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง และควรประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ ควรมีการฝึกอบรม หรือมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเนื่องจากว่าการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติที่ผนวกเข้ากับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้นหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนชี้แนะแนวทางให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดและเชื่อมโยงกับแผนการพัฒนากการท่องเที่ยวแห่งชาติ

วิชญ์ โสชนะ (2552) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน จังหวัดเพชรบุรีการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของทรัพยากรป่าชายเลนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน ครอบคลุมพื้นที่ 3 หมู่บ้าน ในตำบลบางตะบูน รวบรวมข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่และความคิดเห็นของผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงานราชการท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว จำนวนทั้งสิ้น 139 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก และสถิติพรรณนาอย่างง่าย เช่น ความถี่ค่าเฉลี่ย และร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า ทรัพยากรป่าชายเลนบริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับปานกลาง ควรพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศผสมผสานกับการท่องเที่ยววิถีชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่เหมาะสม คือ การล่องเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน การปลูกป่าชายเลน การรับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน ชมฟาร์มเลี้ยงหอย ชมการเผาถ่านแบบโบราณ และการพายเรือ ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน นอกจากนี้ยังพบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มวัยหนุ่มสาวให้ความสนใจกิจกรรมเกือบทุกประเภทมากกว่ากลุ่มวัยกลางคน ยกเว้นกิจกรรมการรับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน ที่กลุ่มวัยกลางคนให้ความสนใจมากกว่ากลุ่มวัยหนุ่มสาว ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มอาชีพทั่วไปด้านความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ร้อยละ 97.06) เพราะจะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น และควรสนับสนุนการอบรมความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับประชาชนในชุมชน (ร้อยละ 76.47) การพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (ร้อยละ 85.29) และจัดตั้งองค์การบริหารการท่องเที่ยวโดยมีชุมชนเป็นแกนนำ (ร้อยละ 82.35) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง สำหรับความกังวลต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นมากที่สุดคือมีขยะและมลภาวะเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 79.41)

งานวิจัยต่างประเทศ

บุชซาบาม (Buchsbaum, 2004) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศคอซตาริกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประมวลสถานการณ์ปัจจุบันของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศคอซตาริกา ประกอบด้วย การวิเคราะห์ผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การวิเคราะห์กลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวทางการประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเสนอแนะแนวทางกำหนดนโยบายและการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศคอซตาริกา ผลการวิจัยพบว่า ผลลัพธ์จากการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศคอซตาริกาในปัจจุบันไม่สอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามยังมีสัญญาณที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายด้านความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ได้ในอนาคต ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางที่จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศคอซตาริกาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีการประเมินแผนและการดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยคำนึงถึงความสมดุลในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีผลกระทบด้านลบน้อยที่สุด สอดคล้องกับหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ชาเลอร์ (Schaller, 1995) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชนพื้นเมืองและการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ริโอ บลังโก ประเทศเอกวาดอร์ การวิจัยได้ทำการศึกษาชนพื้นเมืองชุมชนริโอ บลังโก ซึ่งชุมชนดังกล่าวอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าเมซอน ดำรงชีวิตโดยการหาของป่าล่าสัตว์และทำเกษตรกรรม แต่เมื่อสมาชิกในชุมชน มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจึงดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน โดยมีการประสานงานกับชุมชนพื้นเมืองอื่นๆ ในจังหวัดนาโป ประเทศเอกวาดอร์ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวโดยหวังผลในการเพิ่มรายได้แก่ชุมชน ทั้งนี้ชุมชนริโอ บลังโก ได้มีการฟื้นฟูการแสดงดนตรีและการเต้นรำ พื้นเมืองเพื่อใช้เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว

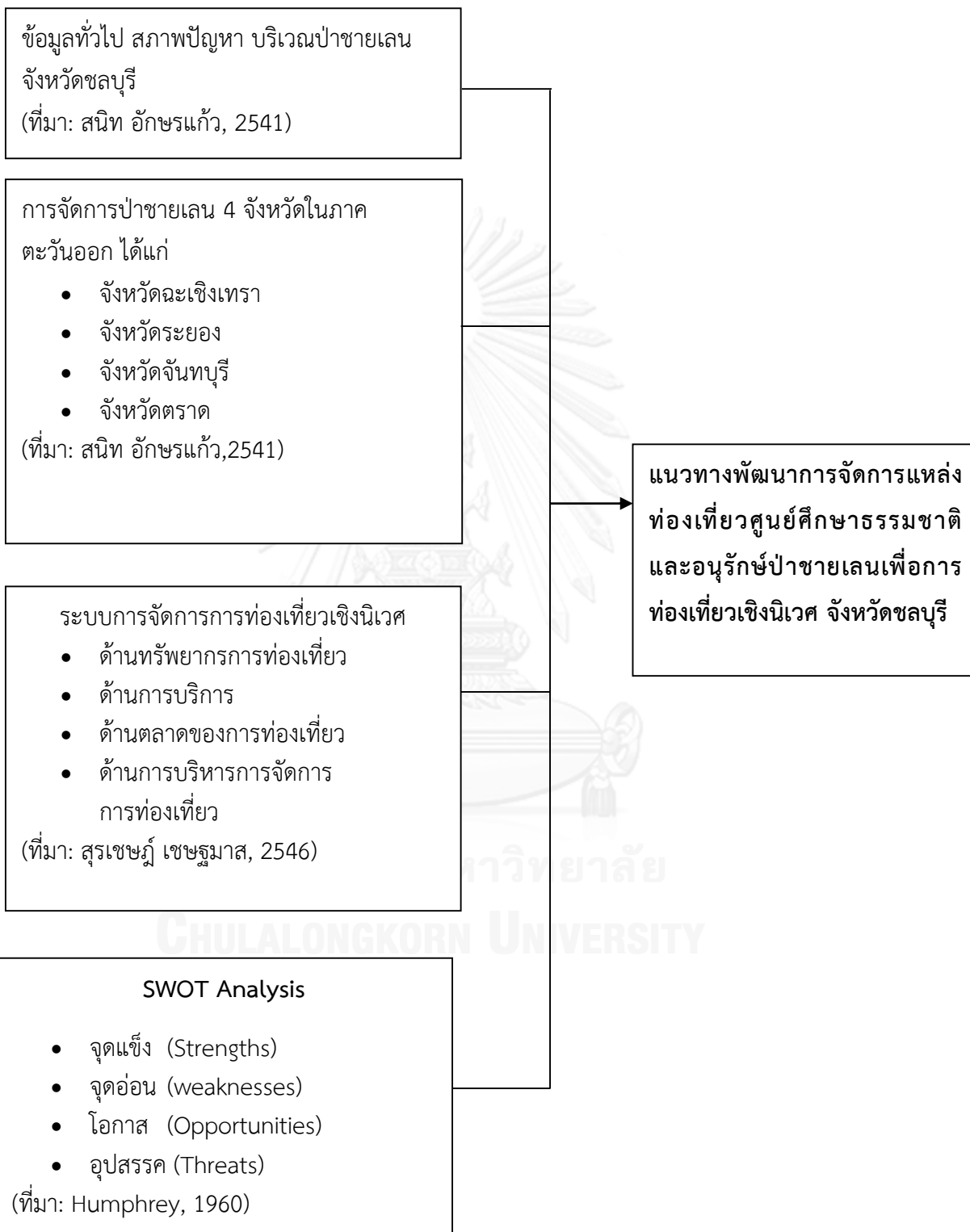
เล็กสกุณดิลอก (Leksakundilok, 2006) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าหลายชุมชนประสบความสำเร็จกับการจัดการศึกษาในระดับปริญญาของตนเองเกี่ยวกับการให้บริการทางการท่องเที่ยว เช่นโฮมสเตย์ มัคคุเทศก์ การแสดงทางวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม องค์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนได้รับการก่อตั้งขึ้นมากที่สุดเพื่อรองรับกิจกรรมใหม่ๆ ทางการท่องเที่ยวและสร้างการจัดการกระบวนการโดยรวม ซึ่งมีความคล้ายคลึงในส่วนของรูปแบบแต่แตกต่างกันทางปฏิบัติท่ามกลางชุมชนต่างๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากการริเริ่มภายนอกที่แตกต่างกันและมีกระบวนการในการมีส่วนร่วมที่คล้ายกัน แต่ไม่ได้มีรูปแบบที่ชัดเจนหรือไม่ได้มีรูปแบบเดียวที่จะนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพกับทุกชุมชน อุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับชุมชนท้องถิ่นที่จะมีบทบาทสำคัญสำหรับการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการเข้าถึงทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกป้องกันและควบคุมโดยตัวแทนของรัฐ ทำให้ชุมชนส่งเสริมแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นของตนได้เพียงเบื้องต้นเท่านั้น ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงแนวทางการปฏิบัติที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการพัฒนาความคิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ผลการศึกษาจึงแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับระดับของความร่วมมือและการตัดสินใจและการปฏิบัติต่อผู้ประกอบการอื่นที่มีฐานะทางสังคมที่ดีกว่าในธุรกิจท่องเที่ยว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี” เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คือการใช้แบบสอบถามสำหรับการสอบถามความพึงพอใจในภาพรวมของกลุ่มประชากรตัวอย่างและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเฉพาะประเด็น (Focus group) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดลำดับขั้นตอนรายละเอียด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน ใน 4 จังหวัดทางภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี และตราด ที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของ (Yamane, 1967)
2. ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐหรือภาคเอกชน
3. ประชากรที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลน ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการ การพัฒนา ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชลบุรี

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างสำหรับตอบแบบสอบถาม ได้มาจากขนาดของประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนทั้งหมด 4 จังหวัดทางภาคตะวันออก ซึ่งผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) แบบวิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยจำนวนกลุ่มตัวอย่างใช้การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ทราบจำนวนแน่นอน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2544) ดังนี้

$$n = \frac{P(1-P)z^2}{e^2}$$

เมื่อ	n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	P	แทน	สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยต้องการจะสุ่ม โดยกำหนด 50% เช่น 0.50
	Z	แทน	ระดับความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ 95% ซึ่งเป็นระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีค่าเท่ากับ 1.96 (เชื่อมั่น 95% หรือผิดพลาด 5%)
	e	แทน	สัดส่วนในการคลาดเคลื่อน (e = .05) ที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

$$P = 0.50$$

$$Z = 1.96 \text{ (ความเชื่อมั่น 95\%)}$$

$$e = 0.05 \text{ (คลาดเคลื่อนได้ 5\% หรือ } = 0.05)$$

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{0.50(1-0.50 \times 1.96)^2}{(0.05)^2}$$

$$n = \frac{0.5(0.5)(3.84)}{0.0025}$$

$$n = \frac{0.96}{0.0025}$$

$$\text{ฉะนั้นได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง} = 384 \text{ คน}$$

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้เท่ากับ 384 จำนวน 16 คน ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 400 คน

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน(Multi-Stage Sampling) ซึ่งได้ทำการศึกษาในแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนจำนวน 4 แห่ง โดยการหากลุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota Selection) โดยการนำกลุ่มตัวอย่าง 400 คน มาแบ่งกลุ่มตัวอย่างให้มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนจำนวน 4 แห่งให้มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนที่เท่ากัน ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 100 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนใน 4 จังหวัดทางภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี และตราด

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างนักท่งเที๋ยวมี่ดังนี้

1. นักท่งเที๋ยวชาวไทยท่งเพศชายและเพศหญิงไม่จำกัดอายุ
2. สามารถอ่านออก เขียนได้
3. สม่ครใจเข้าและพร้อมให้ข้อมูล

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ ผู้เชี่ยวชาญและตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือภาคเอกชนที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับป๋ายาเลนพร้อมท่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับ การอนุรักษ์ การพัฒนา ปรับปรุง และฟื้นฟูการท่งเที๋ยวเชิงนิเวศป๋ายาเลนซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection sampling) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม (เครื่องมือเชิงปริมาณ) จาก 4 จังหวัดทางภาคตะวันออกได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี และตราด แหล่งท่งเที๋ยวจังหวัดละ 3 คน จำนวนรวมท่งสิ้น 12 คน

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

คือ ผู้มีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการจัดการและการฟื้นฟูทรัพยากรป๋ายาเลนที่อยู่ในท้องถิ่นเขตพื้นที่นั้นต้องเป็นผู้นำชุมชนและตัวแทนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ และมีประสบการณ์ทำงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

เกณฑ์การคัดออกกลุ่มตัวอย่าง

คือ ผู้ที่ไม่สม่ครใจและไม่พร้อมให้ความร่วมมือในการวิจัย

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่มเฉพาะประเด็น จำนวนรวมท่งสิ้น 8 คนได้แก่ ผู้อำนวยการและตัวแทนเจ้าหน้าที่จากศูนย์ศึกษารวมชาติและอนุรักษ์ป๋ายาเลน จังหวัดชลบุรี 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านป๋ายาเลน 2 ท่าน นักวิชาการด้านการท่งเที๋ยว 2 ท่าน ตัวแทนชุมชน 2 ท่าน

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

1. ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องป๋ายาเลน
2. มีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่งเที๋ยวหรือการบริหารจัดการมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี
3. เป็นผู้นำชุมชนหรือตัวแทนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ

เกณฑ์การคัดออกกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่ไม่สม่ครใจและไม่พร้อมให้ความร่วมมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบการประชุมระดมความคิดเห็น โดยศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง นำกรอบแนวคิดที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำกลับมาแก้ไข จากนั้นจึงออกแบบสร้างเครื่องมือซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถาม (Questionnaire)

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดและมีตัวเลือกให้เลือกตอบได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ส่วนตัว จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการวัดระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อระบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ด้าน ได้แก่ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านการบริการด้านตลาดของการท่องเที่ยวและด้านการบริหารการจัดการการท่องเที่ยว ในการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนใน 4 จังหวัดทางภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราดและฉะเชิงเทรา

แบบสอบถามมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบลิเคอร์ท (Likert Type Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

พึงพอใจมากที่สุดให้คะแนน	5 คะแนน
พึงพอใจมากให้คะแนน	4 คะแนน
พึงพอใจปานกลางให้คะแนน	3 คะแนน
พึงพอใจน้อยให้คะแนน	2 คะแนน
ไม่พึงพอใจให้คะแนน	1 คะแนน

เกณฑ์การประเมินค่าคะแนนที่ได้จากการวัดข้อมูลจากแบบสอบถามในส่วนนี้ เป็นการวัดข้อมูลประเภทระดับช่วงมาตรา โดยมีความกว้างของอันตรภาคชั้น คือ

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น คือ} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} = 0.80 \end{aligned}$$

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00	หมายถึง ระดับพึงพอใจมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20	หมายถึง ระดับพึงพอใจมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40	หมายถึง ระดับพึงพอใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60	หมายถึง ระดับพึงพอใจน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80	หมายถึง ระดับพึงพอใจน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

แบบสัมภาษณ์ (Interview)

แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหรือตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชนในด้านปายาเลนโดยมีการกำหนดคำถามไว้เป็นข้อๆให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบตรงตามเนื้อหาที่กำหนด

แบบการประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group)

สำหรับใช้ในการดำเนินการสนทนากลุ่มร่วมกันของผู้เชี่ยวชาญและตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือภาคเอกชนในด้านปายาเลนโดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มาจัดประเด็นในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะบันทึกเทปและจดบันทึกเพื่อการวิเคราะห์ต่อไป

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอแก่อาจารย์ที่ปรึกษา คณะกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งกำหนดระดับการแสดงความเห็น 3 ระดับคือ +1, 0, -1, โดยแต่ละระดับมีความหมายดังนี้ (บุญใจ ศรีสถิตยรรณู, 2555)

+1 หมายถึง คำถามมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าคำถามมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

-1 หมายถึง คำถามไม่มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เกณฑ์ที่ใช้พิจารณาค่าดัชนี

1.1 ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 – 1.00 มีค่าความตรงที่ใช้ได้

1.2 ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุง / ยังใช้ไม่ได้

ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านพิจารณาค่าความตรงของแบบสอบถามด้วยวิธีตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ เพื่อนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องและมีความเหมาะสมในเนื้อหา โดยได้ค่าความตรงการตรวจสอบด้วยการหาค่า IOC เท่ากับ 0.95

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนเพื่อตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถาม ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟาของครอนบาคจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติโดยกำหนดค่าความเที่ยง มากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 จึงจะถือว่าใช้ได้ (บุญใจ ศรีสถิตยรรณู, 2555)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อทำหนังสือถึงผู้เชี่ยวชาญและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐหรือภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนทั้ง 4 จังหวัดในภาคตะวันออก เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้ทำการแจกแบบสอบถามจำนวน 400 ชุดกับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวป่าชายเลนใน 4 จังหวัดทางภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราดและฉะเชิงเทราจำนวน 400 ชุดจังหวัดละ 100 ชุด โดยแบ่งเป็น 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงเช้า (08.30น.-12.00น.) และช่วงบ่าย (13.00น.-18.00น.) จนกระทั่งครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัย จะรอรับแบบสอบถามกลับทันทีที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว และคาดว่าจะทำการสำรวจในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2557

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการบันทึกเสียง การสัมภาษณ์และจดบันทึกตามประเด็นหลักในการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในช่วงเดือน มีนาคม พ.ศ. 2557 โดยเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ตามความสะดวกของผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์คนละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1-2 ชั่วโมง

4. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์มาถอดความ จัดกลุ่มสาระข้อมูลแล้วนำไปวิเคราะห์เนื้อหา แล้วจัดประชุมระดมความคิดเห็น จำนวน 1 ครั้ง โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐหรือภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนเข้าประชุมร่วมกันเสนอแนวทางหรือข้อเสนอแนะที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติในการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรีโดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม

5. นำข้อมูลทั้งในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ และการจัดประชุมระดมความคิดเห็นมาสรุปผลและอภิปราย นำมาร่างเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาพิจารณาสมบูรณ์และจัดระเบียบ ข้อมูล แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ในการวิเคราะห์ค่าสถิติต่างๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลน วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งได้แบ่งเป็น 5 ระดับ และแปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้

1	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุดน้อยที่สุด
2	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
3	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
4	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก
5	หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้แปลความหมายตามเกณฑ์ต่อไปนี้

1.00	-	1.49	หมายความว่า	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด
1.50	-	2.49	หมายความว่า	มีความพึงพอใจน้อย
2.50	-	3.49	หมายความว่า	มีความพึงพอใจปานกลาง
3.50	-	4.49	หมายความว่า	มีความพึงพอใจมาก
4.50	-	5.00	หมายความว่า	มีความพึงพอใจมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจัดประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group)

- นำข้อมูลที่ได้รวบรวมการสัมภาษณ์ถอดเสียง พิจารณาข้อมูลที่ได้ โดยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิด
- จัดกลุ่มสาระของเนื้อหาที่ได้ ให้เป็นหมวดหมู่
- นำข้อมูลที่ได้มาสรุปผล
- ตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง นำผลการวิจัยมาสรุปและอภิปราย
- นำผลที่ได้ทั้งหมด ทำการสรุปเพื่อหาแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านป่าชายเลน ทั้งหมด 8 ท่าน โดยนำมาร่วมประชุมระดมความคิดเห็น (focus group) ให้ได้แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ และผู้วิจัยได้จำแนกผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือภาคเอกชนจาก 4 จังหวัดทางภาคตะวันออกได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม
 - 1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - 1.2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณป่าชายเลน
 - 1.3 ข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนำไปเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี
2. ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือภาคเอกชนจาก 4 จังหวัดทางภาคตะวันออก
3. ผลการประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางด้านสถิติ และผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

สัญลักษณ์และคำย่อที่ใช้ในการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

\bar{X} หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

n หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมาแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ปรากฏผลวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 1 – 7

ตารางที่ 1 จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	200	50.0
หญิง	200	50.0
รวม	400	100

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และเป็นเพศหญิงจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ซึ่งมีจำนวนเท่ากันทั้ง 2 กลุ่ม

ตารางที่ 2 จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	156	39.0
21 – 30 ปี	143	35.7
31 – 40 ปี	57	14.3
41 – 50 ปี	36	9.0
51 ปี ขึ้นไป	8	2.0
รวม	400	100

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 39.0 รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 35

ตารางที่ 3 จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพการสมรส

สถานภาพการสมรส	จำนวน	ร้อยละ
โสด	293	73.3
สมรส	95	23.7
แยกกันอยู่	2	0.5
หย่าร้าง	9	2.3
หม้าย	1	0.2
รวม	400	100

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 73.3 รองลงมาคือสถานภาพสมรส จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8

ตารางที่ 4 จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามภูมิลำเนา

ภูมิลำเนา	จำนวน	ร้อยละ
ภาคกลาง	73	18.2
ภาคตะวันออก	204	51.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	57	14.3
ภาคเหนือ	40	10.0
ภาคใต้	26	6.5
รวม	400	100

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออก จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0

ตารางที่ 5 จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	6	1.5
มัธยมศึกษา/ปวช	146	36.5
อนุปริญญา/ปวส	27	6.7
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	193	48.3
สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป	28	7.0
รวม	400	100

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 48.3

ตารางที่ 6 จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ข้าราชการ/พนักงาน	64	16.0
รัฐวิสาหกิจ	54	13.5
พนักงานเอกชน	28	7.0
เจ้าของกิจการ	15	3.7
เกษตรกร / ประมง	204	51.0
นักเรียน / นักศึกษา	17	4.3
รับจ้างทั่วไปแม่บ้าน / เกษียณ	6	1.5
อื่นๆ	12	2.0
รวม	400	100

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0

ตารางที่ 7 จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	187	46.7
5,000 – 10,000 บาท	56	14.0
10,001 – 15,000 บาท	76	19.0
15,001 – 20,000 บาท	38	9.5
20,000 บาทขึ้นไป	43	10.8
รวม	400	100

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 46

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่าชายเลน

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจเกี่ยวกับเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน ในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการบริการ ด้านตลาดของการท่องเที่ยว หรือ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 8 – 12

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่าชายเลน

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	3.95	0.51	มาก
ด้านการบริการ	3.89	0.58	มาก
ด้านตลาดการท่องเที่ยว	3.90	0.59	มาก
ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	4.05	0.56	มาก
รวม	3.95	0.45	มาก

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่าชายเลน อยู่ในระดับมากในทุกด้าน

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

	ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เหมาะสมและดึงดูดความสนใจต่อนักท่องเที่ยว	4.04	0.71	มาก
2	ความสามารถของพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยว ยังคงอยู่ได้ยั่งยืน และไม่เสื่อมลง โดยก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ	3.91	0.73	มาก
3	ด้านการเดินทางมายังป่าชายเลนมีความสะดวก/ ปลอดภัย /มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน	3.89	0.77	มาก
4	บรรยากาศภูมิทัศน์รอบๆ บริเวณแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางเดินชมธรรมชาติสะอาดและสงบร่มเย็น	3.94	0.72	มาก
5	ความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ศึกษา เรียนรู้ บริเวณป่าชายเลน	3.97	0.75	มาก
	รวม	3.95	0.51	มาก

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่าระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการ
จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่าชายเลนด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากในทุก
ด้าน

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนด้านการบริการ

ด้านการบริการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1 มีศูนย์ประชาสัมพันธ์บริการนักท่องเที่ยวและมีเจ้าหน้าที่ประจำให้บริการด้วยความสุภาพ รวดเร็ว และมีไมตรีจิตในการบริการ	3.96	0.80	มาก
2 มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูล ข่าวสาร ที่เป็นปัจจุบัน แก่นักท่องเที่ยว ก่อนการท่องเที่ยว ในแหล่งธรรมชาติ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ	3.91	0.73	มาก
3 มีการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม	3.91	0.73	มาก
4 มีห้องน้ำ-ห้องสุขา ที่สะอาด/ เพียงพอ/ สะดวกต่อการใช้งาน	3.83	0.83	มาก
5 ระบบการจัดการขยะและความสะอาดเรียบร้อย ภายในแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน	3.86	0.76	มาก
รวม	3.89	0.58	มาก

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่าระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณป่าชายเลนด้านการบริการอยู่ในระดับมากในทุกด้าน

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนด้านตลาดของการท่องเที่ยว

ด้านตลาดของการท่องเที่ยว	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1 มีการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวในการปฏิบัติ ตนและกฎระเบียบผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ต่างๆ	3.88	0.86	มาก
2 มีการส่งเสริมด้วยการจัดโครงการต่างๆเกี่ยวกับการ อนุรักษ์ป่าชายเลน	4.00	0.80	มาก
3 ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน	3.90	0.72	มาก
4 มีการจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวป่า ชายเลน	3.87	0.76	มาก
5 พัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด มีการศึกษาภูมิหลังของ นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย	3.86	0.81	มาก
รวม	3.95	0.45	มาก

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่าระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณป่าชายเลนด้านตลาดของการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ในทุกด้าน

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1 การมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานของรัฐ องค์กรท้องถิ่น หรือผู้ประกอบการ	4.02	0.80	มาก
2 ท่านต้องการเรียนรู้ชีวิตและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น	3.98	0.82	มาก
3 ท่านต้องการสนับสนุนการท่องเที่ยวที่คนท้องถิ่นได้รับประโยชน์	4.14	0.76	มาก
4 ท่านต้องการเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	4.06	0.74	มาก
5 ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการบริการด้านต่างๆ เช่น บริการนำเที่ยวและสื่อความหมาย เป็นต้น	4.10	0.79	มาก
รวม	4.05	0.56	มาก

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่าระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่าชายเลน ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากในทุกด้าน

ผลการสัมภาษณ์ประกอบเอกสารราชการ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พื้นที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ครั้งนี้ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย จำนวน 4 จังหวัด คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรีและตราดดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนตำบลท่าข้าม จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลน แหล่งรวมชีวิตลุ่มน้ำประแส จังหวัดระยอง
3. ศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี
4. สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 น้ำเชี่ยว จังหวัดตราด

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการจัดบันทึกและบันทึกเสียงการสัมภาษณ์มาถอดฟังเพื่อวิเคราะห์และสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับป่าชายเลน แหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชน ตำบลท่าข้าม จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 3 ท่าน สรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง รูปแบบกระบวนการจัดการป่าชายเลน

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน พบว่ารูปแบบกระบวนการจัดการป่าชายเลนมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการชุมชนต้นแบบ หมู่ 7 ตำบลท่าข้าม อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทราดังนี้

วัตถุประสงค์การจัดการป่าชายเลน

1. เพื่อเป็นที่ศึกษาดินในท้องถิ่น และนำมาปรับปรุงให้สามารถทำการเกษตรได้
2. เพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูระบบนิเวศน์ของป่าชายเลนให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. เพื่อขยายพันธุ์ปูแสมและปลาอีกให้มีปริมาณเพิ่มขึ้น
4. เพื่อส่งเสริมการนำวัสดุทางธรรมชาติมาผสมกับจุลินทรีย์ อี เอ็ม
5. ส่งเสริมให้ชุมชนผลิตน้ำยาเอนกประสงค์ไว้ใช้ในชุมชนด้วยตนเอง เป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้
6. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนต้นแบบ Best Practice ที่สามารถขยายผล หรือต่อยอดเป็นโครงการนำร่องและสามารถยกระดับเป็นโครงการของ กฟผ. ได้ Big Impact ในปี 2553 ดำเนินโครงการชุมชนต้นแบบ ระยะที่ 3 ตามคำสั่ง ขฟพ3. ที่ ค.35/53
7. เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีสู่ชุมชนรอบโรงไฟฟ้า

รูปแบบกระบวนการจัดการป่าชายเลน

โครงการมีการปฏิบัติสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลของ กฟผ. โดยมีการยึดหลักดังนี้

1. หลักนิติธรรม

มีการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามาแสดงความคิดเห็น และสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผนร่วมในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนทุกปี

2. หลักคุณธรรม

มีการจัดช่องทางการร้องเรียนโดยจัดผู้แทน CSR ของหน่วยงานไปประจำที่ชุมชนต้นแบบ เพื่อรับฟังข้อคิดเห็น ข้อร้องเรียนต่างๆ ทั้งในแฟนเพจของเฟสบุ๊ค (Face book) และเว็บไซต์ <http://bpkinfo.egat.co.th/choomchon/index.html> และจัดกิจกรรม เพื่อฟื้นฟูสัตว์ประจำท้องถิ่นที่สูญหายไปจากชุมชน เช่น ปล่อยุบแสม ปลาอึ่ง

3. หลักความโปร่งใส

ทุกโครงการที่ดำเนินการจะมีการตั้งคณะกรรมการด้านการเงินโดยการเปิดบัญชีร่วมกัน และมีกรรมการตรวจสอบบัญชี รวมทั้งป้ายชื่อผู้รับผิดชอบโครงการ หากต้องการติดต่อสื่อสารเร่งด่วนได้ที่ เบอร์โทรศัพท์ 038-573-3816 มือถือ 081-556-6702

4. หลักการมีส่วนร่วม

ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยสมัครใจ สร้างจิตสำนึก ความเป็นเจ้าของ รักถิ่นบ้านเกิดและรับประโยชน์ร่วมกันโดยการจัดตั้งกลุ่มในชุมชนต้นแบบ โดยใช้ตัวแทนจากโรงเรียน หน่วยงานราชการ และชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะทำงานกลุ่ม โดยไม่เลือกเพศและวัย รวมทั้งมีการประชุมคณะทำงานจากผู้แทนทุกกลุ่มเพื่อวางแผนในการทำงานร่วมกัน

5. หลักความรับผิดชอบต่อ

มีเป้าหมายทำให้สำเร็จ มากกว่าทำแค่เสร็จ กล่าวคือมีการกำหนดดัชนีชี้วัดโครงการทั้งด้านปริมาณและด้านคุณภาพไปพร้อมกัน เช่นการส่งเสริมเรียนรู้ การอนุรักษ์น้ำโดยลดการใช้สารเคมี จัดกิจกรรมทำน้ำยาอเนกประสงค์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชน สร้างกิจกรรมต่อเนื่องโดยบูรณาการร่วมกับโรงเรียนรองโรงไฟฟ้า จัดหลักสูตรการเรียนการสอนอนุรักษ์ป่าชายเลน

6. หลักความคุ้มค่า

มีการปรับปรุงคุณภาพ มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารเข้ามาร่วมในการถ่ายทอดองค์ความรู้ อีกทั้งยังมีการใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล นำไปสู่นวัตกรรมใหม่ๆอยู่เสมอ

ประเด็นที่สอง แหล่งนันทนาการและสิ่งอำนวยความสะดวกในศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน ให้ความคิดเห็นว่า ชุมชนตำบลท่าข้ามมีแหล่งนันทนาการและฐานการเรียนรู้มากมายให้ศึกษาหาความรู้ อาทิเช่น

1. การรับฟังคำบรรยายจากวิทยากรท้องถิ่นในเรื่องของการศึกษาระบบนิเวศน์ป่าชายเลน การศึกษาวงจรชีวิตของปูแสม

2. การทำอาหารกลางวันและน้ำสมุนไพร การทำขนมจาก การทำข้าวต้มมัด ซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำอาหารจากสมุนไพรพื้นบ้าน เช่นต้นชะคราม ซึ่งเป็นสมุนไพรป่าชายเลน และมีฤทธิ์ในการต้านโรคมะเร็ง นำมาทำเป็นแกงส้ม จิ้ม น้ำพริกเผา ดอกจากต้มจิ้ม น้ำพริก ข้าวต้มมัด ห่อด้วยใบจากอ่อน น้ำสมุนไพรทำจากต้นขลุ่ย ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นยาแก้โรคริดสีดวงทวาร แก้โรคมะเร็ง ภายใต้อชื้อน้ำสมุนไพรไตรวารี รวมทั้งการทำขนมจากสูตรโบราณ
3. มีฐานอนุรักษ์พันธุ์ปลาอังก ซึ่งเป็นปลาสัญลักษณ์ของแม่น้ำบางปะกง โดยพาชุมชนไปดูการเพาะเลี้ยงปลาอังกและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ปลาอังก
4. มีเส้นทางเดินชมธรรมชาติและและสมุนไพรในป่าชายเลนอย่างใกล้ชิดระยะทาง 250 เมตร
5. มีศาลาเอนกประสงค์ เพื่อจัดทำซุ้มให้ความรู้ เกี่ยวกับการทำสื่อสมุนไพร
6. มีการสอนทำน้ำยาเอนกประสงค์ เช่น ทำน้ำยาล้างจาน ผลิตภัณฑ์ล้างหน้า ครีมบำรุงหน้าสมุนไพรเปลือกมังคุดโลชั่นบำรุงผิวโทนเนอร์มะเฟืองแชมพูล้างรถน้ำยาซักผ้าด้วยเครื่องเป็นต้น
7. การฝึกหัดเย็บตัดจาก ใช้งมหลังคาบ้าน
8. กิจกรรมการหมักน้ำ EM

ประเด็นที่สาม ศักยภาพของพื้นที่บริเวณป่าชายเลนมีความพร้อมต่อการรองรับนักท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน ให้ความเห็นว่า ชุมชนตำบลท่าข้ามนั้นมีการบริหารงานในเรื่องของการรองรับนักท่องเที่ยวที่เพียงพอมีการจำกัดคนหากมาเป็นหมู่คณะ เพื่อความเหมาะสมกับพื้นที่ป่าชายเลนโดยมีการติดต่อโดยตรงมาที่โรงไฟฟ้าบางปะกง หรือ ติดต่อทางวิทยากรท้องถิ่นล่วงหน้าก่อนที่จะมาศึกษาดูงาน ปัจจุบัน ป่าชายเลนชุมชนท่าข้ามสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุดประมาณ 150 – 200 คน และในปี พ.ศ.2558 ต่อไปทางชุมชนได้จัดทำเสนองบประมาณต่อกองทุนพัฒนาไฟฟ้า โรงไฟฟ้าบางปะกง เพื่อสร้างห้องน้ำและโรงเรือนเพิ่มขึ้น

ประเด็นที่สี่ แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนมีผลประโยชน์ต่อการจ้างงานสำหรับผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวหรือชุมชน

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน ให้ความเห็นว่าชุมชนตำบลท่าข้ามนั้นมีผลประโยชน์ต่อการจ้างงานสำหรับชุมชน โดยชุมชนสามารถอยู่ได้ด้วยชุมชนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพางบประมาณในด้านการดำเนินการ อย่างกรณีนักเรียนติดต่อมาศึกษาเรียนรู้ป่าชายเลนและทำกิจกรรม เช่นการทำอาหารกลางวันและน้ำสมุนไพร การทำขนมจาก การทำข้าวต้มมัด ทางชุมชนจะคิดเฉพาะค่าวัสดุอุปกรณ์ จะมีจิตอาสาจากชุมชนเอง โดยไม่คิดค่าแรง แต่ถ้าหากเป็นนักศึกษา จะคิดค่าบริการเป็นรายคน โดยถ้าต้องการให้ชุมชนทำอาหารเลี้ยงกลางวัน ขึ้นตำราราคาประมาณ 50 บาทต่อ 1 คน บางคณะราคา 150 -180 ต่อคน แล้วแต่จะตกลงกัน เงินในส่วนนี้จะนำมาเฉลี่ยเป็นค่าแรงให้กับชุมชน

มีการจำหน่ายสินค้าจากสมุนไพรที่มาจากป่าชายเลน เช่น น้ำยาล้างจานที่สกัดจากเปลือกมะนาว ผ่านการหมักบ่มโดยใช้ EM การทำโชนเนอร์มะเฟืองจากน้ำมะเฟืองแท้ 100% ผ่านการหมักบ่มโดยใช้ EM ครีมขวดสมุนไพรมะกรูดน้ำยาถูพื้นประจำวันจากจุลินทรีย์เปลือกสับปะรดเป็นต้น ซึ่งรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ดังกล่าว จะเป็นรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งปัจจุบันผลิตภัณฑ์เป็นที่ต้องการของตลาด ส่งผลให้ชุมชนผลิตสินค้าไม่เพียงพอต่อผู้บริโภค

ประเด็นที่ห้า การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ เช่น การจัดการน้ำเสีย การกำจัดขยะมูลฝอยภายในสถานประกอบการ

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน พบว่า ชุมชนตำบลท่าข้ามนั้นมีการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยมีการซื้อหัวเชื้อจุลินทรีย์ EM ซึ่งจุลินทรีย์ตัวนี้ หากเทลงไปใต้น้ำจะทำให้ไม่เน่าเสียและมีกลิ่นเหม็นเน่า

ประเด็นที่หก ข้อเสนอแนะด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าชายเลน

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน พบว่า ข้อเสนอแนะด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าชายเลน มีดังนี้

1. รณรงค์ให้คนที่มาเที่ยวที่นี้ปลูกต้นไม้ขึ้นมาและทางชุมชนจะรักษาดูแลต้นไม้ที่ปลูกไว้ เพราะไม่ว่าคุณจะมาอีกกี่ปี ต้นไม้ที่ปลูกขึ้นจะเห็นถึงการเจริญเติบโต
2. สัตว์ที่อาศัยอยู่ที่นี่จะปล่อยให้เผยแพร่ไปตามธรรมชาติและจะไม่มีการจับ
3. มีการดูแลตัดแต่งต้นไม้ให้สวยงามอยู่เสมอ
4. โรงเรียนวัดบางแสมเห็นว่าชุมชนมีการอนุรักษ์ป่าชายเลน จึงขอนำนักเรียนเข้ามาใช้พื้นที่เป็นสถานที่เรียนนอกห้องเรียน ตามนโยบายของกระทรวงการศึกษา โรงไฟฟ้าบางปะกงจึงดำเนินการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน โรงไฟฟ้าบางปะกงและโรงเรียน โดยให้โรงเรียนวัดบางแสมเป็นโรงเรียนต้นแบบ พร้อมเรียนเชิญคณะครูโรงเรียนบ้านบางแสม โรงเรียนวัดบางแสม โรงเรียนวัดเขาหิน เข้าร่วมประชุมเพื่อจัดทำหลักสูตรเรียนรู้ท้องถิ่นตำบลท่าข้าม เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2554 เพื่อกำหนดกรอบการทำหลักสูตร และเนื้อหาที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้ โดยให้โรงเรียนวัดเขาหินและโรงเรียนบ้านบางแสม จัดทำหลักสูตร ชั้นประถม 4 – 6 โรงเรียนวัดบางแสม จัดทำหลักสูตรชั้นอนุบาล 1-2 หลักสูตรชั้นประถม 1 – 3 และเดินทางไปจัดทำหลักสูตรทั้งถิ่นภายใต้ชื่อ หลักสูตร “รักษ์ป่าชายเลน” เมื่อวันที่ 24 - 26 เมษายน 2554 ณ เชื้อนสิริกิติ์ จังหวัดอุดรธานี มีโรงเรียนคลองพานทอง โรงเรียนวัดบน “ประจักษ์อนุสรณ์” โรงเรียนวัดเขาหิน เข้าร่วมจัดทำหลักสูตร และใช้ชุมชนต้นแบบฯ หมู่ 7 ตำบลท่าข้าม เป็นพื้นที่ศึกษาดูงานสมุนไพรป่าชายเลน และพันธุ์สัตว์น้ำประจำท้องถิ่น และ จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน หลักสูตรท้องถิ่น รักป่าชายเลน

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านปายาเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปายาเลน จากศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศปายาเลนลุ่มน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 3 ท่าน สรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง รูปแบบกระบวนการจัดการปายาเลนสอดคล้องตามวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไร

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านปายาเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐ ทั้ง 3 ท่าน พบว่ารูปแบบกระบวนการจัดการปายาเลนมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศปายาเลนลุ่มน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรีดังนี้

วัตถุประสงค์การจัดการปายาเลน

1. เพื่อพัฒนารูปแบบในการจัดการทรัพยากรปายาเลน ให้ตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย

2. เพื่อศึกษากระบวนการในการพึ่งพิงปายาเลนและทรัพยากรชายฝั่งของคนในชุมชน ปัญหาอุปสรรค การดำรงชีวิต และรูปแบบการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรปายาเลนในเขตชุมชนแบบมีส่วนร่วม

3. เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง และเกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน

4. เพื่อให้ประชาชนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของปายาเลน

รูปแบบกระบวนการจัดการปายาเลน

1. มิติใหม่ของการปฏิบัติงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน มียุทธศาสตร์หลักคือ สร้างให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชน แต่หลายองค์กรได้พยายามสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม โดยการพบปะพูดคุยกับประชาชน การอบรมดูงาน แต่ไม่ได้คำนึงถึงหัวใจของการมีส่วนร่วมที่แท้จริง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เปิดให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ นโยบาย กระบวนการบริหารและตัดสินใจ เพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยรวมอย่างแท้จริง ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิด มีความรู้ความสามารถในการกระทำ และมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นๆ

3. การดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรปายาเลนโดยประชาชนมีส่วนร่วม ในพื้นที่ชุ่มน้ำปายาเลนปากน้ำเวฬุนั้น อาศัยการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานกับหน่วยงานต่างๆ หลายหน่วยงาน โดยมีหน่วยงานหลักประกอบด้วย สถานีพัฒนาทรัพยากรปายาเลนที่ 2 (ท่าสอนจันทบุรี) , จังหวัดจันทบุรี , สภาชุมชนพัฒนาปายาเลนลุ่มน้ำเวฬุ , องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น , องค์กรชุมชน ชาวบ้านในชุมชนและผู้ที่ได้รับการพัฒนาจากโครงการฯ โดยมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม การกำหนดกิจกรรมและการเรียนรู้โดยสมาชิกในชุมชนและการนำไปสู่การวางแผนในการพึ่งตนเอง การจัดการทรัพยากร โดยเกิดจากชุมชนและสมาชิกในชุมชนเป็นผู้กำหนดเอง

ประเด็นที่สอง แหล่งนันทนาการและสิ่งอำนวยความสะดวกในศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน ให้ความคิดเห็นว่าศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุนั้นมีความหลากหลายทางชีวภาพ มีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติในแต่ละฤดูกาลที่ต่างกัน มีความสวยงามตามธรรมชาติทางสถานีฯ จึงได้ดำเนินการค้นหาจุดเด่น จุดด้อยในพื้นที่ เพื่อนำไปประกอบแผนงานในการจัดส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น โดยประกอบไปด้วย

1. กิจกรรมการท่องเที่ยว มีดังนี้

1.1 เขี่ยแวงน้บพันตัว และนกนานาชนิด ที่มาให้เห็นในทุกฤดู

1.2 หิ้งห้อยถนคนเดิน ตลอดเส้นทางระยะทาง 2 กิโลเมตรและกระจายในพื้นที่ป่า

ชายเลน

1.3 ปูกินโต๊ะ ในช่วงปลายฤดูฝน

1.4 ปูปั้นล่อง และฝูงนกระยางอพยพ ในช่วงต้นฤดูหนาว

1.5 แหล่งอาหารทะเลสดๆ ทั้งจากธรรมชาติและเพาะเลี้ยง

1.6 พันธุ์ไม้ป่าชายเลนที่สวยงาม แหล่งสมุนไพรป่าชายเลนและความหลากหลายทาง

ชีวภาพ

1.7 สถานที่ล่องแก่งบริเวณคลองอีแวง เป็นที่ซึ่งมีภูมิทัศน์เหมาะแก่การทำกิจกรรม

นันทนาการและการท่องเที่ยว

1.8 ทางเดินศึกษาพันธุ์ไม้ป่าชายเลนเพื่อเป็นการเข้าถึงความหลากหลายและแยกชนิด

พันธุ์ไม้ป่าชายเลน

1.9 หมู่บ้านประมง รวมทั้งเกาะที่สวยงามตามธรรมชาติ

1.10 จัดสร้างหลักสูตร ในการศึกษาทรัพยากรป่าชายเลน ทางสถานีฯ ได้จัดสร้าง

หลักสูตรในการศึกษาทรัพยากรป่าชายเลนไว้ออกเป็น 3 หลักสูตร ดังนี้

1. ธรรมชาติศึกษา

2. การบริหารจัดการทรัพยากรโดยชุมชนมีส่วนร่วม

3. เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนชายเลน

2. การจัดสร้างศูนย์เรียนรู้ด้านป่าชายเลน

เนื่องจากพื้นที่ศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุมีขนาดพื้นที่ที่กว้างใหญ่จึงแบ่งพื้นที่ออกเป็น 9 โซน เพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการพื้นที่และศึกษาเรียนรู้ ดังนี้

โซนที่ 1 สำนักงาน

จัดเป็นโซนอำนวยการทางด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบไปด้วย

2.1 ถนนลาดยางระยะทาง 4 กิโลเมตร

2.2 ลานจอดรถเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว สามารถรองรับรถบัสได้ประมาณ 20 คันและรถยนต์ได้ประมาณ 100 คัน

2.3 อาคารหอประชุม (เปิดโล่ง) ใช้เป็นห้องบรรยาย ประชุม สัมมนาและทำกิจกรรมต่างๆ รองรับได้ 100-150 คน

2.4 อาคารหอประชุม (ห้องแอร์) ใช้เป็นห้องบรรยาย ประชุม สัมมนาและทำกิจกรรมต่างๆ รองรับได้ 70 คน

2.5 อาคารเรือนนอน จำนวน 2 หลัง รองรับได้ 100 คน

2.6 โรงจอดรถเรือ เพื่อรองรับการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนและรองรับกิจกรรมการล่องเรือของนักท่องเที่ยว

2.7 อาคารวิสาหกิจชุมชน

2.8 อาคารเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์หิ่งห้อย

โซนที่ 2 ลานกางเต็นท์

ลานกางเต็นท์ จัดทำขึ้นเพื่อรองรับการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมนันทนาการต่างๆ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายพักแรมของนักเรียน นิสิต นักศึกษา กิจกรรมแคมป์ไฟ กิจกรรมกีฬา ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น

1. เต็นท์ขนาด 2 คน จำนวน 100 หลัง
2. เต็นท์ขนาด 5 คน จำนวน 25 หลัง
3. ห้องน้ำและห้องอาบน้ำ รวมจำนวน 24 ห้อง
4. ลานกิจกรรมสำหรับทำกิจกรรมนันทนาการต่างๆ
5. แคมป์ไฟ

โซนที่ 3 ศูนย์รวมพันธุ์สัตว์น้ำ

ศูนย์รวมพันธุ์สัตว์น้ำ เนื้อที่ประมาณ 500 ไร่ จัดเป็นแหล่งปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ อนุบาลสัตว์น้ำ และรักษาพันธุ์สัตว์น้ำ เนื่องจากมีลำน้ำที่เกิดจากการขุดลอกทำให้เกิดเส้นทางน้ำขึ้น และเป็นเขตพิทักษ์ป่าชายเลนรักษาสัตว์น้ำทางศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุจึงกันพื้นที่ส่วนนี้ให้ปลอดจากการจับสัตว์น้ำเพื่อเป็นแหล่งศึกษาและขยายพันธุ์สัตว์น้ำต่อไป และได้ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ศูนย์รวมพันธุ์สัตว์น้ำ ไปแล้วจำนวน 1,480,000 ตัว

โซนที่ 4 เส้นทางขี่จักรยาน

เพื่อส่งเสริมให้มีการออกกำลังกายควบคู่ไปกับการชื่นชมธรรมชาติป่าชายเลน มีระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร ลัดเลาะไปตามพรหมไม้ป่าชายเลนอันอุดมสมบูรณ์อีกทั้งยังจะได้พบเห็นกับสัตว์น้ำและนกนานาชนิดที่หากินอยู่บริเวณใกล้เคียงอีกด้วย ซึ่งทางศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุมีจักรยานไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวจำนวน 55 คัน

โซนที่ 5 เส้นทางเดินชมหิ่งห้อย

ในยามค่ำคืน โดยเฉพาะในคืนเดือนข้างแรมในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมิถุนายนของปี หากได้เดินไปตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติจะพบว่าสองข้างทางจะเป็นป่าหิ่งห้อย โดยมีหิ่งห้อย

จำนวนมากส่องแสงระยิบระยับตลอดสองข้างทาง ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร และมีน้องๆ วัยมัธยม คอยให้การต้อนรับ และบริการนำชมหิ่งห้อยทุกคำคืน

กิจกรรมเดินชมหิ่งห้อยนับว่าเป็นกิจกรรม High light สำคัญของศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุ เนื่องจากภายในพื้นที่มีระบบนิเวศป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ทำให้หิ่งห้อยมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และทางศูนย์ฯ ได้ตัดเส้นทางถนนลาดยางเข้าไปในป่าชายเลนทำให้สะดวกแก่การเดินชมหิ่งห้อยเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังปลอดภัยและสามารถหยุดชมได้เป็นเวลานาน

โซนที่ 6 สวนนกน้ำ

ด้วยภายในพื้นที่ประกอบไปด้วยระบบนิเวศที่เป็นทุ่งหญ้า มีตะกาด และมีแหล่งน้ำทำให้นักชนิดต่างๆ มาหากินกันเป็นจำนวนมาก ทางศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุ จึงได้ทำการเพิ่มแหล่งอาหารให้นักขึ้นโดยการทำทุ่งหญ้าที่วางเปล่าให้เป็นนาข้าวเพื่อเป็นแหล่งอาหารของนกขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ และทางศูนย์เรามีกล้องดูนกแบบ 2 ตา (Binocular) และแบบตาเดียว (Scope) ไว้คอยบริการแก่นักท่องเที่ยว

โซนที่ 7 อุทยานหิ่งห้อย

โครงการจัดสร้างอุทยานหิ่งห้อย เป็นหนึ่งในโครงการจัดทำศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านป่าชายเลน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 2 (ท่าสอน จันทบุรี) เป็นโครงการที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ โดยกำหนดพื้นที่ประมาณ 84 ไร่ จัดสร้างเป็นอุทยานหิ่งห้อย เพื่อเป็นศูนย์ศึกษาเรียนรู้ แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งชนิดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และแมลงซึ่งหิ่งห้อยเป็นแมลงจำพวกด้วงปีกแข็งชนิดหนึ่ง อยู่ใน วงศ์ Lampyridae ทั่วโลกพบประมาณ 20 สกุล มีประมาณ 2,000 ชนิด และในประเทศไทย จากการศึกษาพบทั้งหมด 10 สกุล มากกว่า 100 ชนิด หิ่งห้อยถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ถึงความอุดมสมบูรณ์หรือความเสื่อมโทรมของพื้นที่เฉพาะแห่งได้ เพราะหิ่งห้อยชอบอาศัยในแหล่งน้ำสะอาด ปราศจากมลพิษ แสงสว่าง และไม่ถูกรบกวน เป็นศัตรูธรรมชาติของหอยทาก รวมทั้งหอยหลายชนิดที่เป็นพาหะตัวกลาง ที่นำโรคร้ายมาสู่มนุษย์และสัตว์ เช่น โรคพยาธิใบไม้ในตับ โรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ เป็นตัวสื่อให้มนุษย์เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อธรรมชาติ จากการทำแสงกะพริบระยิบระยับยามค่ำคืน เป็นเสน่ห์ดึงดูดและปรากฏการณ์ที่น่าอัศจรรย์ทำให้เกิดทัศนียภาพน่ารื่นรมย์ สามารถนำมาเป็นสิ่งดึงดูดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

โซนที่ 8 สวนรุกขชาติป่าชายเลน

จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์ไม้ป่าชายเลน สะดวกแก่การศึกษาหาความรู้ และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้ที่มาเที่ยวชม และยังเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ที่ดีสำหรับผู้สนใจ เป็นแหล่งศึกษาวิจัย เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สามารถนำมาเผยแพร่ให้กับผู้ที่สนใจศึกษา โดยเฉพาะเยาวชน ที่เป็นอนาคตของชาติ ในพื้นที่ 19 ไร่

โซนที่ 9 สะพานทางเดินศึกษาธรรมชาติ

สะพานทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุ มีระยะทางประมาณ 1,200 เมตร เป็นเส้นทางที่ทอดผ่านป่าชายเลนที่มีพันธุ์ไม้หลายชนิด เช่น โกงกาง แสม ลำพู ฯลฯ ตลอดสองข้างทางจะได้พบกับสัตว์น้ำและพันธุ์ไม้ป่าชายเลนชนิดต่างๆ มากมาย อีกทั้งยังมีศาลาที่พักระหว่างทางอยู่ทั้งหมด 6 ศาลา แต่ละศาลาจะมีภาพและข้อความสื่อความหมายกระจายอยู่ตามจุดสำคัญต่างๆ เพื่อ

สื่อความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ทำให้ทราบถึงความสำคัญของป่าชายเลนที่นอกจากจะช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศชายฝั่งแล้ว ยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ เป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติ ตลอดจนเป็นแหล่งสมุนไพรและแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งสำหรับชุมชนที่อาศัยโดยรอบอีกด้วย เหมาะสำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษาที่สนใจศึกษาหาความรู้ด้านระบบนิเวศป่าชายเลน อีกทั้งตลอดระยะทาง จะมีป้ายสื่อความหมาย และป้ายพันธุ์ไม้ป่าชายเลนตลอดทาง

ประเด็นที่สาม ศักยภาพของพื้นที่บริเวณป่าชายเลนมีความพร้อมต่อการรองรับนักท่องเที่ยว ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน ให้ความเห็นว่าศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุนั้นมีศักยภาพที่พร้อมรองรับนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวเนื่องจากพื้นที่ศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุมีขนาดพื้นที่ที่กว้างใหญ่มีลักษณะของพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเข้าค่ายเยาวชนเป็นอย่างดี ด้วยองค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้ฯ เช่นสะพานทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน อุทยานหิ่งห้อย เส้นทางปั่นจักรยาน เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ลานกางเต็นท์ และพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับทำกิจกรรมอื่นๆ ที่สามารถใช้เป็นสถานที่ในการจัดค่ายเยาวชน ในช่วงระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา จึงมี เยาวชนจากที่ต่างๆ ได้มาจัดกิจกรรมเข้าค่ายเป็นจำนวนมาก

ประเด็นที่สี่ แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนมีผลประโยชน์ต่อการจ้างงานสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวหรือชุมชน

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน ให้ความเห็นว่าศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุมีผลประโยชน์ต่อการจ้างงานสำหรับชุมชน ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

กระบวนการทำงานโดยประชาชนมีส่วนร่วม ในการร่วมคิดร่วมวางแผนเป็นรูปแบบการดำเนินงานในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลน ที่สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 2 (ท่าสอน จันทบุรี) นำมาใช้ในการทำงาน เพราะทางสถานีฯ เห็นว่าหากจะทำงานร่วมกับชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้นั้น จะต้องให้ความสำคัญกับบุคคลในชุมชนทั้งผู้นำและสมาชิกในชุมชนทุกคน จึงจะทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จ เพราะบุคคลทั้งหลายเหล่านี้ คือ บุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน และทรัพยากรต่างๆรอบชุมชน สถานีฯ จึงได้จัดทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ ขึ้น โดย ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการนำหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานและเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชน ผ่านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ประชาชนเกิดแนวคิด วิเคราะห์ตนเอง และหาทางออกให้กับตนเองและชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนให้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการประกอบอาชีพที่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาเป็นการประกอบอาชีพแบบพึ่งพิงกันระหว่างคนกับธรรมชาติ

ควบคู่กับการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม รวมถึงส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มกิจกรรม เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน การเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดมูลค่าและคุณค่ามากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เกิดองค์กรชุมชน และเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในระดับตำบล มีกิจกรรมที่ต่อเนื่องและนำไปสู่ความยั่งยืน ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในพื้นที่ชุมชนป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ มีดังนี้

1.1. ได้รับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ระดับดีเยี่ยม ประจำปี 2552 โดยสำนักงานคณะกรรมการระบอบราชการ ร่วมกับสถาบันพระปกเกล้า

“โครงการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดจันทบุรี” (ป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี)

1.2. เกิดความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจดังนี้

1) การจัดระเบียบการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง โดยได้มีการประชุมราษฎรถึงการจัดระเบียบการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การเลี้ยงหอย, การเลี้ยงปู เป็นต้น

2) ร่วมประชุมกับราษฎรในพื้นที่เพื่อลดการใช้เครื่องมือประมงที่ทำลายสัตว์น้ำชายฝั่ง เช่น เรืออวนรุน การระเบิดปลา และการใช้ยาเบื่อ

3) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยร่วมทำการประชุมหารือกลุ่มราษฎรที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำเวฬุตอนล่าง คือ ตำบลบ่อ, ตำบลบางชัน, ตำบลวันยาว, ตำบลเกวียนหัก และตำบลตะปอน กำหนดแหล่งที่พัก แหล่งอาหาร และเรือท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ราษฎร และรักษาป่าอันสมบูรณ์ไว้เพื่อผลทางด้านการท่องเที่ยว

4) เชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยรอบพื้นที่ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ

5) ริเริ่มและผลักดันให้เกิดการจัดตั้งสหกรณ์พัฒนาลุ่มน้ำเวฬุจำกัด ซึ่งได้ผลสำเร็จแล้ว เมื่อเดือน กันยายน พ.ศ. 2527 ที่ผ่านมา สหกรณ์พัฒนา ลุ่มน้ำเวฬุ จำกัด เป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาและส่งเสริมอาชีพต่างๆ ของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก โดยวิธีช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักสหกรณ์

1.3 เกิดความเข้มแข็งทางด้านสังคม

1) การอบรมให้ความรู้แก่ราษฎร ทั้งในแผนงานที่กรมฯให้ดำเนินการ และในกิจกรรมอื่นๆ ที่น่าจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนทัศนคติของราษฎร

2) การอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนในพื้นที่ โดยจัดตั้งเป็น กลุ่มอนุรักษ์ของเยาวชน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ประสานงานเป็นเครือข่ายในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

3) ริเริ่มและผลักดันให้เกิดการจัดสภาชุมชนพัฒนาป่าชายเลน โดยเป็นการรวมกลุ่มกันของผู้นำชุมชนในพื้นที่ตำบลบ่อ และตำบลบางชัน เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลน ลุ่มน้ำเวฬุ ให้คนอยู่ร่วมกับป่าอย่างยั่งยืน สภาชุมชนพัฒนาป่าชายเลน เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2548 โดยมี นายสุรพงษ์ สุวรรณทิศาท กำนัน ตำบลบ่อ เป็นประธาน ในการดำเนินงาน

4) การจัดทำปายาเลนให้เป็นห้องเรียนธรรมชาติ โดยประสานงานกับโรงเรียนในพื้นที่จัดทำปายาเลนให้เป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังเยาวชนให้มีความรักในทรัพยากรปายาเลน และเหนี่ยวนำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติในผู้ปกครอง

5) เกิดเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมีการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนต่อชุมชนมากขึ้น ประสานการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มต่างๆและมีการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่

1. สภาชุมชนพัฒนาปายาเลนลุ่มน้ำเวฬุ (ซพล.) เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรปายาเลนของชุมชน
2. สหกรณ์พัฒนาลุ่มน้ำเวฬุ จำกัด เพื่อส่งเสริมการผลิตการแปรรูปและการตลาด ยกกระดับรายได้ให้แก่สมาชิกของสหกรณ์
3. วิสาหกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมอาชีพควบคู่กับการฟื้นฟูปายาเลน ได้แก่ กลุ่มจักสานไม้ไผ่และหวายลิง กลุ่มทำน้ำปลา กลุ่มวิสาหกิจเทศบาลตำบลบ่อ กลุ่มแปรรูปประสั๊กดอกแดง กลุ่มธนาคารูป กลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งกลุ่มเครือข่ายสามารถผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย
4. กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มเรือประมงเพื่อการท่องเที่ยว กลุ่มมัคคุเทศก์ (เยาวชน)

2. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.1 โครงการปลูกฟื้นฟูทรัพยากรปายาเลนและบำรุงตามแผนงานของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในปายาเลน จำนวน 10,004 ไร่

2.2 ร่วมดำเนินการจัดสร้างอุทยานหึ่งห้อยกับบริษัทMitsubishi Corporation 2.3 ร่วมดำเนินการฟื้นฟูทรัพยากรปายาเลนกับจังหวัดจันทบุรี และมูลนิธิกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติและผู้ประกอบการด้านปิโตรเลียม กระทรวงพลังงาน ในการดำเนินโครงการปลูกปายาเลนเฉลิมพระเกียรติ “ลดโลกร้อน ถวายพ่อ” เพื่อน้อมถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงเจริญพระชนมายุ

2.4 จัดทำเขตพิทักษ์ปายาเลน รัศมีสัตว์น้ำและดูแลรักษา ในพื้นที่ปายาเลนที่ได้รับการฟื้นฟูแล้ว จำนวน 4,500 ไร่

2.5 จัดตั้งสภาชุมชนพัฒนาปายาเลนลุ่มน้ำเวฬุ (ซพล.) เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรปายาเลนของชุมชน โดยให้คนอยู่ร่วมกับป่าอย่างยั่งยืน

2.6 ประสานงานกลุ่มยุทธศาสตร์จังหวัดจันทบุรี ในการจัดการทรัพยากรเชิงลุ่มน้ำเพื่อลดการใช้สารเคมีในการเกษตร ที่มีผลกระทบต่อสัตว์น้ำชายฝั่งโดยตรง

2.7 มีการประชุมเชิงบูรณาการกับองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องที่และตำบลใกล้เคียง

2.8 ร่วมดำเนินงานเชิงบูรณาการกับจังหวัดจันทบุรี ในการรักษาสิ่งแวดล้อม และการแก้ปัญหาความยากจนของพี่น้องประชาชน โดยจัดตั้ง ศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศปายาเลนลุ่มน้ำเวฬุ ขึ้น

3. ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ป่าชายเลนนับเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าอย่างมหาศาลต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งยังมีความสำคัญและมีประโยชน์ ต่อการดำรงชีพของมนุษย์ เพราะเป็นที่รวมของพืช สัตว์น้ำ และสัตว์บก นานาชนิด จึงนับว่าเป็นระบบนิเวศที่มีคุณค่า และประโยชน์ในด้านต่างๆ

ซึ่งทางสถานีฯ ได้เล็งเห็นว่าการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรดังกล่าวจะบรรลุเป้าหมายได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนและประชาชน จึงได้จัดโครงการและกิจกรรมต่างๆ ขึ้น เพื่อให้ชุมชนประชาชนและเยาวชนมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากรของตนเองอย่างยั่งยืน ศูนย์การเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุ ก็เป็นอีกโครงการหนึ่งที่ได้จัดทำขึ้นมา เพื่อรองรับความต้องการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ของชาวบ้านและเป็นฐานเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน โดยให้ประชาชนและเยาวชนมีส่วนร่วมและสามารถมีรายได้จากนักท่องเที่ยว มีการปลูกจิตสำนึกให้อนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนให้มีความอุดมสมบูรณ์ และยั่งยืนตลอดไป ทางสถานีฯ จึงจัดทำแผนงานในการจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นดังนี้

- 3.1 จัดสร้างศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ด้านป่าชายเลน แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาและบุคคลทั่วไปที่สนใจได้เข้ามาเรียนรู้และรู้จักป่าชายเลนมากขึ้น
- 3.2 การจัดการท่องเที่ยว WETLAND TOUR
- 3.3 การจัดงานเทศกาลคืนแสงหิ่งห้อยชวนฝันที่จันทบุรี (Firefly Walking Street)
- 3.4 การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยรอบพื้นที่ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ
- 3.5 ร้านอาหารทำสอน ซึ่ฟู๊ด (อาหารทะเลสด ลดโลกร้อน)

ประเด็นที่ห้า การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ เช่น การจัดการน้ำเสีย การกำจัดขยะมูลฝอยภายในสถานประกอบการ

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน ให้ความเห็นว่าศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุนั้นว่า ไม่มีระบบการจัดการน้ำเสียและขยะมูลฝอยเนื่องจากบริเวณที่ตั้งมีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ ไม่มีการตั้งโรงงานบริเวณใกล้ๆ จึงไม่มีปัญหาในเรื่องของน้ำเน่าเสีย หรือขยะเป็นต้น

ประเด็นที่หก ข้อเสนอแนะด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวอนุรักษ์ป่าชายเลน

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน ให้ความเห็นว่าศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุนั้นว่า

สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 2 (ท่าสอน จันทบุรี) เป็นหน่วยปฏิบัติหนึ่งที่ทำการทดลอง คิดค้น เพื่อหารูปแบบในการฟื้นฟู การบริหารจัดการร่วมกับภาคีต่างๆ อย่างครบวงจร เพื่อให้ทรัพยากรป่าชายเลนได้อำนวยประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป สถานีฯ ได้พิจารณาเห็นว่าพื้นที่ลุ่มแม่น้ำเวฬุตอนล่าง เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง เหมาะสมที่สุด ในการพัฒนาทั้งด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน

การส่งเสริมอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ การเผยแพร่ความรู้ และการท่องเที่ยว ฯลฯ และได้สนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องจากจังหวัดจันทบุรี ในการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ของศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุ และจากการดำเนินงานที่ผ่านมาของ ศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุ ผลปรากฏว่า ได้รับความสนใจและความร่วมมือจากชุมชนในพื้นที่เป็นอย่างดี ทำให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายต่าง ขึ้นมาเพื่อส่งเสริมอาชีพควบคู่กับการฟื้นฟูป่าชายเลน ได้แก่ กลุ่มจักสานไม้ไผ่/หวายลิง, กลุ่มทำน้ำปลา, กลุ่มวิสาหกิจเทศบาลตำบลบ่อ (แปรรูปขลุ้), กลุ่มแปรรูปประสักดอกแดง, กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, กลุ่มมัคคุเทศก์ (เยาวชน) ฯลฯ การดำเนินงานของกลุ่มต่างๆ ดังกล่าว ทำให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น และทำให้ชุมชนในพื้นที่มีรายได้จากการท่องเที่ยว เกิดการสร้างงานและรายได้ให้แก่ชุมชน สร้างงานสร้างอาชีพใหม่ๆ ในพื้นที่คือ อาชีพขายของฝากและบริการด้านการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว และเกิดการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยรอบพื้นที่ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ

สถานีฯ เห็นว่าหากจะทำงานร่วมกับชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้นั้น จะต้องให้ความสำคัญกับบุคคลในชุมชนทั้งผู้นำและสมาชิกในชุมชนทุกคน จึงจะทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จ เพราะบุคคลทั้งหลายเหล่านี้ คือ บุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน และทรัพยากรต่างๆรอบชุมชน สถานีฯ จึงได้จัดทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ ขึ้น โดย ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการนำหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงาน และเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชน ผ่านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ประชาชนเกิดแนวคิดวิเคราะห์ตนเอง และหาทางออกให้กับตนเองและชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนให้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการประกอบอาชีพที่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาเป็นการประกอบอาชีพแบบพึ่งพิงกันระหว่างคนกับธรรมชาติ ควบคู่กับการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม รวมถึงส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มกิจกรรม เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน การเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดมูลค่าและคุณค่ามากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เกิดองค์กรชุมชน และเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในระดับตำบล มีกิจกรรมที่ต่อเนื่องและนำไปสู่ความยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนสามารถเลี้ยงชีพได้โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และจากการที่ชุมชนในพื้นที่มีอาชีพ และรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนในทางตรงลดน้อยลง (การตัดไม้) ทำให้เกิด ผลดีในด้านสิ่งแวดล้อม และยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างยั่งยืนอย่างยั่งยืนต่อไป

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านปายายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปายายเลน ศูนย์อนุรักษ์ปายายเลน แหล่งรวมชีวิตลุ่มน้ำประแส จังหวัดระยอง จำนวน 3 ท่าน สรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง รูปแบบกระบวนการจัดการปายายเลน

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านปายายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน พบว่ารูปแบบกระบวนการจัดการปายายเลนมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของศูนย์อนุรักษ์ปายายเลน แหล่งรวมชีวิตลุ่มน้ำประแส จังหวัดระยองดังนี้

วัตถุประสงค์การจัดการปายายเลน

1. เพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์สำหรับอนุรักษ์ปายายเลนของแม่น้ำประแสร์
 2. เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านปายายเลน การดูแล ฟันฟู แก่ประชาชนทุกกลุ่มวัย
 3. เพื่อพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักหวงแหนและรักษาทรัพยากรภายในท้องถิ่น
 4. เพื่อสร้างและขยายโอกาสทางการตลาดให้ผู้ประกอบการในชุมชนให้ได้มีรายได้เสริม
 5. เพื่อจัดเป็นศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับประชาชนทุกวัยรูปแบบกระบวนการจัดการปายายเลน
1. ดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ฟันฟู ดูแลปายายเลน และสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ
 2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่

ประเด็นที่สอง แหล่งนันทนาการและสิ่งอำนวยความสะดวกในศูนย์ศึกษาธรรมชาติปายายเลน

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านปายายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน ให้ความคิดเห็นว่า ศูนย์อนุรักษ์ปายายเลน แหล่งรวมชีวิตลุ่มน้ำประแส จังหวัดระยอง บ้านปากน้ำประแสนั้นประกอบไปด้วย

1. เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ และมีพันธุ์ไม้ชายเลน อาทิ โกงกาง โปรงแดง โปรงทอง ลำพู ตะบูนดำ แสม เป็นต้น จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศึกษาเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว มีวิทยากรบรรยายให้ความรู้ มีกิจกรรมปลูกปายายเลน
2. มีการจัดกิจกรรมเดินชมป่า ซึ่งเป็นสะพานไม้ทอดผ่านปายายเลน เพื่อเดินชมธรรมชาติปายายเลนแสมภู่ สร้างด้วยงบประมาณ อบจ.ระยอง สร้างไว้เมื่อปี พ.ศ. 2552 ระหว่างทางชมพืชพันธุ์ธรรมชาติ และต้นไม้ปายายเลนหลากหลายชนิด ทั้งต้นแสม ต้นตะบูน ต้นลำพู ต้นโกงกาง ที่จะเห็นรากโผล่พื้นดินเลนแก่งก้าง กระจายไปทั่วบริเวณ ยังได้เห็นสิ่งมีชีวิตเล็กๆ ที่หากินในปายายเลน ที่ถือเป็นแหล่งอนุบาลชั้นเลิศ อาทิ ปูแสม ปลาตีน ปลานานาชนิดๆ เป็นที่ผลิตเพลิน จนเดินมาถึงจุดพักชมวิว ฟุ้งโปรงทอง ที่มีใบเป็นสีเขียวอ่อน ละลานตาไปทั่วทั้งท้องทุ่งปายายเลน มีความงดงามละลาน

ตาสีเขียวสว่างสดใสงดงาม ถือว่าเป็นไฮไลท์สำคัญ ที่ผู้ที่มาเที่ยวชมสามารถเห็นวิวยรอบตัวได้ 360 องศา และยังเมื่อยามแสงแดดส่องกระทบยอด โดยเฉพาะช่วงเช้า หรือเย็น ก็จะมีเพิ่มความสวยงามสบายตาอีกด้วยสีเขียวอ่อนที่กลายเป็นสีทอง

3. เมื่อเดินต่อไปตามทางยังได้แวะสักการะเจ้าพ่อแสนภู และไปสุดทางที่มีระยะความยาวกว่า 1 กม.จะเป็นจุดชมวิวที่ยื่นออกไปในทะเล มีศาลานั่งพัก รับลมเย็นๆ

4. แพชมหิ่งห้อย แม่น้ำประแส ชาวบ้านในชุมชนรวมกลุ่มกันอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม ย้อนกลับสู่วิถีชีวิตคนชาวคลองริมน้ำสัมผัสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับแม่น้ำประแส อันเป็นสายน้ำสำคัญของจังหวัดระยอง ล่องเรือดูหิ่งห้อยปากน้ำประแสชมธรรมชาติสองฝั่งแม่น้ำใครอยากนั่งเรือชมริมน้ำประแส ป่าชายเลนยามค่ำคืน ก็มีเรือให้บริการเป็นหมู่คณะด้วย เพื่อชมความงามของหิ่งห้อยที่ต้นลำพู

5. บริเวณนี้เป็นที่อยู่อาศัยของนกประจำถิ่นอย่างนกกระยางขาว นกเป็ดน้ำในฤดูกาลย้ายถิ่นช่วงฤดูหนาว มีอาหาร กุ้ง หอย ปูปลาอันอุดมสมบูรณ์เป็นสถานที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการส่องกล้องดูนก

6. มีการทำธนาคารปูม้า โดยก่อตั้งกลุ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เพื่อช่วยกันอนุรักษ์ปูไขนอกกระดอง และกำหนดข้อห้ามการทำประมงปูม้าขนาดเล็กโดยใช้ตาอวน (อวนจมปู และลอบปู) ขนาดตา 3 นิ้วขึ้นไป ซึ่งชุมชนพบว่าช่วยให้ผลผลิตทางการประมงเพิ่มขึ้นจากเดิม และยังมีธนาคารปูแสม (ก่อตั้งกลุ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2547) เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการปูแสมของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ด้วยการห้ามทำการประมงปูแสมผิดแบบวิธี ไม่จับปูแสมขนาดเล็กและปูแสมมีไข่มาใช้ประโยชน์ ปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนรวมทั้งเยาวชนไม่กินและจับปูแสมมีไข่นอกกระดองและสร้างแหล่งอาหารลูกปูแสมให้มากขึ้น

7. มีบ้านพักและโฮมสเตย์ของเอกชนไว้รองรับนักท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง

8. เทศบาลตำบลปากน้ำประแส ได้ประสานงานการอำนวยความสะดวกในการจอดรถบริเวณปากแม่น้ำประแสฝั่งตรงข้ามวัดสมมติเทพฐาปนาราม (วัดแหลมสน)ไว้ ซึ่งเป็นที่ตั้งของเรือรบหลวงประแส สัญลักษณ์หนึ่งของบ้านปากน้ำประแส เมื่อปี พ.ศ. 2546 เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่มีความน่าสนใจเป็นเรือรบปลดระวางแล้ว ชาวตำบลขอให้นำมาเป็นเกียรติประวัติและเป็นที่ศึกษาและท่องเที่ยวของตำบล

9. ชายหาดแหลมสน เป็นชายหาดที่ทอดยาวไปจนถึงแหลมแม่พิมพ์ ปัจจุบันเทศบาลตำบลปากน้ำประแส ได้ดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณชายหาด เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ได้มาเที่ยวชมหาดแหลมสน และวัดแหลมสนที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และได้พักผ่อนอาศัยพร้อมชมการดำเนินชีวิตประมงของชาวแหลมสน

10. สะพานป่าชายเลนบ้านหัวโขด ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลปากน้ำกระแส ชุมชนชาวปากน้ำประแสร่วมกันสร้างไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับวงจรชีวิตของธรรมชาติป่าชายเลน

ประเด็นที่สาม ศักยภาพของพื้นที่บริเวณป่าชายเลนมีความพร้อมต่อการรองรับนักท่องเที่ยว ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน ให้ความเห็นว่าศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลน แหล่งรวมชีวิตลุ่มน้ำประแส จังหวัดระยอง

มีความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งปีงบประมาณที่ผ่านมา มีนักศึกษาและหน่วยงานเข้ามาร่วมกันปลูกป่าเพื่อเฉลิมพระเกียรติจำนวนหลายพันคนต่อปี เนื่องจากบริเวณโดยรอบของป่าชายเลน พื้นที่ที่มีความกว้างใหญ่ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจหลายจุด เช่น ชายหาดแหลมสนศาลกรมหลวงชุมพร เขตอุดมศักดิ์ชายหาดประแสสะพานป่าชายเลนบ้านหัวโขด Boardwalkสะพานชมป่าชายเลน ชุมชน หมู่ 7 (ทุ่งโปรงทอง) จุดชมวิวแหลมสน เรือรบหลวงประแส เป็นต้น พร้อมทั้งมีการอำนวยความสะดวกในเรื่องห้องน้ำ สถานที่จอดรถเป็นจำนวนมาก

ประเด็นที่สี่ แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนมีผลประโยชน์ต่อการจ้างงานสำหรับผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวหรือชุมชน

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน ให้ความเห็นว่า ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลน แหล่งรวมชีวิตลุ่มน้ำประแส จังหวัดระยอง

เป็นชุมชนริมแม่น้ำตั้งแต่สมัยอยุธยา มีแม่น้ำประแสกันเขตตำบล มีลำคลอง ลงสู่ทะเล มีการทำนากุ้ง เลี้ยงปลาน้ำกร่อยริมฝั่งแม่น้ำประแส มีท่าเรือประมงขนาดใหญ่ บริเวณปากแม่น้ำเป็นชุมชนหนาแน่น เป็นแหล่งการค้า ชาวบ้านทำเกษตร เช่น ปลูกมะม่วง มะพร้าว ประมงพื้นบ้าน เลี้ยงปลาเก๋า เลี้ยงปลาในกะชังประมงทะเลเล็ก ผลิตภัณฑ์ทางการประมง บริเวณนี้มีจุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ด้วยสภาพแวดล้อมทางชีวภาพที่หลากหลาย พร้อมทั้งเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้และเป็นแหล่งท่องเที่ยวในแหล่งเดียวกันส่งผลให้เกิดรายได้จากการขายสินค้าต่างๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว มีบ้านพักและโฮมสเตย์ของเอกชนไว้รองรับนักท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง รวมไปถึงมีกลุ่มสามล้อคอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย ส่งผลให้เกิดการจ้างงานให้กับชุมชน

ประเด็นที่ห้า การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ เช่น การจัดการน้ำเสีย การกำจัดขยะมูลฝอยภายในสถานประกอบการ

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน ให้ความเห็นว่า ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลน แหล่งรวมชีวิตลุ่มน้ำประแส จังหวัดระยอง

ตำบลนี้ ยังคงมีการอนุรักษ์ ป่าชายเลน เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ โดยมีหน่วยงานเจ้าของพื้นที่คือ เทศบาลตำบลปากน้ำประแส ร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่เพื่อพัฒนาป่าชายเลนผืนที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดระยอง รวมเนื้อที่ราว 6,000 ไร่ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศึกษาเรียนรู้อย่างยั่งยืนและถาวร ตั้งแต่ปี 2544 หลังจากที่ก่อนหน้านี้ ชาวบ้านทั้งที่ทำประมงและนากุ้ง สวนผลไม้ ต่างปล่อยน้ำเสียออกมา ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและป่าชายเลนลดลงไปมาก จึงได้ร่วมมือกับชาวบ้านจัดกิจกรรม ลากอวนขยะขึ้นมาเพื่อกำจัดขยะในบริเวณป่าชายเลนและแหล่งท่องเที่ยว และยังมีกิจกรรมโดยร่วมมือกับหน่วยงานข้างนอกที่มาศึกษาดูงาน ได้จัดเป็นกิจกรรมเก็บขยะหลังจากปลูกต้นไม้ เป็นต้น

ประเด็นที่หก ข้อเสนอแนะด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าชายเลน

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน พบว่า ข้อเสนอแนะด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยจัดกิจกรรมร่วมมือกับภาคเอกชนในการปลูกป่า การเก็บขยะ เป็นต้น

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับป่าชายเลน สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (น้ำเขียว ตราด) จำนวน 3 ท่าน สรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง รูปแบบกระบวนการจัดการป่าชายเลน

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน พบว่ารูปแบบกระบวนการจัดการป่าชายเลนมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (น้ำเขียว ตราด)

วัตถุประสงค์การจัดการป่าชายเลน

สงวน อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ด้วยการบริหารที่มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานองค์กรที่เข้มแข็ง โดยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อความสมบูรณ์และสมดุลของทรัพยากรป่าชายเลน

ประเด็นที่สอง แหล่งนันทนาการและสิ่งอำนวยความสะดวกในศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน ให้ความคิดเห็นว่า สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (น้ำเขียว ตราด) ประกอบไปด้วยแหล่งนันทนาการดังนี้

1. สะพานชมธรรมชาติ สามารถใช้เป็นเรียนรู้ แหล่งศึกษาวิจัยของเยาวชนและประชาชน และเพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เพื่อให้พื้นที่ป่าชายเลน มีสภาพที่อุดมสมบูรณ์ ภายในศูนย์มีหอดูนกที่สามารถส่องดูนกได้ มีสัตว์หลากหลาย เช่น ลิงแสม ปู ปลา

2. หอดูนก

3. ล่องเรือเล็กชมวิถีชีวิตชาวประมง เช่นการถีบกระดานเก็บหอยแครง/แมลงงู การเลี้ยงปลาในกระชัง การดำหอยปากเป็ด การเลี้ยงหอยนางรม

4. ล่องเรือชมหิ่งห้อย ชมทัศนียภาพที่สวยงามของป่า

5. ชมสาทิตการทำอบใบจาก

6. ชมสาทิตการทำน้ำตาลซึก

7. ชมวิถีชีวิตชาวพุทธและมุสลิมที่อยู่กันแบบสันติ 8ลงเรือใหญ่ฯลฯ

8. บ้านพัก Home Stay ตั้งอยู่ ริมคลองน้ำเขียว ติดกับศูนย์ศึกษาธรรมชาติระบบนิเวศป่าชายเลน สัมผัสวิถีชีวิตของชาวประมง และชมทิวทัศน์ป่าชายเลนยามเช้า บ้านพักมีจำนวน 9 หลัง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 50 ท่าน ราคา 120 บาท/คน/คืน มีอาหารเช้าบริการฟรี 1 มื้อ หากมาเป็นคณะสามารถสั่งจองที่พัก และสั่งทำอาหารจัดเลี้ยงได้ล่วงหน้า ราคาเยอเม

9. ชมการแข่งขันเรือพาย จัดขึ้นที่คลองน้ำเขียว โดยมีเอกลักษณ์ คือ การพายเรือด้วยลำไม้ไผ่ โดยทีมใดพายเรือไปหยุดที่ปักอยู่ที่เส้นชัยได้ก่อนจะเป็นฝ่ายชนะ การแข่งขันเรือพายจัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของคนภายในหมู่บ้าน และเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างหมู่บ้าน /ชุมชนข้างเคียง

10. บริการเรือเช่า นำเที่ยว ตกปลา ดำน้ำดูปะการัง กิจกรรม ล่องเรือชมธรรมชาติป่าชายเลน ตกปลาน้ำตื้น

11. วัดน้ำเขียว เดิมชื่อวัดอินทาราม เป็นวัดที่ร.5 เคยเสด็จมาประทับ 1 คืน ได้รับการบันทึกในราชกิจจานุเบกษา เมื่อ 3 ก.ย.130 เล่ม 28 หน้า 1207 ปัจจุบัน วัดน้ำเขียวได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ประจำปี 2548 ภายในวัดมีพระบรมสารีริกธาตุ และพระประจำวัดเกิดปางต่างๆ ซึ่งประชาชนและนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามานมัสการได้

ประเด็นที่สาม ศักยภาพของพื้นที่บริเวณป่าชายเลนมีความพร้อมต่อการรองรับนักท่องเที่ยว ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน ให้ความเห็นว่าสถานี่พัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (น้ำเขียว ทรายดำ)

ศักยภาพที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวเนื่องจากสถานี่พัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (น้ำเขียว ทรายดำ)มีจุดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมในหลายๆส่วน มีพื้นที่บริเวณกว้างและมีHome Stay ตั้งอยู่ ติดกับศูนย์ศึกษาธรรมชาติระบบนิเวศป่าชายเลน สัมผัสวิถีชีวิตของชาวประมง และชมทิวทัศน์ป่าชายเลนยามเช้าสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 50 ท่าน

ประเด็นที่สี่ แหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนมีผลประโยชน์ต่อการจ้างงานสำหรับผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวหรือชุมชน

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน ให้ความเห็นว่า สถานี่พัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (น้ำเขียว ทรายดำ)

สถานี่พัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (น้ำเขียว ทรายดำ)นั้น เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในด้านการป่าไม้ การประมง และสิ่งแวดล้อม เช่น ในด้านป่าไม้ไม่จากป่าชายเลน โดยเฉพาะไม้โกงกางนำมาทำพื้น เผาถ่าน ให้ถ่านที่มีคุณภาพดี ไม้ป่าชายเลนอีกหลายชนิดนำไปทำสิ่ง ก่อสร้าง เฟอร์นิเจอร์ และกลั่น เอกสารเคมีที่เป็นประโยชน์ เช่น แทนิน แอลกอฮอล์ กรดน้ำส้ม และน้ำมันดิน

มีการจัดทำอบน้ำเขียว เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์อันเกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาวตราด ที่ได้สืบทอดสืบทอดรุ่นหลัง ใส่เพื่อกันแดดกันฝน หรือตกแต่งบ้านเรือน ปัจจุบันมีการพัฒนารูปทรงที่หลากหลายยิ่งขึ้น เหมาะสำหรับการสวมใส่หรือเป็นของที่ระลึก เพราะเน้นความประณีต สวยงาม มีน้ำหนักเบา และมีหลายรูปแบบ ให้เลือกตามความต้องการ

มีการจำหน่าย ตังเมกรอบ หรือคนสมัยก่อนเรียกว่า “ขนมน้ำตาลซัก” เป็นขนมหวานที่มีแหล่งผลิตดั้งเดิมอยู่ที่บ้านน้ำเขียว มีรูปร่างคล้ายแท่งไม้แห้ง สีน้ำตาลอ่อน เป็นขนมหวานสำหรับทานเล่น รสชาติหวานมัน กรอบอร่อย เนื่องจากใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ สด สะอาดเป็นที่ชื่นชอบของผู้คนที่ได้ชิมลิ้มรส

ประเด็นที่ห้า การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ เช่น การจัดการน้ำเสียการกำจัดขยะมูลฝอยภายในสถานประกอบการ

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน ให้ความเห็นว่า สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (น้ำเขียว ตราด)

สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (น้ำเขียว ตราด) นั้นได้มีการจัดเก็บขยะโดยมีกลุ่มอาสาสมัครจากนักเรียนเข้ามาจัดโครงการการกำจัดขยะและกำจัดขยะเองโดยชาวประมงใช้วิธีนำอวนลากขยะ

ประเด็นที่หก ข้อเสนอแนะด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าชายเลน

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐทั้ง 3 ท่าน พบว่า ข้อเสนอแนะด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าชายเลน

มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ขึ้น เพื่อช่วยกันดูแลรักษา ป่าชายเลน และควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเยาวชนและชุมชนในด้านคุณค่า และความสำคัญของป่าชายเลน

ผลการประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group)

แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี

ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยวและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านป่าชายเลน นำมาหาแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี โดยมีการสรุปประเด็น ได้ดังนี้

1. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว
2. ด้านการบริการ
3. ด้านตลาดของการท่องเที่ยว
4. ด้านการบริหารการจัดการการท่องเที่ยว

ข้อคิดเห็นจากตัวแทนชุมชน/วิทยากรท้องถิ่น

ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวในเรื่องของการจัดสร้างสะพานมีจุดมุ่งหมายเพื่อการท่องเที่ยว และเป็นศูนย์ศึกษาเพื่อเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลน เนื่องจากทางศูนย์ป่าชายเลนที่ชลบุรี ไม่มีเจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลโดยตรง ปัจจุบันสะพานเกิดการทรุดโทรมมากและมีกลุ่มวัยรุ่นบางกลุ่มเข้ามาทำลาย สภาพแวดล้อม มางัดสะพาน เช่น การทิ้งขยะ การสูบบุหรี่ เป็นต้น ในส่วนนี้ควรมีเจ้าหน้าที่เข้ามาดูแล

เมื่อช่วงเปิดทำการศูนย์ในช่วงแรกๆ จะมีพนักงานรักษาปลอดภัยถึง 4 คน เข้ามาดูแลศูนย์ หลังจากนั้นขาดงบประมาณจึงเลิกจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัยไปมากที่สุด นักท่องเที่ยวที่มาที่ในช่วงประมาณ 8 โมงเช้า กลางวันจะเป็นคนกรุงเทพฯ ตอนบ่ายถึงเย็นจะเป็นคนชลบุรี ที่เข้ามาออกกำลังกาย มาเที่ยว คนแก่ที่เป็นอัมพฤกษ์ ก็สามารถนั่งรถเข็นชมป่าชายเลนได้เช่นกัน ซึ่งที่นี้ถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ไม่ไกลนัก นักเรียนที่เข้ามาทัศนศึกษาหาความรู้ มีการจัดทำคัคคุเทศก์น้อยโดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัยบูรพา ไปฝึกไว้ที่โรงเรียนวัดแหลมฉบัง เป็นต้น

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน จังหวัดชลบุรีเปิดทำการมาเป็นเวลาประมาณ 10 ปี ทำให้ตะปุดตรงสะพานเป็นสนิม เกิดการผุ หัก ลงไปบ้างบางส่วน

ก่อนหน้าที่จะเปิดทำการศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนที่จังหวัดชลบุรี มีความพร้อมมากในเรื่องของเจ้าหน้าที่ พนักงานรักษาความปลอดภัย มีวิทยากรหลายคน มีงบประมาณในการจัดสรร เนื่องจากปีก่อนหน้านั้น มีหมู่คณะ นักท่องเที่ยว และนักเรียน เข้ามาศึกษาเรียนรู้เป็นจำนวนมาก ทางศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนที่จังหวัดชลบุรีชลบุรี มีวิทยากรบรรยายและให้บริการเป็นจุดๆ

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวต่ออีกว่า จากคำสั่งที่ได้รับจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2549 ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้บรรยายให้แก่พระองค์ท่านนั้น

ท่านทรงรับสั่งให้อนุรักษ์ปลาตีนไว้ ควรมีการขยายพันธ์ เนื่องจากปลาตีนมีจำนวนมาก และอีกอย่างมีนกค้ำคาวแม่ไก่หนีมาจากหมู่บ้านอ่างศิลา เพราะที่หมู่บ้านอ่างศิลาได้มีการทำสะพานค้ำคาว นกค้ำคาวแม่ไก่จะออกไปหากินผลไม้ตอนกลางคืน ตอนกลางวันก็จะกลับมานอน พอเข้าไปนอนกลุ่มชาวบ้าน ก็จะเอาไม้ไปเหยย เอายางไปยิง จึงไม่สามารถพักผ่อนได้ จึงหนีมานอนอยู่ที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและป่าชายเลน ปัจจุบันมีจำนวนนกค้ำคาวประมาณเกือบแสนตัว

ประมาณปี พ.ศ.2509 เมื่อก่อนมีหมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณรอบๆป่าชายเลนเป็นจำนวนหลายครัวเรือน แต่เกิดการบุกรุก ทำลายป่าชายเลนขึ้น จึงทำให้หมู่บ้านเริ่มลดลงไป ต่อมาปี 2547 จึงได้ก่อตั้ง ราษฎรอาสาพิทักษ์ชาวบ้าน ขึ้นมา เพื่อมาดูแลป่าชายเลน

ผู้สัมภาษณ์ได้ขอเสนอต่อศูนย์ป่าชายเลนว่า วันเสาร์-วันอาทิตย์ ชาวบ้านที่ออกไปสำรวจป่า จะขอให้รับค่าเบี้ยเลี้ยง คนละ 200 บาท แต่เนื่องจากทางศูนย์ไม่มีงบประมาณในส่วนนี้ ชาวบ้านที่

ออกไปสำรวจจึงขาดรายได้ที่จะมาจุนเจือครอบครัว จึงไม่มาสำรวจ กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นก็สลายไปเรื่อยๆ ซึ่งแตกต่างกับที่ที่คลองตำหรุ จะมีท่านหัวหน้าผู้ใหญ่บ้านเข้ามาดูแลและมีการจัดตั้งหมู่บ้านเพื่อดูแลอยู่ ทางคลองตำหรุจะมีการพัฒนาเพื่อสร้างให้เหมือนกับที่ป่าชายเลนบ้านเปิดใน จังหวัดตราด โดยมีชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน เข้ามาดูแล ทางศูนย์จึงขอเสนอความต้องการให้หน่วยงานรัฐบาลหรือเอกชนเข้ามาช่วยสนับสนุนในส่วนนี้ และในส่วนของกิจกรรมหอดูนก ควรสร้างไว้ด้านนอก เนื่องจากบริเวณที่ตั้งมองลงไป ก็จะเป็นเป็นห้องน้ำซึ่ง ป่าปกคลุม ไม่มีความสวยงามเป็นต้น และควรทำกล่องรับบริจาคเงิน เช่น 10 บาทดูได้ 10 นาที 15 นาที เป็นต้น ก็เพื่อเป็นค่าบำรุงให้กับสถานที่ซึ่งที่นี้หากได้รับการพัฒนาเราสามารถมองเห็นสุวรรณภูมิ หน้าหนาวก็จะมีนกนางนวลเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

ในส่วนของกรณีเกิดน้ำเน่าเสีย ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เล่าว่าเมื่อก่อนตอนที่ยังไม่มีการสร้างสะพานจะมีท่อน้ำทิ้งอยู่ ซึ่งตอนนั้นยังไม่ได้เอาเข้าท่อบำบัดน้ำเสีย ทำให้รากต้นไม้ป่าชายเลน รากเน่า และแพร่ไปเรื่อยๆ ต่อมาได้มีการพัฒนาวิธีการปรับปรุงปลูกป่าชายเลน โดยการนำต้นโกงกาง ต้นแสม ปลูกใส่ตะกร้าไม้ เพื่อป้องกันของเสียและขยะที่ไหลมารวมตัวกันทำลายรากของต้นไม้ ดินก็เริ่มดีขึ้นเรื่อยๆ และเกิดการขยายพันธุ์ของต้นโกงกาง ต้นแสมขาวมากขึ้น ในอนาคตหากใช้เวลาอีก 5 ปี หากเราเดินเข้าไปจะมองไม่เห็นสะพานเนื่องจากต้นโกงกาง ต้นแสมจะเติบโต จะขึ้นมาและขยายพันธุ์ไปเรื่อยๆ

ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่าตรงบริเวณตรงกลางของศูนย์ป่าชายเลน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ท่านทรงไม่ให้ปลูกต้นไม้ เพราะถ้าปลูกต้นไม้ ก็เปรียบเสมือนเราเดินไปในป่า มองไม่เห็นทิวทัศน์ที่สวยงาม หากมองไปจะมองเห็นบรรยากาศที่สวยงาม จะเห็นคลองด่าน วังน้ำสี และวัดหงส์ทอง เป็นต้น

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2547 ถึงปี พ.ศ.2550 เวลาประมาณ สี่โมงถึงห้าโมงครึ่ง ที่จอดรถจะเต็มเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวและคนที่จะมาออกกำลังกายเป็นจำนวนมาก ครั้งแรกที่เปิดจะเก็บค่าเข้าชม และเมื่อก่อนมีการขายเป็นบัตรสำหรับคนออกกำลังกาย

ข้อคิดเห็นจากผู้แทนเทศบาลตำบลเสม็ด

ช่วงแรกของการเปิดทำการศูนย์ ทางเทศบาลเคยได้มีการวางแผนร่วมกันกับศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี ที่จะจัดทำพื้นที่ในการขายของหน้าศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ โดย กำหนดให้ชุมชนเข้ามาขายของ มีการประชาสัมพันธ์ออกไปสู่ชุมชน แต่เนื่องจากทางผู้บริหารไม่ได้ดำเนินประสานงานต่อ ทำให้ในส่วนของสื่อขายของจึงไม่ได้ดำเนินการต่อ ทำให้เป็นพื้นที่ว่างเปล่าส่วนในเรื่องของสะพานคงต้องใช้หน่วยงานจากภาคเอกชนและภาครัฐเข้ามาระดมความคิดกัน

ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่าเมื่อปี 2556 ได้ประสานงานกับหัวหน้าศูนย์ในเรื่องของการซ่อมสะพาน โดยเสนอให้จัดทำเป็นโครงการเข้าไป แต่ก็ไม่ได้เสนอ ซึ่งทางเทศบาลก็อยากสนับสนุนสถานที่ที่อยู่ในบริเวณพื้นที่เทศบาลในเรื่องของสะพานนั้น จึงไม่ได้ประสานต่ออีกเลย

และในเรื่องของการนำเสนองบประมาณต่อทางเทศบาลนั้น ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ จะต้องทำเป็นโครงการมา ต้องนำเข้าแผนนโยบาย เสนอต่อสภา เพื่อขออนุมัติเป็นลำดับๆไป ซึ่งถ้า

เสนอมามีโอกาสที่จะดำเนินการผ่านเพราะเป็นเรื่องของภาคส่วนรวม และตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาล ตำบลเสม็ด ท่านผู้บริหารควรมีการนำเสนอแต่ละส่วนเข้ามาพูดคุย วางแผนกัน ซึ่งก่อนหน้านั้นมีการวางแผนเรื่องมัคคุเทศก์ท้องถิ่นร่วมกับทางศูนย์ มีการวางแผนในเรื่องของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น โดยมีการจัดฝึกอบรม แต่ตอนนั้นมีปัญหาในด้านบริหาร จึงไม่ได้ดำเนินการต่อ

ข้อคิดเห็นจากผู้แทนสำนักงานบริหารจัดการป่าชายเลนที่ 1 จังหวัดชลบุรี

ในจังหวัดชลบุรี มีแนวชายฝั่งประมาณ 160 กิโลเมตร จะมีทั้งป่าชายเลน ทั้งโขดหิน ทั้งหาดทราย ทั้งชุมชน ไปตลอดแนวชายฝั่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นความหลากหลายของจังหวัดชลบุรีอย่างหนึ่ง ในพื้นที่ของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและป่าชายเลนที่นี้เคยมีปัญหาเรื่องดินเสีย และเคยได้มีการทดลองการนำน้ำให้ไหลออกจากป่าชายเลน

ผู้ให้สัมภาษณ์ชี้แจงว่า ในเรื่องของการบริหารจัดการเก็บค่าเข้าชมที่ศูนย์ ทางศูนย์จะเก็บค่าเข้าชมไม่ได้ เพราะไม่เป็นไปตามระเบียบข้อกำหนดของการเก็บค่าบริการ อาจจะมีเป็นกล่องรับบริจาคบ้าง เพื่อนำไปซ่อมแซมดูแลสะพาน บำรุงค่าน้ำ ค่าไฟ เป็นต้น

ในเรื่องของสะพานเดินชมธรรมชาติ อาจต้องใช้งบประมาณพอสมควร และต้องมีหัวหน้าหลักเข้ามาดูแลโดยตรงและหาแนวร่วมเข้ามาจากหน่วยงานภาคอื่นๆ และควรมีการจัดทำในส่วนขงสื่อ ประชาสัมพันธ์หลายๆแนวทาง

ข้อคิดเห็นจากผู้แทนสำนักพัฒนาป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี

จากภาพรวมความหลากหลายของศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ ตรงพื้นที่ด้านหน้าสะพาน จะเป็นพื้นที่ที่ดินเน่าเสียเป็นส่วนใหญ่ ควรมีการวิจัยถึงสาเหตุที่ดินเสีย หาทางแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาทางแก้ไข

ในด้านการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น ควรมีหน่วยงานที่เป็นหลักโดยตรงหนึ่งหน่วย โดยจัดตั้งหน่วยงานของท้องถิ่นเข้ามาดูแล โดยบริหารเฉพาะเรื่องเช่นในด้านการพัฒนาการจัดการโดยตรง โดยมีหน่วยงานของศูนย์ป่าชายเลนคอยดูแลเป็นที่ปรึกษา ในการให้ความรู้ ให้ความเห็นในเชิงนโยบาย เกี่ยวกับป่าชายเลน แต่สำหรับการบริหารจัดการ ในเชิงท่องเที่ยวหรือเศรษฐกิจ ควรให้ท้องถิ่น ที่รับผิดชอบพื้นที่นี้ อาจจะเป็น อบต. ชุมชน ที่มีความเหมาะสมในการจัดการพื้นที่บริเวณนี้ ให้เป็นเอกเทศ จัดทำในเรื่องงบประมาณ การจัดคน บุคลากรในการบริหารงาน ให้ท้องถิ่นเข้ามาบริหารจัดการ โดยท้องถิ่นมีส่วนได้รับประโยชน์ด้วย ในการบริหารจัดการ เช่นเก็บรายได้เข้ามาสู่ท้องถิ่น ควรให้ท้องถิ่นเข้ามาบริหารงาน โดยมีกรมทรมทรัพย์ากรทางทะเลและชายฝั่งเป็นที่ปรึกษา แต่ถ้าท้องถิ่นเข้ามาบริหารเองจะเหมาะกว่า เพราะป่าชายเลนเป็นทรัพย์สินของท้องถิ่นเอง เป็นต้นทุน ของท้องถิ่นเองและหากต้องมีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ ควรมีการจัดตั้งกลุ่มที่ดูแลได้ตลอดเวลา มีการพัฒนาสม่ำเสมอ

ข้อคิดเห็นจากคณบดีคณะศิลปศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา

สำหรับในเรื่องของการพัฒนาศูนย์ศึกษาศรรมชาติฯ ควรมีการดำเนินการโดยให้ภาครัฐหรือภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม ต้องให้ความสำคัญในทุกๆฝ่ายจากหน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน หรือชุมชน เข้ามาร่วมด้วย ในการพัฒนานั้นควรเริ่มให้ชุมชนได้เห็นประโยชน์และคุณค่าของป้าชายเลนในเรื่องของคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ป้าชายเลน ต่อการดำเนินชีวิต ควรมีการจัดกิจกรรม เพื่อให้เยาวชนได้เห็นความสำคัญของป้าชายเลน โดยมีการเพิ่มเติมหลักสูตรเข้าไปในการเรียนการสอน จัดให้มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับป้าชายเลนเพิ่มมากขึ้น ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอในการวางแผนงานแบ่งเป็น 2 ระดับ ในระดับนโยบายนั้น อยากให้เทศบาลหรือหน่วยงานที่สามารถกำหนดให้เป็นแผนยุทธศาสตร์ พัฒนาแนวทางการท่องเที่ยว ในหน่วยงานของระดับองค์การบริหารส่วนตำบล ระดับเทศบาล เป็นต้น ในภาคปฏิบัติ ต้องการให้ชุมชนหรือชาวบ้าน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในส่วนนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรีโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรีโดยประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการฟื้นฟูหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี องค์การภาครัฐและภาคเอกชน สามารถนำแนวทางไปใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบาย เพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่าชายเลน ของจังหวัดชลบุรี และ ผลที่ได้คาดว่าจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บริเวณป่าชายเลนในภาคต่างๆ ที่มีลักษณะเดียวกันกับภาคตะวันออก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน ใน 4จังหวัดทางภาคตะวันออก ได้แก่จังหวัดฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี และตราดที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์คือ ผู้เชี่ยวชาญและตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือภาคเอกชนที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับป่าชายเลนพร้อมทั้งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ การพัฒนา ปรับปรุง และฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection sampling) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จาก 4 จังหวัดทางภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี และตราด แหล่งท่องเที่ยวละ 3 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 12 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประชุมระดมความคิดเห็นคือผู้อำนวยการและตัวแทนเจ้าหน้าที่จากศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านป่าชายเลน 2 ท่าน นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว 2 ท่าน ตัวแทนชุมชน 2 ท่าน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และเป็นเพศหญิงจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ซึ่งมีจำนวนเท่ากันทั้ง 2 กลุ่ม มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 39.0 รองลงมาคืออายุ 21-30 ปี จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 35.8สถานภาพโสด จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 73.3 รองลงมาเป็น

สถานภาพการสมรส จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออก จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 รองลงมามีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3 การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 48.3 รองลงมาเป็นการศึกษาระดับมัธยม/ปวช จำนวน 146 คนคิดเป็นร้อยละ 36.5 มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 รองลงมามีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 187 คนคิดเป็นร้อยละ 46.8 รองลงมามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-15,000 บาทจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่าชายเลน จากการวิจัย เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านได้ดังนี้

1. ความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมและดึงดูดความสนใจต่อนักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจมาก คิดเป็นร้อยละ 55.3 และรองลงมาคือประเด็นความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ศึกษา เรียนรู้ บริเวณป่าชายเลนคิดเป็นร้อยละ 25.5

2. ความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน ด้านการบริการทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นการมีศูนย์ประชาสัมพันธ์บริการนักท่องเที่ยวและมีเจ้าหน้าที่ประจำให้บริการด้วยความสุภาพ รวดเร็วและมีไมตรีจิตในการบริการ มีความพึงพอใจมาก คิดเป็นร้อยละ 31.3 และรองลงมาคือประเด็นมีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูล ข่าวสาร ที่เป็นปัจจุบันแก่นักท่องเที่ยว ก่อนการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ และประเด็นมีการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 31.3 เท่ากัน

3. ความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน ด้านตลาดของการท่องเที่ยว ทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นการส่งเสริมด้วยการจัดโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน มีความพึงพอใจมาก คิดเป็นร้อยละ 51.5 และรองลงมาคือประเด็นความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 29.8

4. ความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน ด้านบริหารจัดการการท่องเที่ยว ทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นท่านต้องการสนับสนุนการท่องเที่ยวที่คนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ มีความพึงพอใจมาก คิดเป็นร้อยละ 49.0 และรองลงมาคือประเด็นฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการบริการด้านต่างๆ เช่น บริการนำเที่ยวและสื่อความหมาย เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 41.5

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ อาศัยวิธีการเก็บแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์มาถอดความจัดกลุ่มสาระข้อมูล แล้วนำไปวิเคราะห์เนื้อหา แล้วจัดประชุมระดมความคิดเห็น

อภิปรายผล

การวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี

แนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี เพื่อจัดทำแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี พบว่า ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2544 เพื่อเป็นการอนุรักษ์ป่าชายเลนพื้นที่กว่า 300 ไร่ และเพื่อให้ชาวชลบุรีและนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสและศึกษาธรรมชาติของป่าชายเลนได้จากสถานที่จริงอย่างใกล้ชิด และถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามแผนแม่บทของการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ. 2541-2546 ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศูนย์ศึกษาธรรมชาติแห่งนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากภาครัฐและเอกชน และได้เปิดให้บริการเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 พร้อมกันนั้น ทางศูนย์ฯ ยังได้มีโอกาสถวายการต้อนรับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงเสด็จมาเยือนเป็นการส่วนพระองค์ เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 เพื่ออนุรักษ์ป่าชายเลน และให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ประชาชน มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติเป็นสะพานไม้ที่ยาว 2,300 เมตร ซึ่งยาวที่สุดในประเทศไทย

จุดเด่นของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี คือ ตลอดเส้นทางความยาว 2,300 เมตร บนสะพานทางเดินศึกษาธรรมชาติของศูนย์ฯ จะได้พบเห็นความหลากหลายทางธรรมชาติของป่าชายเลน ไม่ว่าจะเป็นพันธุ์ไม้ป่าชายเลนและสัตว์น้ำหลากหลายชนิด ระหว่างทางจะมีศาลาชมวิวภาพใต้น้ำ สะพานแขวน และมีบอร์ดให้ความรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนเป็นระยะๆ นักท่องเที่ยวจะได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน นอกจากนี้ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนแห่งนี้ อุดมไปด้วยพันธุ์ไม้ป่าชายเลนหลากหลายชนิด ไม่ว่าจะเป็น โกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็ก ตะบูนดำ ตะบูนขาว แสมดำ แสมขาว โปรงแดง โปรงขาว ลำพู และพืชอีกหลายชนิด นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและเพาะพันธุ์สัตว์น้ำอีกหลากหลายชนิด ได้แก่ กุ้งกุลาดำ กุ้งแชบ๊วย หอยนางรม หอยแครง ปูก้ามดาบ ปูแสม ปลานวลจันทร์ ปลากระพงขาว ปลาตีน และนกอีกนานาชนิด

แนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี

การพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

ปัจจัยที่บ่งชี้ถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและระบบนิเวศป่าชายเลนซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวรวมถึงปัจจัยด้านความเหมาะสมและข้อจำกัดในการใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวจึงควรหามาตรการเพื่อเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเช่น

1. ส่งเสริมความร่วมมือในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลนและสภาพแวดล้อมของชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นทั้งหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและประชาชนในท้องถิ่น

2. ในส่วนของพื้นที่บริเวณริมถนนและริมคลองที่จะใช้เป็นเส้นทางผ่านของนักท่องเที่ยวซึ่งเอกชนเป็นเจ้าของและมีเอกสารสิทธิ์ควรมีการเจรจาเพื่อขอความร่วมมือและหาวิธีการที่เหมาะสมร่วมกันในการฟื้นฟูสภาพของพืชพันธุ์ไม้ป่าชายเลนให้มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. ควรร่วมกันกำหนดระยะห่างระหว่างแนวคอกหอยส่วนที่ติดกับพื้นที่ป่าชายเลนธรรมชาติให้มีระยะห่างมากพอเพื่อให้สามารถล่องเรือพานักท่องเที่ยวชมพื้นที่ได้อย่างสะดวก

4. พื้นที่ที่เคยเป็นคูแพรกซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรร่วมกันพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการฟื้นฟูให้กลับมาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้หรือไม่ซึ่งต้องคำนึงถึงการรักษาผลประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ของชุมชนส่วนรวมอย่างสมดุลโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลัก

5. ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆในชุมชนโดยเฉพาะบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ริมน้ำอย่างถูกเหมาะสมและต่อเนื่อง

การพัฒนากิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยว

1. ควรพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว

2. กิจกรรมที่เหมาะสมคือการล่องเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนการปลูกป่าชายเลนเป็นกิจกรรมหลักการรับประทานอาหารทะเลพื้นบ้านชมฟาร์มเลี้ยงหอยชมการเผาถ่านแบบโบราณและการพายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนส่วนวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านและภูมิปัญญาพื้นบ้านอื่นๆก็เป็นกิจกรรมที่ควรจะพัฒนาเช่นกันโดยอาจกำหนดรูปแบบรายการท่องเที่ยวได้ 2 แบบคือแบบครึ่งวันและแบบเต็มวันส่วนแบบค้างคืนชุมชนอาจยังไม่มีความพร้อมมากนัก

3. ควรกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงกับกับแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่บริเวณใกล้เคียงได้อีกมากมายเช่นการล่องเรือชมทัศนียภาพและวิถีชีวิตชุมชนริมแม่น้ำชมหิ่งห้อยที่หรือการเที่ยวชมวัดและกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์

4. ควรให้ความสำคัญต่อกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มให้ความสนใจเช่น กลุ่มวัยหนุ่มสาวให้ความสนใจกิจกรรมเกือบทุกประเภทมากกว่ากลุ่มวัยกลางคนขึ้นไปยกเว้นกิจกรรมการรับประทานอาหารทะเลที่บ้านที่กลุ่มวัยกลางคนขึ้นไปจะให้ความสนใจมากกว่าซึ่งเป็นไปในลักษณะเดียวกันเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มอาชีพทั่วไป

5. ควรทำการศึกษากิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมเพิ่มเติมโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางทั่วถึงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นมากกว่านี้

การพัฒนาความพร้อมและการมีส่วนร่วมของชุมชน

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ควรจะทำความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างจริงจังเนื่องจากถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนซึ่งโดยหลักการและเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถใช้เป็นเครื่องมือหรือวิธีการอย่างหนึ่งในการพัฒนาชุมชนให้เป็นไปอย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม

2. จำเป็นต้องให้การสนับสนุนเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับชุมชนโดยเฉพาะการอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อให้ทราบความสำคัญจุดมุ่งหมายหลักและกระบวนการจัดการรวมถึงการจัดตั้งองค์กรกลางของชุมชนสำหรับบริหารจัดการการท่องเที่ยวซึ่งจะทำให้ชุมชนสามารถตัดสินใจวางแผนและดำเนินการได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืนในอนาคตภายใต้การบูรณาการสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเช่นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานเพชรบุรี เป็นต้น

3. การจัดการโครงสร้างขั้นพื้นฐานทางด้านการบริการการท่องเที่ยวการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวทั้งทางด้านกายภาพหรือภูมิทัศน์การให้ข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวคุณภาพในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทางด้านกายภาพที่พักอาศัยมีโฮมสเตย์รีสอร์ทซึ่งผู้ประกอบการซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านในเรื่องของแนวทางควรจะเป็นในเรื่องของมาตรฐานของที่พักรายการขยายพื้นที่ในการจอดรถการฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจแก่คนในชุมชนการแบ่งหน้าที่กันทำ ความชัดเจนของหน้าที่การร่วมกลุ่มผู้ประกอบการเรือที่พักกิจกรรมต่างๆการวิ่งเรือระดับความเร็วเพื่อที่จะไม่ทำให้เกิดผลกระทบกับบ้านเรือนชุมชนที่อยู่ติดริมน้ำนักท่องเที่ยวส่วนมากต้องการไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจค่าครองชีพถูกการให้บริการได้มาตรฐานมีความสะดวกสบายและปลอดภัยในการท่องเที่ยวฉะนั้นการส่งเสริมในเรื่องของมาตรฐานทางการท่องเที่ยวก็เป็นสิ่งที่ควรทำและมีแนวร่างที่ออกมาชัดเจนอาจเป็นแผนงานของแต่ละปีที่ชุมชนควรปฏิบัติเอาใจใส่ในนักท่องเที่ยวการให้บริการการให้ความรู้ความสำคัญเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึงการเอาใจใส่ดูแลจำนวนและ

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและการบริการแก่นักท่องเที่ยวโดยที่ทุกคนต้องคำนึงถึงธรรมชาติเป็นสำคัญ

4. การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวควรมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์การตลาดเนื่องจากว่าแหล่งท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นอยู่ในตัวแต่ขาดการส่งเสริมประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวตลอดจนปัจจัยสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและมาตรฐานในระดับสากลเพื่อเป็นการส่งเสริมและก่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดสมุทรสงครามพบว่าด้านองค์กรชุมชนการมีส่วนร่วมชุมชนในการพัฒนาคนในชุมชนความรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาที่มีการประชุมกันทุกเดือนในลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นว่ามีอะไรเกิดขึ้นและควรจะทำอย่างไรใครเป็นผู้ได้รับประโยชน์ใครเป็นผู้เสียประโยชน์องค์กรชุมชนควรได้รับการส่งเสริมประชาสัมพันธ์มีการเน้นการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นให้มากขึ้นเน้นการรวมตัวของทุกคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการช่วยประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับพันธกิจยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทยในปัจจุบันจะต้องช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเน้นการดูแลพื้นที่ป่าเป็นหลักเน้นการส่งเสริมอาชีพแก่บุคคลที่ว่างงานให้มีงานทำมีการปรึกษาหารืออย่างชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาชุมชนประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการในชุมชนประชาชนท้องถิ่นองค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องเพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมแก้ปัญหาหรือผลประโยชน์ต่างๆที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

5. การสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพรวมทั้งพัฒนามาตรฐานบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้เพียงพอกับความต้องการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกความปลอดภัยและป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยวรวมทั้งป้องกันแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายกลยุทธ์ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์เพื่อยกระดับแหล่งท่องเที่ยวของไทยให้เป็นที่รู้จักทั่วโลก

6. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือนเป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนการท่องเที่ยวที่แนบไปกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชุมชนการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ของจังหวัดชลบุรีเป็นทั้งโอกาสและภัยคุกคามเพราะสิ่งที่มาแก่นักท่องเที่ยวหาใช่เพียงเม็ดเงินที่นำไปสู่การพัฒนาแต่ยังนำพาผลกระทบมาสู่ทรัพยากรทางธรรมชาติรวมถึงชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นการจัดการทางด้านทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญการท่องเที่ยวที่สอดคล้องทิศทางการที่จะเป็นมาที่สุดคือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอนุรักษ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาหาประสบการณ์

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จัดให้มีการสำรวจสภาพพื้นที่ร่วมกันอย่างละเอียดโดยมีผู้เกี่ยวข้องได้แก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานหลักซึ่งได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ผู้นำชุมชนและประชาชนที่สนใจรวมถึงหน่วยงานสนับสนุนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่และหาแนวทางหรือมาตรการต่างๆ ในการพัฒนาอย่างเหมาะสม

2. จัดประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมรายการท่องเที่ยวกระบวนและมาตรการการจัดการที่เหมาะสมเช่นการใช้หรือตัดแปลงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อช่วงเวลาการจัดการเกี่ยวกับขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติโดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชนรวมถึงการสำรวจข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวประกอบการพิจารณาด้วย

3. หน่วยงานรับผิดชอบหลักในพื้นที่ควรมีแผนงานและนโยบายด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างชัดเจนรวมทั้งโครงการส่งเสริมและพัฒนาที่เป็นรูปธรรมมีความเป็นไปได้และสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ความจำเป็นของนักท่องเที่ยวและความต้องการของชุมชนการพัฒนาควรเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปโดยบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่สามารถให้การสนับสนุนได้เช่นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานเพชรบุรี เป็นต้น

4. ส่วนด้านงบประมาณที่หน่วยงานมีอย่างจำกัดอาจจัดทำเป็นโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากหน่วยงานอื่นๆ ทั้งจากในพื้นที่หรือจากส่วนกลางที่มีนโยบายเกี่ยวข้องและสามารถให้การสนับสนุนได้เช่นสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นต้น

5. ควรมีการแก้ไขในเรื่องของถนนหนทางไม่ให้ชำรุดผุพังเพื่อความสะดวกในการเดินทางและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี

6. การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวควรมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้เพื่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอตั้งนั้นหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องระดับจังหวัดควรเร่งรัดและสนับสนุนส่งเสริมประชาสัมพันธ์อย่างจริงจังและควรประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่น

7. ควรมีการฝึกอบรมหรือมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเนื่องจากว่าการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติที่ผนวกเข้ากับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้นหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนชี้แนะแนวทางให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดและเชื่อมโยงกับแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ

8. ชาวบ้านในชุมชนควรได้รับการส่งเสริมเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการมีการอบรมชี้แนะแนวทางการส่งเสริมที่ถูกต้องมีโครงการที่ให้ชุมชนได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันและมีการติดตามผลการประเมินเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนที่แท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตของการวิจัยให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ
2. ควรให้โอกาสประชาชนอื่นๆที่สนใจนอกเหนือจากผู้นำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตอบแบบสัมภาษณ์
3. ควรแยกศึกษาเพิ่มเติมเฉพาะเรื่องเช่นรูปแบบการจัดการด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวรูปแบบขององค์กรชุมชนในการบริหารจัดการเป็นต้น
4. ควรมีการศึกษาเรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเนื่องจากหน่วยงานต่างๆนั้นมีความสำคัญจึงควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆที่เข้ามามีส่วนร่วมด้วย
5. ควรมีการศึกษาการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการจัดการของชุมชน
6. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ผูกโยงกับวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น
7. ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับแนวทางวิธีการส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
8. ควรมีการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีแรงกระตุ้นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ดังกล่าว
9. ควรมีการพัฒนาหรือสร้างกิจกรรมให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการปลูกฝังการอนุรักษ์ป่าชายเลนให้มากยิ่งขึ้น
10. ควรมีการรณรงค์จากภาครัฐและเอกชน ให้ความรู้กับชาวบ้านเกี่ยวกับประโยชน์ของป่าชายเลน รวมไปถึงกลุ่มนายทุนที่จะเข้ามาหาผลประโยชน์ เพื่อให้พื้นที่ป่าชายเลนนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ต่อไป

รายการอ้างอิง

- Buchsbaum, B. (2004). *Ecotourism and Sustainable Development in Costa Rica*. (Master's Thesis), University of Vermont, Costa Rica.
- humphrey, a. (1960). SWOT analysis. Retrieved 4 Mar 2014
http://en.wikipedia.org/wiki/SWOT_analysis
- Leksakundilok, A. (2006). *Community Participation in Ecotourism Development in Thailand*. (Master's Thesis), University of Sydney.
- Schaller, T. (1995). *Indigenous Ecotourism and Sustainable Development: The Case of Rio Blanco, Ecuador*. (Master's Thesis), University of Minnesota Ecuador.
- Stoner, J. A. F., & Freeman, R. E. (1994). *Management*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). การจัดการการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ขยาย ทองหนู้ย. (2545). ความพร้อมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการป่าชายเลนชุมชน : กรณีศึกษา จังหวัดระนอง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชนเดดี มลิินทางกุล, & ศิริวรรณ ศิริบุญ. (2545). แนวทางจัดการป่าชายเลนอย่างยั่งยืนของชุมชนชายฝั่งทะเลจังหวัดพังงา : กรณีศึกษาหมู่บ้านบางพัฒนาและหมู่บ้านสามช่องใต้จังหวัดพังงา. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.
- ชวลิต เหล่ารุ่งกาญจน์. (2538). ความพึงพอใจของลูกค้าต่อการบริหารของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ศึกษาเฉพาะกรณี สาขาท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ไชยธัช บุญภูพันธ์ตันติ. (2544). ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของผู้ประกอบการขนส่งไม้และของป่าเกี่ยวกับผลปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด่านป่าไม้ปทุมพร อําเภอเมือง จังหวัดชุมพร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณรงค์ พลธิ์รักษ์. (2555). ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดชลบุรี. วารสารวิจัยและพัฒนา มจร, 2(เมษายน-มิถุนายน 2556).
- ที่เที่ยวไทย. (2556). ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน-เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-จังหวัดชลบุรี. Retrieved 5 มีนาคม 2557 <http://www.teeteawthai.com>
- นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า. (2553). การจัดการทรัพยากรป่าชายเลน กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านหนองสมาน หมู่ที่ 3 ตำบลหาดสำราญอำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(2553).
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่: ม.ป.ท.

- เบญจมาศ ประยูรหงส์. (2549). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสวนสัตว์ดุสิตกรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรีดา แซ่เล่า. (2551). พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มัชฌิมา อุดมศิลป์. (2556). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคกจันทน์สมุทรสงคราม. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 24(2556).
- วันเพ็ญ แต่งตั้ง. (2546). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปต่อการจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิมล วิโรจน์พันธุ์และคณะ. (2548). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.
- วิษณุ ไชยชนะ. (2552). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน จังหวัดเพชรบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วีระศักดิ์ กราปัญญา. (2554). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน – บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. (2548). มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นเกณฑ์ในการประเมินสภาพแหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร.
- สนใจหะวานนท์, & คณะ. (2545). ทักษะคติของราษฎรต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชายเลนแบบอย่างยั่งยืนยั่งยืนในการสัมมนาาระบบนิเวศป่าชายเลนแห่งชาติครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สมคิด บางโม. (2538). หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: วิทย์พัฒน์.
- สมชาย เดชะพรหมพันธุ์. (2546). การรักษาเอกลักษณ์และสร้างภูมิทัศน์ให้ชุมชนเกาะช้างเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากการพัฒนาท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยบูรพา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.).
- สิริวัฒนา ใจมาและคณะ. (2546). โครงการการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุชุม นวลสกุล. (2538). 108 กลยุทธ์ผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: ธรรมนิติ.
- เสรี เวชบุษกร. (2542). ส่วนนันทนาการและสื่อความหมาย สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. Retrieved 24 ธันวาคม 2557

<http://www.aomnaja.multiply.com/journal/item/1>

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์เทพประสิทธิ์ กุศลวัชวิชัย ตำแหน่ง รองคณบดี กำกับดูแลหน่วยแผนและ
งบประมาณหน่วยประกันคุณภาพและเทคโนโลยี
สารสนเทศและอาจารย์ประจำแขนงวิชาการ
จัดการกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. นายวีระ ทองประไพ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงาน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดชลบุรี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พนมศักดิ์ สวัสดิ์พงษ์ ตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และอาจารย์
ผู้เชี่ยวชาญด้านนันทนาการและการท่องเที่ยว
4. ดร. วัชรินทร์ ชีทอง ตำแหน่ง รองอธิการบดี ฝ่ายบริหาร
สถาบันการพลศึกษา
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
5. ดร.รชดา เครือทิวา ตำแหน่ง รองคณบดี คณะศิลปศาสตร์
สถาบันการพลศึกษา
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ภาคผนวก ข
หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ที่ ศธ ๐๕๑๒.๒๔ /๒๐๕๑๘

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพระราม ๑ แขวงวังใหม่ กทม. ๑๐๓๓๐

๒๕ มีนาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยในงานการวิจัย

เรียน นายกเทศมนตรีตำบลเสม็ด จังหวัดชลบุรี

สิ่งที่แนบมาด้วย ๑. รายละเอียดการสนทนากลุ่ม
๒. หนังสือตอบรับการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ด้วย นางสาวพิมพิริลา อินทร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ชั้นปีที่ ๒ แผนกวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา ภายใต้การดูแลของ ศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เพื่อให้การศึกษาวิจัยมีความถูกต้อง และสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในกรณีนี้ จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี ในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๗ เวลา ๐๙.๓๐ - ๑๒.๐๐ น. ณ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี เลขที่ ๒๒๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเป็นผู้ประสานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยในงานวิจัยดังกล่าว ตามกำหนดวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวด้วย
จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชินนทร์ชัย อินทราภรณ์)
คณบดี

หน่วยจัดการศึกษา งานวิชาการและวิจัย
มือถือ. ๐๘๖-๑๘๖-๙๙๕๗ (นิตติผู้วิจัย)
โทร. ๐-๒๒๑๘-๑๐๔๐
โทรสาร ๐-๒๒๑๘-๑๐๔๐

ที่ ศธ ๐๕๑๒.๒๔/๒๐๒๑๖

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพระราม ๑ แขวงวังใหม่ กทม. ๑๐๓๓๐

๒๕ มีนาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยในงานการวิจัย

เรียน หัวหน้าสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๕ จังหวัดชลบุรี

- สิ่งที่แนบมาด้วย ๑. รายละเอียดการสนทนากลุ่ม
๒. หนังสือตอบรับการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ด้วย นางสาวพิมพ์ิธรา อินทร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ชั้นปีที่ ๒ แผนกวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา ภายใต้การดูแลของ ศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เพื่อให้การศึกษามีความถูกต้อง และสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในกรณีนี้ จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี ในวันพุธที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๗ เวลา ๐๙.๓๐ - ๑๒.๐๐ น. ณ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี เลขที่ ๒๒๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเป็นผู้ประสานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยในงานวิจัยดังกล่าว ตามกำหนดวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชรินทร์ชัย อินทรากรณ์)
คณบดี

หน่วยจัดการศึกษา งานวิชาการและวิจัย
มือถือ. ๐๘๖-๑๘๖-๙๙๕๗ (นิสิตผู้วิจัย)
โทร. ๐-๒๒๑๘-๑๐๔๐
โทรสาร ๐-๒๒๑๘-๑๐๔๐

ที่ ศธ ๐๕๑๒.๒๔ /๐๐๑๕๓๐

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพระราม ๑ แขวงวังใหม่ กทม. ๑๐๓๓๐

๒๕ มีนาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยในงานวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จังหวัดชลบุรี

- สิ่งที่แนบมาด้วย ๑. รายละเอียดการสนทนากลุ่ม
๒. หนังสือตอบรับการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ด้วย นางสาวพิมพ์ธิรา อินทร นิลิตระดับบัณฑิตศึกษา ชั้นปีที่ ๒ แผนกวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา ภายใต้การดูแลของ ศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เพื่อให้การศึกษามีความถูกต้อง และสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในกรณี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี ในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๗ เวลา ๐๙.๓๐ - ๑๒.๐๐ น. ณ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี เลขที่ ๒๒๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเป็นผู้ประสานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยในงานวิจัยดังกล่าว ตามกำหนดวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิทรชัย อินทราภรณ์)
คณบดี

หน่วยจัดการศึกษา งานวิชาการและวิจัย
มือถือ. ๐๘๖-๑๘๖-๙๙๕๗ (นิสิตผู้วิจัย)
โทร. ๐-๒๒๑๘-๑๐๔๐
โทรสาร ๐-๒๒๑๘-๑๐๔๐

ที่ ศธ ๐๕๑๒.๒๔/๐๐๙๒๕

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพระราม ๑ แขวงวังใหม่ กทม. ๑๐๓๓๐

๒๕ มีนาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยในงานวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี

- สิ่งที่แนบมาด้วย ๑. รายละเอียดการสนทนากลุ่ม
๒. หนังสือตอบรับการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ด้วย นางสาวพิมพ์ธิรา อินทร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ชั้นปีที่ ๒ แผนกวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา ภายใต้การดูแลของ ศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เพื่อให้การศึกษามีความถูกต้อง และสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ในกรณีนี้ จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อให้ออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี ในวันพุธที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๗ เวลา ๐๙.๓๐ - ๑๒.๐๐ น. ณ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี เลขที่ ๒๒๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเป็นผู้ประสานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยในงานวิจัยดังกล่าว ตามกำหนดวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวด้วย
จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนินทรชัย อินทรากรณ์)
คณบดี

หน่วยจัดการศึกษา งานวิชาการและวิจัย
มือถือ. ๐๘๖-๑๘๖-๙๙๕๗ (นิตผู้วิจัย)
โทร. ๐-๒๒๑๘-๑๐๔๐
โทรสาร ๐-๒๒๑๘-๑๐๔๐

ที่ ศธ ๐๕๑๒.๒๔ / ๐๐๕๒๑

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพระราม ๑ แขวงวังใหม่ กทม. ๑๐๓๓๐

๒๕ มีนาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยในงานวิจัย

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

- สิ่งที่แนบมาด้วย ๑. รายละเอียดการสนทนากลุ่ม
๒. หนังสือตอบรับการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ด้วย นางสาวพิมพ์ธิรา อินทร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ชั้นปีที่ ๒ แผนกวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา ภายใต้การดูแลของ ศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เพื่อให้การศึกษามีความถูกต้อง และสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ในกรณีนี้ จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อให้ออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี ในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๗ เวลา ๐๙.๓๐ - ๑๒.๐๐ น. ณ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี เลขที่ ๒๒๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเป็นผู้ประสานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยในงานวิจัยดังกล่าว ตามกำหนดวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวด้วย
จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชรินทร์ชัย อินทிரากรณ์)
คณบดี

หน่วยจัดการศึกษา งานวิชาการและวิจัย
มือถือ. ๐๘๖-๑๘๖-๙๙๕๗ (นิสิตผู้วิจัย)
โทร. ๐-๒๒๑๘-๑๐๔๐
โทรสาร ๐-๒๒๑๘-๑๐๔๐

ที่ ศธ ๐๕๑๒.๒๔/๑๐๔๒๖

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพระราม ๑ แขวงวังใหม่ กทม. ๑๐๓๓๐

๒๕ มีนาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยในงานวิจัย

เรียน อาจารย์ปัทมทิญา สิงห์คราม

- สิ่งที่แนบมาด้วย
๑. รายละเอียดการสนทนากลุ่ม
 ๒. หนังสือตอบรับการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ด้วย นางสาวพิมพ์ธิดา อินทร นิลิตระดับบัณฑิตศึกษา ชั้นปีที่ ๒ แห่งวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา ภายใต้การดูแลของ ศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เพื่อให้การศึกษามีความถูกต้อง และสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในกรณีนี้ จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี ในวันพุธที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๗ เวลา ๐๙.๓๐ - ๑๒.๐๐ น. ณ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี เลขที่ ๒๒๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเป็นผู้ประสานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยในงานวิจัยดังกล่าว ตามกำหนดวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวด้วย
จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ชัย อินทราภรณ์)
คณบดี

หน่วยจัดการศึกษา งานวิชาการและวิจัย
มือถือ. ๐๘๖-๑๘๖-๙๙๕๗ (นิตติผู้วิจัย)
โทร. ๐-๒๒๑๘-๓๐๔๐
โทรสาร ๐-๒๒๑๘-๓๐๔๐

ที่ ศธ ๐๕๑๒.๒๔ / ๐๐๔๒๓๓

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพระราม ๑ แขวงวังใหม่ กทม. ๑๐๓๓๐

๒๕ มีนาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยในงานการวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.รชดา เครือติวา

สิ่งที่แนบมาด้วย ๑. รายละเอียดการสนทนากลุ่ม
๒. หนังสือตอบรับการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ด้วย นางสาวพิมพ์ธิรา อินทร นิลิตระดับบัณฑิตศึกษา ชั้นปีที่ ๒ แผนกวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา ภายใต้การดูแลของ ศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เพื่อให้การศึกษามีความถูกต้อง และสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในงานนี้ จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อให้ออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี ในวันพุธที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๗ เวลา ๐๙.๓๐ - ๑๒.๐๐ น. ณ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี เลขที่ ๒๒๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเป็นผู้ประสานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยในงานวิจัยดังกล่าว ตามกำหนดวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวด้วย
จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชรินทร์ชัย อินทிரากรณ์)
คณบดี

หน่วยจัดการศึกษา งานวิชาการและวิจัย
มือถือ. ๐๘๖-๑๘๖-๙๙๕๗ (นิสิตผู้วิจัย)
โทร. ๐-๒๒๑๘-๑๐๔๐
โทรสาร ๐-๒๒๑๘-๑๐๔๐

ที่ ศธ ๐๕๑๒.๒๔ ๒๐๑๖๔

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพระราม ๑ แขวงวังใหม่ กทม. ๑๐๓๓๐

๒๕ มีนาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยในงานการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพรัตน์ พบลาก

- สิ่งที่แนบมาด้วย ๑. รายละเอียดการสนทนากลุ่ม
๒. หนังสือตอบรับการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ด้วย นางสาวพิมพ์ธิรา อินทร นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ชั้นปีที่ ๒ แห่งวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา ภายใต้การดูแลของ ศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เพื่อให้การศึกษามีความถูกต้อง และสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ในกรณีนี้ จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี ในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๗ เวลา ๐๙.๓๐ - ๑๒.๐๐ น. ณ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน จังหวัดชลบุรี เลขที่ ๒๒๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเป็นผู้ประสานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยในงานวิจัยดังกล่าว ตามกำหนดวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวด้วย
จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิทรชัย อินธิรากรณ์)
คณบดี

หน่วยจัดการศึกษา งานวิชาการและวิจัย
มือถือ. ๐๘๖-๑๘๖-๙๙๕๗ (นิตติผู้วิจัย)
โทร. ๐-๒๒๑๘-๑๐๔๐
โทรสาร ๐-๒๒๑๘-๑๐๔๐

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสอบถามความพึงพอใจ
ของนักท่องเที่ยวยาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่าชายเลน

วัตถุประสงค์ เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาโครงการหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาศาสตรการกีฬา สำนักวิชาวิทยาศาสตรการกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจง:

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ นักท่องเที่ยวยาวไทยที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลน
2. ขอความกรุณาตอบแบบสอบถาม โดยเติมเครื่องหมาย ✓ และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ครบถ้วนสมบูรณ์
3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวยาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่าชายเลน มี 3 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวยาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่าชายเลน
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

- ชาย หญิง

2. อายุ

- ต่ำกว่า 20 ปี 20 – 30 ปี 31 – 40 ปี
 41-50 ปี 51 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพสมรส

- โสด สมรส แยกกันอยู่
 หย่าร้าง หม้าย

4. ภูมิลำเนา

- ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 ภาคเหนือ ภาคใต้

5. ระดับการศึกษา

- ประถมศึกษา มัธยมศึกษา/ปวช. อนุปริญญา/ปวส.
 ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป

6. อาชีพ

- ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานเอกชน เจ้าของกิจการ
 เกษตร / ประมง นักเรียน / นักศึกษา รับจ้างทั่วไป
 แม่บ้าน / เกษียณ อื่นๆ (ระบุ)

7. รายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือน

- ต่ำกว่า 5,000 บาท 5,000 – 10,000 บาท
 10,001 – 15,000 บาท 15,001 – 20,000 บาท
 20,000 บาทขึ้นไป

ตอนที่2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่าชายเลน

- 5 นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจระดับ**มากที่สุด**
- 4 นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจระดับ**มาก**
- 3 นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจระดับ**ปานกลาง**
- 2 นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจระดับ**น้อย**
- 1 นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจระดับ**น้อยที่สุด**

ท่านมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน มากน้อยเพียงใด โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องให้ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด

ข้อ	ความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
1. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว						
1.1	การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมและดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว					
1.2	ความสามารถของพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงอยู่ได้ยั่งยืน และไม่เสื่อมลงโดยก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ					
1.3	ด้านการเดินทางมายังป่าชายเลนมีความสะดวก/ปลอดภัย /มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน					
1.4	บรรยากาศภูมิทัศน์รอบๆ บริเวณแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางเดินชมธรรมชาติสะอาดและสงบร่มเย็น					
1.5	ความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ศึกษา เรียนรู้ บริเวณป่าชายเลน					
2. ด้านการบริการ						
2.1	มีศูนย์ประชาสัมพันธ์บริการนักท่องเที่ยวและมีเจ้าหน้าที่ประจำให้บริการด้วยความสุภาพ รวดเร็วและมีไมตรีจิตในการบริการ					
2.2	มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูล ข่าวสาร ที่เป็นปัจจุบัน แก่นักท่องเที่ยว ก่อนการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ					
2.3	มีการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม					

ข้อ	ความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
2.4	มีห้องน้ำ-ห้องสุขา ที่สะอาด/ เพียงพอ/ สะดวกต่อการใช้งาน					
2.5	ระบบการจัดการขยะและความสะอาดเรียบร้อยภายในแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน					
3. ด้านตลาดของการท่องเที่ยว						
3.1	มีการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตนและกฎระเบียบผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ต่างๆ					
3.2	มีการส่งเสริมด้วยการจัดโครงการต่างๆเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน					
3.3	ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน					
3.4	มีการจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวป่าชายเลน					
3.5	พัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด มีการศึกษาภูมิหลังของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย					
4. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว						
4.1	การมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานของรัฐ องค์กรท้องถิ่น หรือผู้ประกอบการ					
4.2	ท่านต้องการเรียนรู้ชีวิตและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น					
4.3	ท่านต้องการสนับสนุนการท่องเที่ยวที่คนท้องถิ่นได้รับประโยชน์					
4.4	ท่านต้องการเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม					
4.5	ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการบริการด้านต่างๆ เช่น บริการนำเที่ยวและสื่อความหมาย เป็นต้น					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

*****ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง*****

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลน ทางชายฝั่งทะเลภาค ตะวันออก

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและตัวแทนจากภาครัฐและภาคเอกชน จากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณป่าชายเลน เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากท่านผู้วิจัยจะถือเป็นความลับและจะนำเสนอข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น ดังนั้นข้อมูลดังกล่าวจะไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด แต่จะนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของการวิจัยเท่านั้น

รหัสผู้มีส่วนร่วมวิจัย.....

อายุ.....

สถานที่ทำงาน.....

อาชีพ.....

ตำแหน่ง.....

ประสบการณ์.....

คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1. รูปแบบกระบวนการจัดการป่าชายเลนสอดคล้องตามวัตถุประสงค์หรือไม่ อย่างไร
2. แหล่งนันทนาการและสิ่งอำนวยความสะดวกในศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนมีมากน้อยเพียงใด ประกอบไปด้วยกิจกรรมใดบ้าง
3. ท่านคิดว่าศักยภาพของพื้นที่บริเวณป่าชายเลนมีความพร้อมมากเพียงใดต่อการรองรับนักท่องเที่ยว
4. ท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวบริเวณป่าชายเลนนั้นมีผลประโยชน์ต่อการจ้างงานสำหรับผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวหรือชุมชน อย่างไรบ้าง
5. ท่านมีการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ เช่น การจัดการน้ำเสียการกำจัดขยะมูลฝอยภายในสถานประกอบการหรือไม่อย่างไร
6. ท่านมีข้อเสนอแนะด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าชายเลนอย่างไร

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่เสียสละเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์ชุดนี้

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....

เวลา.....

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวพิมพ์ธิดา อินทร เกิดวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2532 ที่จังหวัดตรัง สำเร็จการศึกษา ระดับศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ในปีการศึกษา 2553 เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2555 ปัจจุบันเป็นพนักงานราชการ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันการพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY